48 col.10.C.de legi. † Alex.conſ.65. col.fi.uol. 6.
vbi dicit, ꝙ in ſtatuto facto ad obuiãdum fraudi
bus maſculinum concipit fœmininum, ſequi-
tur Craue.in tract.de anti. temp. 4.par.nu. 75.
Tantoque magis quòd hoc ſtatutum manauit
pro utilitate & bono Reipublicæ, ut ſupra retu
lī, quæ verſantur in puniendis delictis, & ne re-
maneant impunita, meritò fit extenſio, licet ma
teria ſit pęnalis, ut tradit Bar.in l.2.§.exercitus.
ff.de his qui not. infa.& in l. quemadmodum,
notab.5.C.de agri.& cenſ.lib.11. Iaſ.in l. cum
quidam.ff.de lib.& poſt.Roma.conſi.105.in fi.
& poſt eum Mandoſ. Caſtr.conſ.23. viſo pun-
cto.col.pen.Dec.in d.§.in pęnalibus.nu.15. &
conſi.65. cum ſimilibus per Craue.in d. tract.
4.par.nu.96.& habetur per Moder. rep.in l.ſi
49 conſtante.ff.ſolut.matr. † Demumque quòd in
hoc ſtatuto reperitur expreſſa ratio ſupra rela-
ta in eius procœmio, quæ facilem extenſionem
præbere ſolet, & ei aditum pręſtare, ut no. Alex.
in l.cum mulier.not.5.ff.ſol.mat.per omnes in
d.l.ſi conſtante.Iaſ.in auc.quas actiones. C.de
ſacr.ſanct.eccl.Domi.in c.ſi ciuitas.§.1.in prin
ci. de ſent. excom. in 6.Dec.in d.§.in pœnali-
bus.nu.18.& abundè Crau. loco citato nu.107.
plures cumulans, quos nõ tranſcribo, ſed addo
50 Nattã conſ. 346.nu.4. † vbi citat inter alios
Archidiaconum in c.pęnæ. de pęn. diſtinc.pri.
vbi dicit, quòd in pœnalibus fit extenſio, ubi
eſt eadem ratio & omnimoda ſimilitudo, ſe-
quitur Saly.in l. ſi ſerui ueſtri.col.7.C. de nox.
& concordat Anton. Galeacius Maluatic.cõſ.
85.nu.21.matrimonialium diuerſorum.

Et ſi dicatur, aduertendum, quòd dictum ſta
tutum nedum pœnale dicitur, ſed etiam corre
ctorium: quia pœnã inducit aduerſus vſurarios
51 iure cõi nõ inductã † quo ſtante cũ ſit correcto
riũ ſimul & pœnale non dẽt extendi poſſe, ta-
metſi ratio ſit in eo milies ſpecificata, ut eſt Gl.
ſingularis in clemẽt.ut hi qui.verbo eiſdem, de
æta. & qual.quam cõmendat Rom.conſi. 129.
& poſt eum Mandoſ. alios addit, Iaſ.in d.auc.
quas actiones, col.7. verſ. intellige tamen.Bo-
logni.in addi. ad Annani.conſ.61.ſecundo du
bio, Claud. Aquenſ. in l. Marcellus in fi. ff.ad
Treb. Alex.conſ.29.col.2.vo.5.Iaſ.cõſ.84.col.
3.vol.1. Dec.in c. translato, in prin. de conſti.
Pariſ.conſ.69.nu.189.uol.3.Rol.à Vall. conſi.
27.nu.19.uol.1.& conſi.74.nu.18. vol. 3. Re-
ſpondeo fallatiã in obiecto verſari. Nam bene
ius commune pœnam non ſtatuit criminaliter
aduerſus uſurarios, nam (ut inquit Bal. in alle
gata l.improbum. C. ex quib.cauſ.infa.irrog.)
nulla lex hoc dicit, ſed non dicit, ꝙ puniri non
poſſit, omittit igitur tantùm, nec puniẽdo nec
52 abſoluendo. † Quare ſtatutum pęnam inducẽs
correctorium dici non poteſt, cùm quod non
eſt inductum corrigi nõ poteſt, ex eo quòd cor-
rectio uelut priuatio prę ſuponit habitum.l.ma
numiſſiones.ff.de iuſt.& iure.& ibi Caſt.& alii.
l. decem ff.de verb.ob. remanet ergo pęnale tã-
tùm, quo ſtante bene locus eſt extenſioni. tum
ratione expreſſa, tum aliis reſpectibus, de qui-
bus ſupra, & ex his fundata remanet hæc con-
cluſio contra D.Io.Gallum. Sola ſupereſt diffi
cultas in tollendis contrariis, in quorum ſolu-
tione clarior & illuſtrior (vt ſpero) reddetur
hęc pars aduerſus eũ propoſita. Deueniens igi
tur ad primum, quo dicebatur, contractum qui
cõiter licitus reputatur in aliquo loco, licet
ſapiat vſurã, non cenſeri per hoc vſurarium ra
tione conſuetudinis & eius frequentia in tali
loco, ſecundùm Bar. in d.l. quis ſit fugitiuus,
§. apud Labeonẽ. ff.de ędil. edic. & ſequaces.
53 † Dico id uerum non eſſe de iure Canonico,
nam conſuetudo, quæ eſt contra ius naturale,
quamuis excuſet, non tamen procedit quando
eſt nutritiua peccati, ut volunt communiter
Canoniſtæ in c.fi. de conſu.& eſt tex.in c.inter
dilectos.de exceſſ.præl.ita latius reſpondet Be
ro.conſ.167.col.fi.vol.1.& præter eũ confirma
tur auctoritate Crauetę conſ.116.col. 2.ubi di
cit, quòd quando conſuetudo præbet materiã
delinquendi non valet.l.conuenire ff. de pact.
dota.c.fi.de conſue.c.mala, diſtinc. 8. ſicut &
quando dat occaſionem perſonis applicandi
animum ad auaritiam, ſecundùm Bar.in l. om-
nes populi 3.q.prin.ff.de iuſt.& iu.Iaſ.in l.2.in
prin.not.1.ff.de uul. Craue. latius conſi.137.
54 col.1.& ſecunda. † Rurſus cum talis conſuetu
do ſit contra ius canonicum, & ęquitati natu-
rali contraria, irrationabilis dici debet. Aret.
conſ.92.col.3.uerſ.3.confirmatur & conſ.145.
55 col.2.ſed † conſuetudo contra ius canonicum
& irrationabilis non valet, quia dicitur abuſus
& non conſuetudo, clement.1.ubi Card. de pę
nit.& remiſſ. ſequitur Craue.in allegato conſi.
116.nu.5. tantoque magis hæc procedunt, ꝙ
quàm primum Ill. Domini Fuſignani cogno-
uerunt hanc conſuetudinem, quæ ſibi latebat
irrepſiſſe, pati noluerunt eam longius ſerpere,
ſed extirparunt, inhibentes fieri tales contra-
ctus, nec præteritos approbantes, aut tolerãtes,
velut eis inſciis factos, eos iudicio peritorum
remiſerunt, ut nunquid valerent iudicarent.
56 † At ſecus eſſet, ſi eam toleraſſent: quia uelut
rationabilis eſſet ſeruanda, per Inno.in c.fi.de
conſue.Calca.conſ.58.col.4. Craue.conſ.137.
nu.10.quę dicunt igitur Bart.& ſequaces in cõ
trariũ deducti procedunt iure Cęſareo, at Põ-
tificio ſecus. Quinimmo Cardinalis Albanus
notabiliter in ſuis Lucubrationibus ad Bar. in
d.l.rogaſti.§.ſi tibi.eum mordet nu.9.nam talis
conſuetudo non opitulatur, niſi in iis quæ iure
poſitiuo prohibita ſunt, ſecus ſi etiã prohibitio
diuini iuris concurrat, ut notab. docet Fel. in
c.ea quę, de ſimo.ſed vſura prohibita eſt utro-
que iure, igitur corruit opinio Bartoli, contra
quam ſubdit Albanus, vrgere deciſionẽ Baldi
dicẽtis, quicquid annuatim percipitur Vene-
tiis & Genuæ vſuram eſſe, & tamen iſti contra-
ctus quotidie fiunt, & liciti exiſtimantur.

Me

Me parum quoque mouet aut angit, ꝙ con
ſuetudo ſic contrahendi communiter excuſet
57 à pęna: † nam reſpondet Natta conſilio 586.
col.fi. ſe credere, ꝙ ſi manifeſtè appareret ex
forma contractus, uſuram eſſe commiſſam,
talis conſuetudo non excuſaret à pęna, dans
exemplũ, de quo dicetur infra. hoc enim ue-
rificatur in caſu noſtro. Nam firmare depoſitũ
frumenti non factum, deinde cum creuiſſet in
precio, tantæ pecunię debitores creare, qui
promitterent in aliud tempus certum certam
ſumam frumenti dare, & ſubinde tunc illud nõ
dando, tantam pecuniam extorquere, ma-
58 nifeſtam ſapit uſuram, † cum potiſſimè frumen
tum præſtandum ſemper ad illud tempus redi-
gebatur, quo communiter & veriſimiliter plu-
ris erat valiturum, quo caſu contrahitur vſura
prout declarant Laurent. de Rodulp. in tract.
de vſur.2.par.princ.q.29.ubi dicit, quòd ſi quis
emat frumentum tempore meſſium ſoluto pre-
cio venditori, pacto appoſito, quòd ſibi menſu
retur tempore paſcatis, quo tempore ſecundũ
communem curſum ueriſimiliter plus valet,
contrahitur uſura. ſequitur Natta conſi.670.
nu.7.ſubdens, quòd ſi dicatur, quandoque con
trarium contingere, reſpondetur, id habendum
non eſſe in conſideratione, propter ſpem in
huiuſmodi caſibus probatam, quia quis ſperat
hoc contingere, quod ferè ſemper accidit, &
ideo iura adaptatur ad ea, quæ frequentius
accidunt.l.nam ad ea.ff. de legib. & idem tra-
dunt Butri. Hoſti. & Abb. in c.fi.de uſur. quos
allegat Natta, quare tanto magis hoc dici de-
bet in iſto Gallo, qui toties nedum ſemel in di
ctis contractibus ſe redigebat ad veriſſimè cõ
muniter contingens, & certum lucrum quòd
uſuram diceretur committere.
59 † Nunc ad ſecundum contrarium transeo,
ꝙ vſura non cõmittitur niſi in mutuo. Et dico
quòd immo in quocunque genere contractuũ
ſub quacunq; verborum cõceptione factorum
poteſt uſura comitti ex deprauata intentione
contrahentium, vt in contractu emptionis &
venditionis. c. ad noſtram. de emp. & uend.c.
in ciuitate.de vſur. in contractu pignoris. c.il-
lo vos, de pign. & in aliis tam nominatis quàm
innominatis, quos proſequitur Bero.cõſi.168.
num. 12.volum. 1.ſubdens num. 16. in dictis
caſibus contractum quò ad ſui formam eſſe
contractum emptionis, vel alterius nominis,
ut verba ſonant, ſed fictè & impropriè propter
malam creditoris intentionem cenſeri fuiſſe
mutuum, prout tradunt Doct.maximè Henric.
60 Boic.poſt Glo.in d c.in ciuitate, † & idem tra
dit egregiè Natta in allegato conſ. 670.nu. 9.
ubi dicit, ꝙ quò ad formam contractus non eſt
uſura, ſed quò ad intentionem deprauatam ſe-
cus, nã ius fingit, quòd illa pecunia mutuetur
venditori, ut creditor recipiat illud quod eſt
ultra verã eſtimationem rei. Sic igitur & in ca-
ſu noſtro dici debet, quòd licet quò ad formã
verborum contractus, de quibus agitur, ſonent
in depoſitum, tamen reſpectu malę intentio-
nis Galli fictè fuerint mutui fœneraticii, cum
pro modica pecunia ab initio mutuata uolue-
61 rit proceſſu temporis amplè lucrari † ſimili ui-
demus argumento uti Nattam cõſ. 403.col.3.
qui loquitur de ſocietate, in qua poſuit unus
pecuniam & alter operam, conuento, quòd po-
nens pecuniam lucrum conſequatur, periculũ
uerò nequaquam ſubeat: dicit enim hanc non
eſſe ſocietatem, ſed mutuum. & licet partes il-
lum ſocietatem appellauerint, tamen non relẽ
uat, cum fiat in fraudem uſurarum, nec eſt curã
dum quo nomine contractus nuncupetur à par
tib. ſed quis ſit eius effectus.l.ſi uno, in prin.ff.
locati l.inſulam.ff. de præſ. ver.l. co tem.§. qui
maximos.ff. de publicanis. Igitur ut concluda-
mus, cum miſterio dictum fuit in contrario, ꝙ
vſura non committitur niſi in mutuo uero, ſeu
ficto ex conuentione partium, nam poſteriora
verba de mutuo ficto conuentione partium de
notant cõtractus alterius nominis apparẽter,
ut in caſu noſtro depoſiti, ſed intus & in effectu
62 mutui fœneratitii, † & ad illud quod dicebatur,
ad iudicandum contractum uſurarium in foro
contentioſo forma contractus inſpici debere,
eiuſque formæ ſtandum eſſe, donec de vſura
probetur. Reſpondeo, quòd procedit alio non
apparente, ſecus ſi de fraudibus uſurarũ colliga
tur extrinſecus, vel aliter ex coniecturis, nam
cum cautè fęneratores contrahant, ut uix eorũ
fraus & ſimulatio detegatur, & ob id ſit diffici
lis probationis, leuiores ac præſumptiuas lex
admittit, ut per Alex. conſi.24. nu. 6. cum ſuis
additionibus Moderni Pariſienſis, & conſ.54.
nu.2. uol.6. Roma. conſi. 54. in fi.& poſt eum
Mandoſ.cum ſimilibus per Burſat. conſil. 117.
nu.19.quibus addendus eſt Grat. reſp. 11.nu.
13.& reſp.81.nu.43.vol. 2. At hic non deſunt
coniecturæ depoſiti non veriſimilis frumenti,
petitio illius cum creuiſſet & eius reductio ad
pecuniam, prout plus valeret, quàm tempo-
re depoſiti.item ꝓmiſſio dandi tantum frumẽ
tum in certum tempus futurum, quo ueriſimi-
liter ſolet plus uendi: hæc enim cum mala fa-
ma Galli ꝓbata formiter in his & aliis illicitis
cõtractibus celebrandis, planè ſuadent, demõ
ſtrant, ac impellunt nos ad dicẽdum, quòd iſti
contractus fuerint in fraudem uſurarum cõce-
63 pti † Hincque pariter ceſſat, quod ſubiungeba
tur, in dubio pſumi contractum fuiſſe legiti-
mum, licitum & iuſtum, bona fide, & abſque
labe uſurarum celebratum. Nam verum eſt
in dubio, vt motiuum loquitur, at nos in cla
ris uerſamur, cum præſumptiones, & con-
iecturę liquidiſſimę probationes appellentur,
ſiue per eas quid euidenter apparere. l. licet
Imperator.& ibi Bar. ſecundo notab. ff.de leg.
1.l. quidam teſtamento. & ibi Bal. Cuma.&
Aret.ff. de uul. & pup. cum ſimilibus per Iaſ.
64 conſ.140.col.9.vol.ſecundo, † qui dubitat de

Alexan-

Alexandro in d.l.licet,dicente,quòd iſtud tan
tùm procedit in caſibus,in quibus hoc reperi-
tur à iure expreſſum, deinde ſubdit, eum pro-
cedere,quando res aliter verè probari poſſet
quàm per coniecturas:tunc enim non ſuffice-
rent coniecturę,ſed deberet uerè probari,aliàs
ſecus. At nos in eo caſu verſamur, quòd hi cō
tractus aliter verè ꝓbari nō poſſūt vſurarii :q̄a
nec id exprimūt,nec Gallus confeſſus fuit eſſe
tales,meritò coniecturis debent tales probari.
† Ad tertium de bona fama dicti Galli, qui
65 non fuit ſolitus pecunias ſuas ad vſuras conce
dere,reſpōdetur, dictę famę deferendum non
eſſe propter actus contrarios ſubſecutos, qui
nō conueniunt tali famę, prout in alio caſu,ſic
reſpondet Pariſ.cōſ.23.nu.256.vol.1. prout ex
tot contractibus in fraudē vſurarum confectis.
66 Pręterea,quando duæ famæ contrariæ pro-
batæ ſunt, poſterior elidit priorem,& ſi eodem
tempore concurrant,ſtatur illi famæ quæ pro-
ceſsit ex veriſimilioribus prēſumptionibus,
vt dicit Bar.in l.de minore.§. tormenta. col.5.
verſ.quæro utrum poſsit.ff.de quæſt. & in l. is
qui,col.1.verſ.ſed quæro.ff.de acqui.hær.Bald.
in l. ſi mater. in princ.C.ne de ſtat. defunc. &
in c.1.§.notandum.verſ.quęro, quid de fama.
qui feud. dare poſſ.Hinc eleganter Alex.conſi
lio 143.Quoniam abundè. col.fi. vol. 2. & poſt
67 eum Natta conſi.473.num.21. † dicunt,quòd
ſtantibus duabus famis contrariis,vna pro ma-
trimonio altera contra matrimonium, præfer-
tur illa quę eſt contra matrimonium, tanquam
orta ex veriſimilioribus cauſis, attento quòd
mulier incedebat in habitu viduali, quod ar-
guebat illam non eſſe nuptam. ſic enim dici
debet in caſu noſtro, quòd præferri debeat fa-
ma contra Gallum,quòd ſit fęnerator, velut or
ta ex veriſimilioribus cauſis, attentis tot in-
ſtrumentis malè olentibus, famæ contrarium
ſuadenti,quæ pro ſe nihil adducit, ſed in gene-
rali quodam potius odore bonæ vitæ vagatur.
68 † Tertiò non omitto, quòd teſtes de fama
bona Galli meram aſtruunt negatiuam, quòd
pecunias ſuas ad vſuras non conceſsit. At Fiſca
les aduerſus eum deponūt affirmatiuam, quòd
tales & tales contractus fecit ſecum, & cū aliis
de depoſitis frumenti,cū deberent pecunias,&
ſeriem narrant, quam non repeto, ſupra ſatis
narratam,ex qua concludunt, illos contractus
vſurarios fuiſſę,vel in fraudem vſurarum confe
ctos, cum redigendo frumentum ad pecunias,
& deinde pecunias ad frumentum, rurſus,& il
lud ad pecunias, ſucceſſu temporis parua ſum
ma pecuniæ ſibi debita in immenſam aſcen-
69 dit, cuius exceſſus vſura fuit,vt deponūt. † igi
tur potius Fiſci teſtibus affirmantibus quā Gal
li negantibus eſt adhærēdum,ſecundùm Gloſ.
Bar.& cęteros in l.diem proferre.§.item quæ-
ritur.ff.de arb.Rip. in c. cum eccleſia Sutrina.
num. 89. de cauſ. poſſ. & pro. pulcrè Bal.in l.
actor. col. 3. C. de prob. quem reuellat Natta.
conſil. 283.nu.4.dicens hoc euenire: quiá de
ponens ſuper affirmatiua poteſt reddere cau-
ſam magis credibilem, quàm ſuper negatiua:
quia illa non ita ſe offert ſenſui ſicut affirmati-
ua.Idemq; dicit Bal.in l.teſtiū.col.fi. C. de te-
ſtib.ſequitur Rol.à Vall.conſi. 38.nu. 26.vol.
primo, D.meus Rimi.conſi.430.num.32.qua
re multis nominibus ceſſat allegata bona fa-
ma Galli,quę cor eius non penetrauit, vt ab
his contractibus abſtineret.
70 † Ad quartum, ꝙ inquiſitio formari non po
tuit per D.Cōmiſſarium Fuſignani: quoniam
vſurarius non uenit aliqua pęna temporali cri
minaliter puniendus,ex quo nulla lex hoc di-
cit.Reſpondetur,id eſſe uerum, niſi extent in
loco ſtatuta,pœnam vſurariis imponentia,pro
ut in caſu noſtro ſignanter extat memoratum
de pœnis contra vſurarios:tunc enim bene vſu
rarius de tali pœna conueniri poteſt coram iu
dice ſeculari dicti loci. Ita Butrius in c. cum
ſit generale. col. 2.de for.comp.mouetur ea ra
tione:quia inquantum etiam eccleſiaſticè de-
linquit laicus,poteſt iudex ſecularis ipſum di-
ſtringere & punire ſub illa ratione: quia inter-
eſt eius laicos habere bonos.l. congruit. ff. de
offi.præſ.ideo punit eum quatenus deliquit in
eccleſia.l.ſi quis,C.de adult.& hoc dictum Bu-
trii ſequitur Bero.conſilio 207.num.21.uol.3.
vbi ponendo cōcluſionem, de qua ſupra,quòd
vſurarius puniri non poteſt aliqua pœna pecu
niaria vel corporali per iudicem ſecularem:
71 quia hoc nulla lege cauetur, † quam dicit eſſe
de iure veriorem, & de mente doctorum ma-
gis communiter,ſubdit,niſi in loco extent ſta-
tuta,pœnam vſurariis imponentia: illa enim
dictio,niſi,præcedente negatiua ponit & affir
mat,vt per Bart. & omnes in l. actione. C. de
tranſ.& per conſequens,quòd iudex ſecularis
vbi viget ſtatutum puniens vſurarium, bene ſe
poſsit intromittere,& uſurarium repertum cul
pabilem punire, prout ſtatutum diſponit, id-
que clarius tenet idem Berous inferius nu.46.
poſt Archid. Ioann.Andr. & Domini.in c. 1.
72 de uſur.in 6. † Dum verò negatur iudicem ſe
cularem quoquomodo ſe ingerere poſſe; quia
crimen vſurarium eſt crimen eccleſiaſticum,
ſpectans ad iudicem eccleſiaſticum, quando
ſaltem quæſtio ſuper iure verſatur, non autem
ſuper facto. Reſpōdetur in primis hanc opi.du
bitabilem reddi per doctrinam Butrigarii in
l.improbum,C.ex quib.cauſ.infa.irro.quia uſu
rarius committit dolum in exigendo vſuras
contra iuris prohibitionem, ideo tenetur cri-
mine ſtellionatus, ſequitur Cacialu.in l. cun-
ctos populos.9.car.C.de ſumi. tri. Idem ſenti-
re uidentur Archid. Domin. & Ioann. Andr.
in c.1.de uſur.in 6.dicentes, quòd uſurarii pu
niti per Epiſcopum,poterunt etiam puniri per
ſecularem in exceſſu pœnæ, ſequitur Cor.con
ſil. 19. colum. 3. volum. 3. & Imol. in c. cum
ſit.de for.compe. Anch. conſilio 236. vbi vult,
quòd

ꝙ caſua uſurarum poſsit cognoſci per iudicem
ſecularē,q̄a nō includit aliquam ſpiritualitatē
ſicut nec alia crimina regulariter, ibiq; refert
Ancharanus in fi.cōſilii Io.Monacū ſuper rub.
de uſur.in 6.tenentē ꝙ huiuſmodi crimē poſſit
ēt puniri ꝑ iudicem ſecularē: quia tale crimen
eſt de foro ſuo,cū vtroq; iure uſurę ſint prohi-
bitę,ꝙ contingit in caſu noſtro ꝑ dictū ſtatutū
demum ꝙ cā vſuraria ſit mixti fori tenuit ante
oēs Arch.in c.q̄d dicā.14.q.4.Sal.in l.eos, cir
ca fi.C.de vſur.Abb.in c.cum ſit.de for.comp.
& Alciat.in c.1.de off.ord.inheret huic ſenten
tiæ tanquā magis cōi, ꝙ iudex ſecularis poſsit
procedere contra vſurarios,& inquit ꝙ ita vi-
dit in practica ſeruari,hancq; pariter dicit eſſe
magis cōem Senat.Pede.deciſ.136.n.11.citās
inter alios Iuliū Clarum lib.5.ſenten.§.uſura.
ver.& ex hoc, qui conſtanter affirmat,poſſe ali
quem propter vſuram criminaliter à iudice lai
co puniri,ſicq; pluries fuiſſe iudicatum Medio
lani puniendo vſurarios,& idem tenet Chriſto
forus de Caſtelli.conſ.36.vbi pulcrè loquitur
ſed poſito ꝙ prēcedens opi.uerior eſſet,reſpon
detr̄ egregiè,ꝙ procedit, quādo vertit̄ quęſtio
iuris Canonici,q̄d diſponit ſuper uſuris, ſed ſi
uertit̄ quęſtio iuris ſtatutarii, q̄d de vſuris lo-
quit̄,& eas punit,tūc iudex ſecularis cognoſce
re poteſt.Ita declarat Caſt.cōſ.210. viſis & pō
deratis oībus.vol.2.& poſt eū Natta conſ.369.
73 nu.12.† Qui plus addunt, ꝙ ſi iudex eccleſia-
ſticus inhiberet iudici ſeculari, poſſet ei reſpō
dere, quòd ad ipſum non ꝑtinet cognitio ſu-
per his quæ dependent à ſtatuto laicorū, q̄ nō
intenderunt aliquā ſuper hoc iuriſdictionem
iudici eccleſiaſtico tribuere. Ideq; tenet Iaſ.in
l.quoties.nu.8.C.de iudi.ubi dicit, ꝙ eſt noua
& ualde pulcra limitatio,meritò cōcludit ī ca-
ſu ſuo Natta,ꝙ cū vſurarius nō inquireret̄ vir-
tute Canonis ꝓhibētis vſuras.Sed virtute ædi
cti principis, q̄d prohibet vſuras, ſiue quæſtio
ſit facti,ſiue iuris, ea tractari poteſt ꝑ iudicem
ſecularem,qui nō vtitur in hoc auxilio Cano-
num.Sic igitur ad unguē dici pōt & debet in
caſu noſtro ſtante ſtatuto prędicto.Tātoq; ma-
gis id dici debet,ꝙ ipſum ſtatutum col.pen.di-
ſponit, quòd contra vſurarios procedi poſsit
& debeat per Poteſtatem & eius curiam,ac per
Vicarium Epiſcopi Ferrariæ & ſic vtriq; foro
74 cognitionem concedit † vnde ſi iudex eccleſia
ſticus ſe interponeret, cum eaſdem ſtatuti pœ
nas imponeret,quæ ſunt amiſsio ſortis datę du
plicatæ pro tertia parte denuntiatori, ꝓ alia
tertia fiſco ſui Epiſcopi,& reliqua tertia paupe
ribus Chriſti applicāda.vt ī eodē ſtatuto col.1.
diſponit̄, q̄m in cauſis eccleſiaſticis poſſumus
allegare leges ciuiles, vt etiam ſi canones defi
ciant iudicari poſsit ſecundùm leges c.1.& ibi
75 Glo.& doctores de noui oper.nun.† Sequitur
ut huius Galli nō interſit, hanc cauſam cogno
ſci potius per eccleſiaſticum iudicem quā per
ſecularē,cū ī vtroq; foro pariter puniēdus vel
abſoluēdus eſſet. Igit̄ audiri nō dēt petens q̄d
ſua non intereſt.l.ille à quo §.ſi de teſtamento
& ibi not. Alex.& alii.ff. ad treb. Ceph.cōſ.3.
76 n.18.† pręterea,dato quòd ſolus eccleſiaſticus
cognoſcere poſſet hác cām,cum tamen ille nō
opponat, nec inhibeat, nec quæſtionem mo-
ueat cōmiſſario,iſte Gallus nec alius id facere
pōt,per doctrinā Baldi & Floriani poſt Ricard.
mallum.ī l.his conſequenter.§.1.ff. fam.ær.ubi
dicunt,ꝙ filio ſpurio ſolus Fiſcus obiicere pōt
illi,ꝙ ſit incapax,nō aūt cōſanguinei.idemque
Bal.conſ.436.teſtator inſtituit.col.2.vol.3.ī an
77 tiquis † reddens rōnem,cur nullus alius, ꝓter
fiſcum, puta venientes ab inteſtato nō pn̄t obii
cere incapaci de īcapacitate ſua:quia deducūt
ius tertii,ideſt fiſci,quod eſt impoſsibile, cum
non habeant mandatum à fiſco, nec ſimus co-
rā iudice fiſci,nec ſit præſens fiſci patronus, &
idem Bal.ī l.1.ī fi.C. in q̄b.cauſ.ī ite.reſt.ſequi
tur Alex.in addi.Bar.in d.l.his cōſequenter.§.
78 1.† Simile uidemus,q̄d inq̄t Anch cōſ. 275.
ad fin.de cōi Bononię, q̄d licet auf..re poſſit
bona banito velut indigno, nullus t alius ad
utilitatem ſuam poteſt excipere de iure cōi, ſi
79 ipſū cōe tacet & eo non utit̄. † Idem uidemus
in emphiteuta,qui cum ꝑꝑ canonem triennio
non ſolutum non cadat à iuribus ſuis ipſo iure
ſed demum volente domino.l.2.& ibi not.Bar.
Bal.Saly.& oēs.C. de iure emph. Dec. īfinitos
allegans conſ.138.col.2.conſi.146.nu.5.conſ.
185.nu.9.conſ.206.col.2.& conſ.341.col. fi. ſi
vendicat fundum ab aliquo tanquam emphi-
teuta,non pōt ille conuentus aut alius tertius
opponere de canone nō ſoluto : q̄a ꝑtinet hoc
ad ſolum dominū & de illius uoluntate conſta
re dēt,ut declarat Bar. in d.l.2.col 2.Ang. Bal.
Saly.& alii plures,quos cumulat Iaſ.in 5.nota.
Ceph.conſi.37.nu.17.q̄ ita cum ſint pariter in
caſu nr̄o concludi dēt eccleſiaſtico iudice non
opponente de iuriſdictione ſua præſentis cau-
ſæ,ſecularem poſſe ī ea ꝓcedere,dato ꝙ Gallus
80 opponeret,q̄d tamen nō facit.† Nec ēt (meo
iudicio) refricari dēt in dubiū ualiditas dicti
ſtatuti,de pęnis contra vſurarios.q̄cq̄d de iure
cōi dicāt Doctores ſuperius allegati per Dec.
conſ.170.col.fi.in dicto c.eccleſia S.Marię.nu.
46.& Berou.conſ. 167. num.5. vol.1.nam nos
habemus ſtatutum cum cæteris Ferrariæ ſtatu-
tis impreſſum ſub rub.de obſeruātia ſtatutorū
volens oīa & ſingula ſtatuta in uolumine ſtatu
torū poſita ualere,& validā roboris firmitatē
obtinere,neq; aliquem ſtilū vel conſuetudinē
contrariū attēdi,ſed eſſe nullū, neminēq; etiā
iudicē audiri quicquā dicentem contra id ſta-
tutū alia roborās.q̄ cum ita ſint, ſequit̄,eſto ꝙ
aliàs ſtatutum ꝑdictum de pęnis contra vſura-
rios non valeret,ex quo tamē illud de obſeruā
tia ſtatutorum uult,id valere, nec audiri quē-
quā contrarium dicentē,ꝓinde cenſeri dēt,ac
81 ſi ualeret † q̄a paria ſunt,ꝙ actus valeat, vel ꝙ
de nullitate opponi non poſsit, vt per Gl.ī l.q̄
 habe-

habebat.§.i.ff.de manu.teſ. cũ ſimilib. ꝑ Alex.
cõſ.106.col.pen.vol.2.Ang.cõſ.187.A.& B. in
fi.Peruſi.in c.dilecto.q.50.n.125.de app.Caſtr.
& Iaſ.in l.qui Romæ.§.duo fratres.lec.2.ff. de
ver.ob.Idemq; Iaſ. in l.nemo põt,lec.2.n.59.
ff.de leg.1.& in decreto Senatus &ſtatuto pro
priè Dec.cõſ.456.nu.11.& conſ.557.n.13.Van
tius in tract.de nulli.ſent.tit.Qui poſſ.dice.de
82 nulli.nu.42.† vnde Ceph.conſ.3.nu.112.poſt
Caſt.cõſ.288.n.2.circa fi.vol.1.dicit ꝙ vbi clau
dit os volenti dicere de nullitate ſententiæ, pe
rinde eſt ac ſi ſententia valere dẽt, igit̃ ſtatu-
tum prędictũ pro valido reputari,ſicut de alio
pariter dixi conſ.85.nu.38.39.& 40. vbi uide
ri põt,& certè cum doctores ſine difficultate di
cãt procedere,ꝙ iudex laicus procedere poſſit
in cauſa vſuraria,quãdo Principis ſecularis de
creto vſuræ ſint prohibitæ, prout vltra ꝑdictos
docet Iſernia in tit.quæ ſint reg.verſ.contrahẽ
tium & verſ.ex his patet.Moder.Pariſ.in tract.
de vſur.n.153.& 156.Dida.lib.3.vari.reſo.cap.
3.col.5.Afflic.in in conſti.Regni.de vſura.pu-
ni.Senat. Pedemont. deciſ.136.n.12.id vanè
dicerẽt,ſi decreta principumq; conſtitutiones
& ſtatuta non valerẽt ſuper vſuris & earum pę-
nis cõdita,quare dẽt hoc noſtrũ ualidũ reputa
ri & ſecundũ illud Gallus iſte puniri dẽt ob di-
ctos contractus illicitos & in fraudem uſurarũ
cõfectos. Venio nũc ad ſecũdũ caput inquiſi-
tionis aduerſus D.Ioan Gallũ formatæ de ſcu
tis cẽtũ ſolutis alicui cũ pacto de ſoluẽdis ipſi
Gallo rõne affictus in fine anni ſcutis. 110. ſic
que ſingulis annis eodẽ modo procederet̃ do-
nec eſſet ſatisfactus,quẽ cõtractũ tantæ,maio
ris,uel minoris certę ſummæ cum diuerſis ho-
83 minibus fecit,ſicq; pluries tales cõtractus † ſu
per quibus prima facie dicendũ videbat̃, eos
nequaquam uſurarios cenſeri ea nimirũ ratio
ne,ut in primo capite dixi ſecũdo loco,ꝙ ad iu
dicãdum contractum uſurariũ in foro conten-
tioſo dẽt inſpici forma cõtractus c.in ciuitate.
de uſur. Abb.conſ.15.in fi.conſ.49.col.2.uol.1.
ubi dicit,donec uſura probet̃, formę cõtractus
ſtari:talis.n.contractus in eſſentia iudicari dẽt
qualis apparet in ſui prima figura.ut per Alex.
cõſ.220.col.2.n.2.uol.2.Bero.conſ.169.n.19.
uol.1.citans inſuper Baldum in c.1.in prin.de
84 feu.dato ĩ vic. leg.comiſſ.† unde Berous met.
cõſ.153.n.3.uol.1.dixit,ꝙ quãdo dubitat̃,qua-
lis ſit cõtractus,cognoſcit̃ ex tenore uerborũ.l.
ad ꝓbationẽ.C.de prob.l. ſi quis ſtipulatus ſit
ſtichũ.in prin.ff.de uerb.obl.Bart. in l. cotem.
§.qui maximos.ff.de publica.Caſtr.in l.Ariſto.
n.4.ff.de don.Alex.conſ.3.n.1.uol.1.Cur.cõſ.
53.in prin.Barb.con.211.26.uol.2.Alba conſ.
81.n.47.Grat.reſp.107. nu. 7.uol.1. Arius Pi-
nel.in rub.C.de reſ.uen.2.par.cap.2.n.1.ꝗ di-
cũt,qualis ſit contractus ex uerbis dignoſci,ſiꝗ
dem nõ aliunde melius ac luculentius mẽs ac
propoſitum contrahentium eluceſcit in dubio
quã ex nomine,qđ ipſimet cõtrahentes expreſ
ſum indiderunt,ut not. Andr.ab Exe. de pact.
nu.513.Rip.in l.2.n.30.Alci. 24. Purp. 51. ff.ſi
cer.pet.Tira.de retra.lignag. §.30. gl.1.n.2.7.
& ſeq.cõemq; format Eman.Suarez in teſau.
recep.ſent.uer.contractus,n. 303.Villal. com.
opi.uerb.contractus n.192.Senat.Pede.deciſ.
139.nu.23.Cephal.conſ.117. nu. 9.conſ. 178.
num.13.Do.meus Riminal.conſil.77.num. 6.
Neuiz. conſ.92.quare cũ dicti contractus non
reſonẽt uſuras ſed exprimãt affictus nomẽ, ta-
les non aũt uſurarii cẽſeri dẽnt,ut arguit in ter
minis uſurarũ Crau.conſ.145.col.2.Pariſ.cõſ.
77.uol.3.Burſa.conſi.117.nu.10.de contractu
dationis in ſolutum, liuelliq; loquẽtes, qui cũ
ſint oĩ iure ꝑmiſsi non dẽnt uſurarii cenſeri,ſic
.n.dici dẽt de contractu affictus iuregentium
permiſſi l.1.ff.loca.l.ex hoc iure,ff.de iuſt.& iu
re §.ius autem gentium.inſtitu.de iure nat.
85 † Secundò conſiderandũ eſt, ꝙ iſte Gallus
eſt mercator,negociari ſolitus, nec ocioſas pe-
cunias tenere,ꝓbauitq; ſe ſingulis annis ex pe
cuniis ſuis lucrari cõſueuiſſe 10. ꝓ cẽtenario,
ſicq; plures alios mercatores idẽ feciſſe,qđ ſuf
ficit ad eã ſummã cõſequẽdã ꝑter ſortẽ licitè
rõne ĩtereſſe,ut ſentit Ale.cõſ.141.uo.5.& cla
rè ſubtilitatũ princeps Are.in l.cõtinuus. §.cũ
ita,col.2.ff.de uerb.ob.poſt Caſt.& Ang. Caſt.
in l.cunctos populos.col.pe.C.de ſum.tri.& cõ
ſi.303.in cã,in anti.Bal.Nouel.in trac.dotis,in
3.ſpecia.quẽ citat Cagno.in l.unica.C. de ſen.
ꝗ ꝓ eo qđ ĩter.n.42.& in l.curabit,col.fi.C.de
act.emp.ꝓbat̃q; dicta cõclõ ꝑ tex.ĩ d.§. cũ ita.
ubi ſi ꝗs ꝓmiſit dare Epheſi,ſubeſt tñ tꝑs,quo
ipſe poſsit ire Epheſũ,hoc ãt tꝑs ĩtelligit̃ habi
to reſpũ ad illud idẽ tꝑs,quo pleriq; eiuſdẽ cõ
ditiõis hoĩes illuc ſolẽt ꝑuenire, ergo pari mõ
ĩ hoc ĩtereſſe lucri ceſſantis ſufficit hr̃e reſpũm
ad alios mercatores eiuſdẽ cõdõnis,& ſicut qđ
ipſi ſoliti ſũt lucrari,ꝑſtet̃ huic Gallo,meritò ꝑ
dicti cõtractus ẽt ꝑ hãc uiã defendi pñt, ut lici
ti cẽſeri dẽant,nõ ãt iudicari poſsint uſurarii.
86 † His tñ minimè refragãtib.ĩ hoc quoq; ſcđo
capite ſum ꝓcliuior aduerſus Gallũ ꝑdictũ.Mo
ueor,nã quoties alicui dat̃ magna quãtitas pe-
cuniæ,puta 55.centũ & ultra,nec adiicit̃ cã,cũ
nõ ꝑſumat̃ eius facta donatio.l. cũ de ĩdebito.
ff.de ꝓb.c.ſuꝑ hoc,de renũ.data cẽſet̃ ex cã mu
tui,ſaltẽ qñ fuit extra ſacculũ numerata,ut poſt
gl.Bar.Caſt.Alex.Iaſ.Dec.& oẽs cõcludunt ĩ l.
cũ ꝗd.ff.ſi cer.pe.ubi D.meus Rimi.n.13.dicit
ꝙ fuit originaliter d.Cyn.ĩ l.incẽdiũ. C.ſi cer.
pe.confirmatq;,nã ex quo ĩteruenerũt ſubalia
mutui & datũ eſt ſcđm aptitudinẽ & alia de ꝗb.
in l.2.ff.eo.& ſecũdũ diffinitionẽ ipſius mutui,
quã poſuit Bar.ibi dẽt mutuum iudicari, nã ex
his ꝗ acta ſunt ꝑ contrahentes iudicamus ip-
ſos uoluiſſe contrahere. Et ꝗa contractus mu-
tui magis eſt frequẽtatus,l.certi cõdictio,§.qm̃
ff.eo.uñ dẽt ĩ dubio factus cẽſeri ſumpto argõ
ab eo qđ eſt frequentius.l.nã ad ea. ff.de leg.l.
neq; natales. C.de ꝓba. demũq; ꝙ ad numerũ
tradendo,

tradendo, dediſſe vĩ ut recipiens utatur. iux.
not.per glo. in l.eius qui in prouincia,verſ. nã
& ſi tibi.ff.ſi cer.pet.quare cauſa ſubeſſe vĩ in-
ducta ex numeratione ſaltem iure præſumptio
87 nis:quia cauſatur mutuũ.† Hoc igit̃ ſtante ſe-
quitur elegãs doctrina Romani cõſ.520.ꝗ cõ-
probata pariter prædicta concluſione de pecu-
nia numerata ſimpliciter,ꝙ ex cauſa mutui da-
ta cenſeatur,ſubdit ꝙ ſi cõuentũ eſt de vnifor-
mi præſtatione velut octo pro quolibet cẽten-
nario, eam inducere crimen vſurę ex ea regu-
la,qua cauetur. quicquid accedit ſorti vſuram
eſſe.l.rogaſti.§.ſi tibi.cum ibi not.ff.cer. pet.c.
conſuluit.de vſur.c. ſi fœneraberis. c. putant
quidam.& c.vſura.14.q.3.
88 † Nec pręmiſſę concluſioni refragat̃,vt ſubdit
Romanus,ꝙ in libris mercatoris appareat ſcri-
ptum fore,eam vniformem præſtationem fuiſ
ſe factam ſiue conuentam cauſa diſcretionis
& prouiſionis pecuniarum datarum per ipſum
mercatorem,Quoniam quodcũq; nomẽ expri
matur,qđ vltra ſortem datur & accedit, vſura
eſt.idemque tradit ipſe Roman.cõſ.238.col.1.
dicens acceſsionẽ uſuram eſſe,licet uocet̃ Cã-
biũ.c.pleriq;.14.q.3 ibi,& quodcũq; ſorti acce
dit,uſura eſt,qđ velis ei nomen imponas,ſequi
tur Alex.cõſ. 61.viſo proceſſu. col.fi.verſ. plus
dicit.vol.2.Fel.ĩ c.cũ venerabilis.n.9.de exce.
Dec.cõſ.116.col.2.verſ.nec iuſtificat̃. & Orat.
Mandoſius in apoſtil.ad Roma.conſ.250.prę al
legato.meritò ſic in caſu noſtro quoq; dici dẽt
ꝙ licet illi ſcuti. 110. promiſſi fuerint ratione
affictus in fine anni ſolui & ſucceſsiue ſingu-
lis annis,donec Gallus eſſet ſatisfactus,tamen
id nomen affictus prodeſſe non debet, quomi-
nus contractus vſurarii cenſeri debeant, cum
10.ſorti fuerint adiecta.& cum prædictis etiã
89 concordat Natta conſ.586.col.fi. † dicens ſe
credere,quòd ſi manifeſtè apparet ex forma cõ
tractus, uſuram fuiſſe commiſſam,conſuetudi-
nem non excuſare à pena,veluti quia ſolueren
tur decem annua pro centum , vt pro vnde-
cim denariis ſoluerentur duodecim, ſicque lo
quitur tex.vt ille dicit in c.inter dilectos,de ex
cep.præl.& in Cle.1.de vſur. tales enim fue-
runt iſti contractus, in quibus promiſsio facta
fuit uniformis ad 10.pro quolibet centẽnario
in anno, nec nomen affictus quicquam rele-
uat, cum nullus fundus, nulla domus ad affi-
ctum conceſſa fuerint per dictum Gallum con
trahentibus ſecum,ſed tantùm certa pecuniæ
ſumma numerata.
90 † Secundò comprobatur hæc concluſio con
tra Gallum. Nam in caſibus etiam, in quibus
vſura peti põt ratione intereſſe, vt in c. cõquẽ
ſtus,de uſur.& in l.curabit C.de act.emp.nõ ta
mẽ certa quãtitas ab initio promiſſa pro inter
eſſe peti põt,ut notabiliter voluit Ioã.And.in
c.ſalubriter.de uſur.in prin. ubi dicit, quòd ſi
maritus,cui ſub certa die dos fuit promiſſa,cõ
uenit,vt percipiat certos denarios pro cente-
nario,cõuentio dr̃ illicita, ſequit̃ Laurent. de
Rodul.in c.cõſuluit.q.53.circa fi.eo.tit.Anch.
cõſ.148.in quæſtione quæ uertit̃,col. 3. Alex.
conſ.220.ſuper titulo quæſtionis.col. 3. vol.2.
Dec.cõſ.116.col.2. Siluanus conſ.10.col. fi. &
amplè Plotus.in l.ſi quãdo.n.452.C. vnde vi.
91 ꝗ dicit hãc eſſe ueram & cõem opinionẽ † Pa
riq; modo Bal.in l.rogaſti.§.ſi tibi.verſ.ꝗd er-
go ſi mutuo.ff.ſi cert.pet.quærit.ſi mutuaui ti-
bi decẽ,quę promittis in nundinis reſtituere,
& ſi nõ reddes promittis quindecim pro meo
intereſſe,quid iuris eſſe debeat, & reſpondet,
ꝙ talis conuentio non eſt licita: quia facta vĩ il
la promiſsio in fraudẽ uſurarum,nec ſtatur aſ-
ſertioni inſtrumenti factę ſuper intereſſe prę-
dicto,ſed de uero intereſſe dẽt aliter probari.
& illam deciſionem Baldi pleriq; ſequunt̃.vt
Ioann.de Ana.in c.fi.de uſur. Alex. conſil. 17.
viſo themate.col.fi.uol.4.Alber.de Roſ.in l.1.
col.pen.C.de ſumma tri.Caſtr.in l. inſulam. §.
vſuras.ff.ſol.mat.Dec.cõſ.39.n.5.& conſ.116.
col.2.cõſ.183.nu.3.& cõſ.322.n. 4. ſicut & in
c.cum venerabilis,de excep.Benuenu.Stracca
in tract.de merca.titu.de contract.mercatorũ.
n.2.& Moder.Galli,quos aliàs habebã ĩ tract.
de uſur.q.74.n.506.pulchrèq; Natta cõſ. 417.
92 n.5.† vbi concludit,quòd uniformis illa præ-
ſtatio ſatis indicat nõ pro aliquo intereſſe, qđ
ſolet eſſe uarium & incertum,pecuniam fuiſſe
taxatam,ſed pro uſurario lucro, ſecũdũ Roma
num, quem citat in allegato conſ.520.col.2.&
cũ prædictis ẽt concordat D.meus Rimi.conſ.
318.col.1,latius confirmãs ut per eũ. Igit̃ cum
Gallus iſte cũ ſecũ cõtrahẽtib.cõuenerit ab ini
tio de ſibi pręſtandis 10.ſingulis annis præter
ſortẽ datã,donec ſatisfieret ei, patet tales con
tractus vſurarios eſſe reputandos.quib.ita ſtan
tibus ſuccedit idẽ ſtatutũ ſæpius allegatũ cir-
ca principiũ ſtatuẽs (ut nulla perſona terrige-
na uel forẽſis,exceptis iudæis, quib.per priui-
legiũ permiſſum eſt,audeat uel præſumat ali-
cui dare uel mutuare ad uſuras aliquã pecunię
quantitatem) ſubiciẽdo pęnã ſupra relatam.
93 † Nec obſtãt cõtraria,namq; ad primum de
qualitate contractus,quæ dignoſcit̃ ex uerbis
& nomine,& qui talis iudicari dẽt,qualis appa
ret in prima ſui figura,reſpondet̃,ut ẽt dixi ſu-
pra n.62.ꝙ procedit alio non apparente, ſecus
ſi aliter conſtet de uſuraria prauitate, nã non
eſt curandum quo nomine contractus appel-
letur.ut in terminis uſurarũ dicit Natta conſ.
403.n.4. ſic & uidemus,licet ex uerbis emptio
videatur & uẽditio,locationem tamẽ & condu
ctionem potius cenſeri,nam in conuentionib.
mens uerbis præualet.l.ſi debitor.§.uериſimile
ff.de cõtr.emp.l.in conuentionib.ff.de uer.ob.
ponit Albanus.conſil.1.nu.4.& ſimilia recen-
ſet Tiraquellus in l. ſi vnquam. verbo libertis
nu.54.C.de reuo.don. & ut inquit Caſſaneus
cõſ.67.nu.22.uirtus humanorum actuum non
ſtat in atramento,ſed in cerebro,& ſpiritus ui
Rr 2 uiſicat,

uificat, literā occidit,ſequitur Neuiza. conſi.
94 38.nu.3. † vnde non immeritò natura contra-
ctus efficit & operatur,vt à falſa denominatio
ne recedamus. l. inſulā.ff. de prę́ſ.ver.l.ſi olei.
C.loca.Rip.in tract.de peſte tit.de priuile.con
tra.n. 57. dum ſcriptum reliquit.verbum emit
exponi poſſe pro conduxit.l.ſi q.C.loca.l. quo
ties.§.fi.ff.de publicia.ſicq; cenſuit Imol.in c.
propter ſterilitatem.nu.33.verſ.non obſtat.de
locato.Afflict.deciſ.72.in fi.copioſè Tiraquel.
in tract.de retra.conſang.§.1.Glo.14.nu. 8.&
§.32.glo.1.n.36.Soc.Iun. conſ.68.n. 1.vol.2.
95 vnde † Dec.ī l.ſi paſcenda.n.10.C.de pact.do-
cuit,ſocietatem non eſſe propriè licet eo nomi
ne fuerit appellata,cum rei dominium transla
tum fuit.ſic & contractus emptionis appellāt
emphiteuticus & ſpreto nomine, effectus attē
ditur & natura,vt per Afflic.mox citatum in fi.
idemq; Rube.conſ.142.n.2.copioſè Neui.cōſ.
92.n.19.& 44.dicēs nō eſſe curādū,ꝙ contra-
ctus emptionis nomine nuncupetur,cū ſecun-
dùm effectū ſit locatio.Idēq; ſenſit Bellō.cōſ.
96 21.n.5.† Et in aliis ſimilibus caſib.ꝙ ſpreta de
nominatione ſpectandus ſit effectus,plura ſcri
bit Crau.cōſ.20.n.5.conſ.186.n.5.cōſ. 214. n.
2.& cōſ.293.n.9.Bello.cōſ.60.n.4.Pariſ.conſ.
82.n.44.conſ.83.n.35.vol.3. ſed ī terminis no
ſtris vſurarū pulcrè ponit Alciat.reſp.3.quis.n.
vendiderat annuam penſionem Ruffo ſuper ca
ſtro de Lamonis. Quæ verba nō poterāt impor
tare ius aliquod reale fuiſſe vēditū, nō directū
97 dominium, nō vtile † ſed ſolū ius pignoris eſ
ſe translatū per illa verba ſuper loco,& Caſtro.
Bar.in l.fundus, quem.ff.de ann.leg.Cremenſ.
ſing.45.vnde ius perſonale tm̄ fuerat emptori
quęſitū,per qđ poterat cogere venditorē ad p̄-
ſtādā ſibi annuā penſionem, cui iuri perſonali
acceſſit hipotheca dictorū bonorū,meritò nō
poterat ille contractus emptio dici neq; vendi
tio,quæ de neceſſitate requirit ſubeſſe rē quæ
vendatur & ematur.l.naturalis. §.& ſi quidem.
ff.de præſ.ver.vnde cum ab vna parte interue-
niſſet pecunia,ab alia perſonalis obligatio mu
nita pignore de dando q̄d annuū patet (inquit
Alciat.) ꝙ ex pecunia naſcit̄ pecunia,& ſic eſt fę
nus.c.pleriq; 14.q.3. ſi.n.ſimpliciter dictū fuiſ
ſet,promitto tale quid annuū, nō eſt dubiū, ꝙ
eſſet vſura,pariter ſi dictum eſt vēdo:q̄a in hac
præſertim materia cōcernēte aīam attēdimus
effectū nō corticē verborū d.c. pleriq; non.n.
refert ꝙ quis vſus eſſet emptionis verbo, cū eſ
ſet in effectu duntaxat obligatio perſonalis:
quia quodcūq; nomē illi imponas vſura eſt. &
effectum nō autem nomen contractus attendi
mus.l.īſulā.ff.de prę́ſ.ver.l.ſi olei.C.loca.& hoc
maximè obſeruādū in hiſce contractibus fęne
raticiis,in quibus partes,cū verè agant mutuū
fingunt alia nomina contractuum. c. in ciuita-
tate.c.nauigāti.de vſur.c.ad noſtram.de emp.
98 & vend. † hæc.n.deciſio multùm caſui noſtro
famulat̄.ſicut.n. pecunia noīe emptionis ſine
re interuenerat eo caſu,meritòq; illa penſio an
nua & certa dicebatur in fraudē uſurarum pro
miſſa,pariter in caſu nr̄o,vbi centum data fue-
runt nomine affictus ſine re locata annuis ad-
ditis Gallo pręſtandis,ſequitur talem adiectio
nem in fraudem vſurarum fuiſſe factam.ſicque
ceſſat primum contrarium.
99 † Nunc ad ſecundum deſcendo.& in primis
dico,ꝙ intereſſe lucri ceſſantis,qđ ſolito nego
ciari dētur,nō ſolùm requirit cōſtare,quē eſſe
talē,velut eſſe mercatorē,quorū primū tradūt
Bar.Alex.Iaſ.& alii in l.3.in fi. ff. de eo qđ cer.
loc.cuius Bartoli sētētiā dicit eſſe cōem.Dec.
cōſ.116.in prin.& cōſ.441.in fi.Idēq; Bar. & cę
teri ponūt in l.vnica.C.de ſent.quę pro eo qđ
inter. & ſecundum ponit Alex.in l.diuortio.in
prin.col.7.ff.ſolut.mat.in l. inſulam.§. vſuras.
col.2.eo.tit.cōſ.141.col.2.vol.5.Soc.conſ.169.
vol.2.Dec in alleg.cōſ.116.& conſ.322.in fin.
Igne.& Pirrus in l.quatenus.ff.de reg.iu.deciſ.
Nea.20.& Petr.Rebuf.in l.vnica. Glo. vlt.nu.
100 25.C.de ſent.quæ pro eo quod inter. † ſed ēt
requirit̄,vt certum ſit creditorem fuiſſe lucra-
turū ſi pecuniam habuiſſet:vt quia probauerit
ꝙ per manus habuerit talem mercantiam, de
qua tm̄ fuiſſet lucratus.& quia pecuniā nō ha-
buit,mercari non potuit,vel alio modo cōſta-
re dēt,ꝙ ſi habuiſſet illā pecuniā,certitudinali
ter fuiſſet lucratus,ſecus ſi incertū erat,nā non
ſequit̄, ꝙ ipſe vel alii mercatores cōſueuerint
aliquando lucrarī 10.pro quolibet cētenario.
Igitur ſi habuiſſet pecuniā,tātūdē fuiſſet lucra
tus,quia fieri poterat,vt nequaquā lucraretur,
ſed p̄deret de capitali, cum multa potuerint ī
cōtrariū cōtingere.Ita Caſt.uoluit in d.l. 3.in
fi.& poſt eum Iaſ.Fel.& Pariſ.in c.cum venera
bilis.de excep.Iaſ.in l.cūctos populos,col. 11.
verſ.ſecūdò prīcipaliter.C.de ſumma tri.Dec.
cōſ.111.col.1.cōſ 322.col.2.& ī l.quatenus,ī fi.
ff.de reg.iur.Cur.Iu.in l.2.§.mutui.col.6. ff. ſi
cer.pet.Rub.cōſ.20.& cōſ.88. D. meus Rimi.
cōſ.275.nu.71.vbi pariter ego ſequor in apo-
ſtil.Corraſ.miſcelane. lib.3.cap.13.Rui. conſ.
104.n.7.in fin.vol.4.Rol.à Vall.conſ.35.n.13.
vol.1.Natta conſ.450.n.6.Purp.in l.rogaſti.§.ſi
tibi.n.4.ff.ſi cer.pet.Anton.Gabriel.in ſuis cō
clu.lib.3.de ſoluti.& liber.cōclu.10.col.3.q &
101 alios citat † demūq; Baldū in l.fi.col.2.oppo.
3.C. de fur.dicētē,ꝙ intereſſe lucri dēt eſſe cer
tū, incertum uerò peti nō poſſe,& cū prędictis
ēt cōcordat Franciſ.Marci.q.167.par.2.vbi ſe-
quit̄ Caſtrēſem,& addit Henricū Boich in c.cō
queſtus.de uſur.dicētē ꝙ intereſſe lucri ceſſan
102 tis dēt eſſe certū & īdubitatū † cōfirmatq; p̄
id quod in ſimili uoluit Bar.in l. tutor qui re-
pertorium.§.qui poſt.ff.de admi.tut. vbi dicit,
quòd intereſſe peti non poteſt:quia tutor omi
ſerit conuertere pecuniam pupilli in emptio-
nem prædiorum,niſi probetur,ꝙ prædia fuiſsēt
venalia,& ꝙ tractatum fuiſſet ſuper hoc,& hęc
etiam fuit intentio Bartoli in dicta.l. vnica,di
centis.

centis,& apparet quaſi pro certo ꝙ ex ea lucra-
tus fuiſſet, vt eum ponderat deciſ. Neap.20.de
qua ſupra,ſicut ēt refert & ſequitur Benuenut.
Stracca in tract.de mercatu.tit.de cōtract.mer
ca.n.2.per duas col.& Dec.in l.diē functo,not.
4.ff.de off.aſſ.& amplè Crau.cōſ.320.inter du
bia. vbi confirmat hāc concluſionē, quā tenet ī
ſuper frater Angelus in ſua ſummula verbo vſu
103 ra.§.15. † dicens ꝙ huiuſmodi lucrū eſſe dēt
in actu,vel quaſi in actu:quia ſic dr̄ peti,qđ eſt
aliquo modo,ſecus ſi ſolùm ſit in poſſibilitate;
quia ſic dr̄ potius non eſſe,cumq; prædictis ēt
concordat nouiſsimè Menoch.lib.2. de arbi-
tra.iudicum,centuria.2.caſu.119. licet & alias
opiniones referat,de quibus per eū,& hos oēs
aliàs cumulaui cōſ.52.n.42.cum ſequent.nunc
uerò ſubiicio Tobiā Nonium conſ.62.n.9.nec
auctoritatib. memoratis tm̄ ſolidat̄ hæc con-
cluſio,ſed etiam comprobatur per l.naturalem
§.primo.in fi. ff.de acquir.rer.do.& in §.illud q̄
ſitum.inſt.de rer. diui. ibi (q̄a multa accidere
poſſunt, ut eā non capias) & melius in l.quem
admodum.§.ſi nauis, in fi.ff.ad leg.aqui.quem
textū Caſt.& Iaſ.in d.l.3.bonum appellāt,vbi ſi
agitur dāni iniuria ob retia ſciſa, ęſtimatio nō
fit piſcium,qui ideo capti non ſunt,ecce,quòd
ibi illi ſoliti erāt piſcari, & capere piſces,& ta-
men non habetur rṓ dicti lucri ceſſantis: quia
non probatur paratos fuiſſe piſces q̄ caperent̄
imò uerò fortius inducit illū tex. Natta conſ.
450.n. 6.conſiderās ꝙ piſcatores retia ſua in
mari,vel flumine collocauerāt ad capturā piſ-
cium,q̄ ſi nauigantes inciderint,tenent̄ q̄dē re
ſarcire danū dictis retib.illatā, ſed nō tenētur
p̄ſtare æſtimationem piſcium,q̄ nondum erāt
capti:qm̄ incertū erat,an caperent̄, ecce dicit
Natta, ꝙ piſcatores ibi deuenerāt ad aliquem
actum capiendi piſces: q̄a extenderāt retia ꝓ
captura piſcium, & tamē decidit̄ ibi,ꝙ nō poſ
ſunt conſeq̄ lucrum,qđ ex captura piſciū feciſ
ſent,quāto minus igit̄ eſt dicēdū,ſubdit Natta
ꝙ q̄s non poſſit conſequi lucrū, qđ feciſſet ex
emptione fundi vel mercis, quādo ad nullum
actū facti ꝓuenit,ꝓꝑ qđ appareat, ꝙ verè & ꝓ
certo emiſſet dictum fundum & merces,& ſic à
fortiori ꝓbat ille tex. cōem doctorū ſentētiā.
Ex his igit̄ (vt domū redeamus) ſi mercator vt
lucrum ceſſans conſequatur,id certū & in ꝓm
ptu eſſe debet, quod ex ſuis pecuniis feciſſet,
conuincitur alia Cagnoli ſequaciumque ſen-
tentia,ſatis eſſe ꝙ aliàs lucratus fuerit,& alii ſi
104 miles mercatores lucrari conſueuerint † &
ad tex.in l.continuus.§.cum ita.ff.de uer.obli.
quo nituntur,illi reſpōdetur,vt aliàs dixi in al-
legato conſ.52.n.52.ꝙ ibi certū erat,illud tem
pus itineris relatione facta ad alios homines
eiuſdem conditionis,at hic relatio, quæ fit ad
alios mercatores eiuſdē cōditionis non indu-
cit certum lucrum,Quia alii mercatores tantū
lucrantur,quando merces habent, ſed nō inde
ſequitur,igitur & iſte tantum fuiſſet lucratus,ſi
pecunias habuiſſet,non probato quòd merces
paratas haberet.
105 † Non omitto quoq; ſecūdo loco, ꝙ hoc in
tereſſe prætenſum Galli:quia negociari ſit ſoli
tus & mercari,ſibi non prodeſt: qm̄ conuentū
fuit ante morā debitorū, quo caſu non dētur
ſolito negociari,ſed tm̄ poſt moram debitoris,
ut ponit Aret.conſ.9.tertio dubio. poſt Anch.
in regula peccati venia.de reg.iur.ī 6. ſequitur
Dec.in c.cum venerabilis,col.6.de excep.conſ.
116. & cōſ.441.col.fin.Rub.conſ.20.col.2.cōſ.
65.Crau.cōſ.87.col.fi.cum ſimilib.quibus ego
luculentius hanc rē probaui conſilio meo ſepe-
106 dicto. 52.n.54.cū ſequent.† nuncque dunta-
xat addo,ꝙ adeo ſubſiſtit,vt nō valeat pactum,
ꝙ intereſſe debeatur ante moram,prout hic cō
uentum fuit,ut per Aret.conſ.141.col.fi.2. du-
bio.Cra.conſ.320.nu.2.Nonius conſ.82.nu.6.
& inſuper intereſſe ſine culpa non debetur. l. ſi
fundus.ff.loca.Ceph.conſ.254.n.27.igitur nec
ante morā,quę cum ſit delictum,prout not.in l.
mora.ff.ſol.mat.Grat.reſp.150. nu. 49. uol. 1.
adeo ꝙ moroſus æquiparat̄ furi.Bar.in l.qđ te.
ff.ſi cer.pet.Natta cōſ.370.n.5. culpā ſupponit,
107 igitur ante moram culpa ſubeſſe nō pōt. † Et
ad hanc differentiā de lucro non conſequēdo
ante moram debitoris ſed poſt eā ſic, bene de-
ſeruit doctrina Salyceti in auct.ad hęc.q.15.C.
de uſur.quam deducit Natta mox citatus n. 4.
vult.n.ꝙ mercator merces empturus lucri cau
ſa in nundinis,ad quas ire volebat, non poteſt
ab alio, cui mutuauit pecuniā in mercibus ex-
pendendā recipere lucrum,qđ fuiſſet lucratus
ſi dictas merces emiſſet, & eas deinceps vendi-
diſſet,quia ſciuit uel ſcire debuit, ꝙ lucrū qđ
ſperabat facturū, non erat certū, an fieret,nec
quanti eſſet. At creditor bene petere poteſt in-
tereſſe illius lucri, qđ ueriſimiliter facturus eſ
ſet cum pecunia poſt morā debitoris. & ſic ibi
fit differentia,nunquid debitor ſit in mora uel
non, quia nulla data mora mercator non pete-
re poteſt lucrū incertum, ſed poſt moram debi
toris tantùm. meritò ceſſat obiectum ſecundū
pro Gallo factum, remanetq; ſecundum caput
inquiſitionis aduerſus eum formatæ reſolutū.
Nunc ſupereſt tertium caput inquiſitionis ex-
plicare cōtinens plures emptiones terrarum fa
ctas à diuerſis p̄ hunc Gallum cum pacto de re
trouendendo in rṓnem librarum.50.& 55.pro
qualibet tornatura,cum tamen eo tēpore vale
rēt libris cētum viginti.quarum venditionum
& emptionum cōtractu dubitari cōtingit, an
uſurarii cēſeri dēant.Et prima cōſideratione di
108 cēdum vr̄, ꝙ nequaquā † qm̄ vēditio cum pa
cto de retrouēdendo tunc demum reputat̄ vſu
raria,quādo tria cōcurrunt,modicitas p̄cii, pa
ctum retrouendendi,ꝙ emptor ſit ſolitus fęne
rari,nec duo priora ſine tertio ſufficiunt,ita vo
luerunt Iaco.de Are.Cyn. Saly.& Caſt.in l.em-
ptione.C. plus uale. Card.in cle.1.§.fi.q.18.de
vſur.Ioan.And.& Card. Florent. in c.illo uos.

109 de pign. Laurent.de Pinis † dicens ita ſerua
uari,quem ſequitur Laurent.de Rodulphis in
tract.de uſur.q.60. Caſtr. conſil. 328.in cauſa
mota per D.Doroteam.col.2.& 5.in antiquis.
ubi refert doctores ita cõmuniter,tenere, Ve-
ronenſis latè in tract.de ſimula. contrac. in 6.
caſu col. 5.dicens ꝙ ita conſultũ uidit per mul
tos pręclariſsimos Doctores,& ita ſemper te-
nuit legendo & conſulendo.Alex.cõſ.107. ad
110 fi.uol.4.† ubi teſtatur eſſe magis cõem.conſ.
117.col.fi.qđ incipit ſine diſputatione.eo.uol.
conſ.28.col.2 uol.5.poſt Caſt.in l.rogaſti.§.ſi
tibi.ff.ſi cer.pet.Fabi.de Mõte.ĩ tract.de emp.
& vend.in 6.q.ſeptimæ.q.prin. Soc.conſ.136.
col.pen.vol.1.ubi dicit eſſe magis cõem opi. &
eam tenet poſt genitorẽ ſuum in trac. de uſur.
per eum incepto nec finito.& idẽ probat Soc.
conſ. 55.& conſ.248.vol.2.Dec.cõſ.167.col.
111 2.conſ.308.col.1.conſ.648.col.1.† vbi teſta
tur eſſe magis cõem.Iaſ.conſi. 50.conſi. 151.
& conſ. 53.uol.4.vbi cõcludit ab hac opi.rece
dendũ non eſſe in cõſulẽdo & iudicãdo.Barb.
conſ. 6.col.2.vol.3.Corn.conſ.4.conſ. 224. &
conſi.241.uol.1.Cacialu .in l.admonendi. col.
79.ff.de iureiur.Iaſ.in l.quoties col.2.C. de iu
dic.Rui.conſ.16.uol.4.& poſt Gozadinũ. conſ.
30.Cagnol.in l.2.n.50.col.ſequẽ.C.de pact.in
112 ter emp. † vbi hãc partem ueriorem appellat
Bal.conſ.205.uol.2.conſ.359.& conſ. 361.uol.
5.& in c.1.de feud.dato in uic.leg.comiſſ.Cor
raſ.q cõem teſtatur,miſcelaneorũ lib.3.cap.9.
col.pen.eãque communiorem Grat. adfirmat.
reſ.39.vol. & alios maiore numero idemmet
autumare refert Tiraquell.de utroq; retrac. in
præfatione tituli de retrac conuentionali.n.5.
hãcq; partem quoq; tenet Bellamera deciſio-
113 ne. 7.Boeri. deciſ.102.col.2.† ubi eã uerã &
communiorem appellat,eamq; in conſulendo
& iudicãdo fuiſſe ſecutũ ꝓut reperiẽ conſ.duo
decimo.citatq; præter allegatos Manſuerium
in ſua praxi.tit.de præſump.fol.53.col.2. uerſ.
item uenditio Iaſonem conſ.21.n.4.uol.1.ſub
dendo, ꝙ ita fuit concluſum in curia. Idemq;
tenet & magis communem appellat Soc. Iun.
conſil. 50.numero 2.uolumine 1.Roma.conſi.
423.ubi Mandoſ.alios adducit.Alex.de Neuo.
conſi.95.nu.21.Bero.conſ.166.n.3. conſi. 169.
n.18.& 22.uol.1.Neuiz. conſ.88.Natta conſi.
586.n.2 Iacobus Nouell. in ſuis regulis. regu
la. 153. uerbo pactum de retrouend. Cephal.
conſ.290.nu.36.& 77.Senat.Pedemon. deciſ.
42.per totam.Menoch.lib.2.de arbi.iud. cen-
turia.3.caſu.217.nu.3.Burſat.conſi.117.n.12.
114 † vbi dicit, ꝙ ſecundũ magis ueras & cõmu-
niores ſcribentium ſententias illa tria requi-
runt,ut aliquis cõtractus de labe uſuraria nota
ri valeat, ideq; tenet Ancharanus. Cardin. &
Antonius Burgos in c. ad noſtram. de emp. &
vend. quos citat Didac.Variar. reſoluti. lib.3.
cap.8.n.4.& hanc opinionẽ Veronenſis in alle
115 gato.6.caſu ſe tenere profitetur,† quia nõ mo
do pluribus auctoritatib. & quãmaximis adiu
uatũ,ſed ẽt pluribus probabilibus & potioribus
rationibus comprobatur,arg.tex.in §. decreta-
libus.20.diſtin.vbi dicitur, quo.n.quiſque ma
gis ratione vtitur,eo maioris auctoritatis eius
uerba eſſe videntur,deinde pręcęteris rationi
bus eam deducit, ꝙ iure cautũ non reperitur,
ꝙ paruitas pretii ſolũ in uno contractu iun-
cta cum pacto de retrouẽdendo faciat præſu-
mere contractum in fraudẽ vſurarum celebra
tum,niſi interuenerint aliæ præſumptiones &
coniecture: vt quia emptor ſit ſolitus fœnerari
uel alios huiuſmodi cõtractus ſuſpectos,uel il-
licitos facere. Igitur hoc cauto non exiſtente
dici non debet.l.præuaricationis.§.fi.ff.de prę
uari.c.præterea.23.diſti.ibi.nunquam,niſi nos
fallat obliuio,legimus. & c. quid aũt 30.q. 4.
ibi.nulla auctoritate reperiẽ prohibitũ.ſicut &
in c.ſecundo, ne ſed.vac.ibi.cum nunquam in
ueniatur cautum in iure.
116 † Secũdò confirmat hãc partẽ Veronenſ.&
poſt eum Didac. per dictum c .ad noſtrã. licet
in cõtrariũ citetur, nãq; ibi nõ modo interue
nerũt modicitas pretii,pactũq; de retrouendẽ
do,ſed aliud,qđ maximam ſuſpicionem redde
bat vſurarũ. Nã conuentum fuerat, ꝙ uenditor
à ſeptennio uſq; ad nouẽnium & nõ ante res
poſſet redimere , ſicq; volebat interim fructus
annorum ſeptẽ precipuos habere,lucrariq; prę
ter ſortẽ,quo fit vt non illa duo tm̃ , ſed & ter-
tiũ loco cõſuetudinis fęnerãdi cõcurrat,ex qb.
trib. ſimul iunctis cõtractus fęneraticius argui
117 tur.† At in caſu noſtro nõ vr̃ poſſe dici modi
citatem pretii interueniſſe: qm̃ conſiderãdum
eſt, ꝙ pactum retrouendendi facit,ut res ita vẽ
dita minoris æſtimanda ſit,quàm ſi ſimpliciter
eoq; pacto circumſcripto vendita fuiſſet.vt vo
luit Abb.col.2.Barb.& Ant.Burg.col.12. verſ.
veniamus modo, in d.c.ad noſtrã.Abb.in c.in
aliquibus. ſecundo not. de decim.ubi dicit ita
ſe pluries ex facto conſuluiſſe,& eſſe notabile:
qa multi in hoc errãt, Maria.in c.cum Ioãnes.
not.7.de fid.inſt.& in c.fi.22.principali articu
lo,quæſt.4.uerſ.quartus effectus.de dilati.ſicut
118 & conſ.15.col.fi.† dicens quòd quę valent cen
tum ſine tali pacto, ſeptuaginta tantùm valent
eo appoſito, cumq; prædictis concordat Soc.
in l.1.§.ſi hæres. not.3.Iaſ.col.2.Ripaq; n. 26.
ff.ad treb.Soc.cõſ.248.col.fi.vol.2.cõſ.57.col.
fin.uol.4.Corn.conſ.241. col.2.conſ.244.col.
pen.conſ.346.col.fi.uol.1.Iaſ.conſ.151.col.3.
conſ.153.col.5.uol.4. Bertra.conſ. 168. nu. 3.
conſ.ſequen.in fin. & conſilio 339.numero 3.
uol.1.Dec.conſi. 167. col.2. conſ. 308. col. 1.
conſ.543.col.2.& cõſ.648.col.1. Mattheus Af
flictus in tract.prothomis. in verbo licet.n. ſu-
pra diximus.col.pen.Cagnol.in l.2.col.3.& q.
36.C.de pact.inter emp.Rube.conſi.148.& an
te omnes Bal.ab eis non relatus conſ. 164. in
fi.vol.5.& e Teologis Ang.Cla.ĩ ſua ſumma ver
bo uſura,primo, n.66. & Ioan. Gerſon in tract.

119 de contract.par.1.can. 8.† dicens quòd ſicut
tanto pluris res valet , quanto ius & domi-
niũ pinguius , vberiusq; trãſfertur,pariter è di
uerſo,eo minoris valet quò tenuius, infirmiuſ
que transfertur,idque confirmant doctores ea
rõne: quoniam tale pactum ſicut & aliud quod
ius vel onus in venditione poſitũ , dicitur eſſe
veluti quædam pars precii , & ob id res vilius
vendiẽ.l.fundi partẽ.ff.de cõtr.emp.ibi (vilius
fundum vendidiſti) ibiq; Glo.Bal.& Sal cum cõ
formis eſt alius tex.in l.ſi vẽditor.§. ſi quid em
ptor.in fi.ff.de ſer.expor. vbi ſic ſcribitur (quo
niam hoc ipſo minoris homo videatur venilſe,
ex quo Bal.notat,rem venditam cum aliquo pa
cto minoris valere quàm liberè venditã.) idẽ-
que Bal.conſ.31.ſtatutis ciuitatis Aſtenſis,poſt
medium.conſ.119.dicũt.col.1. cõſ.182. locata
fuit.col.2.vol.1.cõſ.315.ponitur. col. 12.vol.3.
& in aliis locis cumulatis per Tiraquellũ in prę
fatione tituli de retrac. conuentionali. nu. 22.
Quibus addi poteſt Ant.de Alexandro in ſuo
120 cõſ.poſito poſt conſilia Loſredi.n.29 † & hæc
diminutio valoris propter hoc pactum licet ad
tertiam partem redacta fuerit per Marianum
in allegato conſi.15.col.fi.tamen verius eſt ar-
bitrio iudicis eſſe deferendum , nunquid pre-
ciũ fuerit iuſtũ vel nõ,modicũ vel cõueniẽs,ue
lut à iure nõ determinatum,prout determinat
Veronenſ.in dicto 6.caſu.n.112.qui iudex arbi
trabitur ſecundùm qualitatem cauſę,perſona-
rũ,reiq; debitæ: quia in paupere parua quanti
tas dr̃ magna,cõcluditq; ꝙ credit hanc opinio
nem ſequendam fore ſine dubio in caſu noſtro
prout & admittit deciſ.Neap.40.ad finẽ Pariſ.
conſi.55.nu.47.vol.1.ſicut & Didac.variar.re-
ſolu.lib.3.cap.10.col.1.dicens ꝙ diminutio iu
ſti pretii rõne huius pacti nõ temere facienda
eſt,ſed arbitrio boni uiri , rectique ac diſcreti
121 moderatoris.† Quę cũ ita ſint,dici poſſe nõ ui
deẽ,rẽ ualẽtẽ cẽtũ viginti,ſi liberè vẽdita fuiſ-
ſet , vẽditã cũ pacto redimendi pro 50.ſeu 55.
modico pretio vẽditã fuiſſe : qa diminutione
facta tertiæ partis,vt Soc.voluit,vel arbitrio iu
dicis,vt frequentius alii dixerunt,reſiduũ non
erit tantum, ꝙ dicta ſumma modica dici poſſit.
Tantoq; magis ꝙ doctores hanc modicitatem
pretii reſtringere videntur ad exceſſiuã , vnde
Abbas in d.c.ad noſtrã.col.2. bene dicit, puto
tamẽ ꝙ nõ ſufficiat quælibet iniuſtitia pretii ,
ſed dẽt eſſe preciũ valde tenue reſpectu valo
ris rei. Sicut & Bellamera deciſ. 7. dicit , ꝙ dẽt
eſſe magnum & notabile,ac multũ iniuſtũ. Ca
ſtrenſiſq; cõſ. 306.vol.2. ꝙ exceſſiua quantitas
eſſe debet. Romanus conſ.304. ꝙ immoderata
quẽ ſequiẽ Orat.Mandoſ.ibi poſt Dec.cõſ.167.
col.2.& Gratũ reſp.157.n.6.uol.2.demũq; Di
dac.Variar.reſo.lib.3. cap.8.col.11.uer.cæterũ
ꝙ ualde modũ: ſequitur igitur ut ex prædictis,
Gallus hic noſter ab iſto capite ueniat abſoluẽ
dus,poſtquã non concurrunt illa tria neceſſa-
ria requiſita per Doctores conſiderata.
122 † Iſtis tamen nõn attentis aduerſus eũ ſum
procliuior : quoniam ad conſtituendum cõtra-
ctum in fraudem uſurarum celebratũ ſufficiũt
pactũ de retrouẽdẽdo & modicitas pretii tãtũ
quæ cõcurrit hic ſicut primũ,prout infra demõ
ſtrabo: ſic.n.uoluit in primis Glo.in c.conque-
ſtus.de uſur. quã ſentẽtiã ſecuti ſunt quãplu-
res,quos ſummatim referã breuitatis cauſa, ui
delicet Archidiaconus, Innocẽt. Hoſtienſ.Io.
Ana.Butrius Imol.Alberic.Ant.Roſſel.Ioann.
de Caſtellio.Epiſcopus Vicẽtinus.Signorolus,
Benedictus de Plũbino,Fulg.Bernar.Goffred.
Speculator,Tadęus de Vicomercato.Proſdoci
mus de Comitibus,Ioãnes Franciſcus de Capi
tibus liſtæ.Henricus de Alauio,Alex.& Bene-
dictus de Doctoribus,quos oẽs cumulat Vero
123 nenſ.† addẽs Collegiũ Mediolanẽſe, pariter
& Papiẽſe ſic cõſuluiſſe,& Albericũ ſe corã ma
gnis peritis ſic obtinuiſſe. Adhęret & huic par
ti Chriſtoforus de Caſtell.in quodã cõſilio im
preſſo poſt tract.malefici. Bonifacii de Vitali-
nis.Alex.conſ.46.uol.3.repetito cõſ.54.uol.6.
addẽs Baldũ & Panormitanũ ſic tenuiſſe. Bar.
conſi.51.uol.4.n.8.& in dicto c.ad noſtrã. ubi
latius Abbas col.fi.& Anto. Burgos in 2. caſu.
124 † Quorũ nõnulli,ut Imola.Alex. & Bar.teſtã
tur hanc eſſe magis communem,ſicut etiam fa
cit Abbas conſ.76.uol.1.Ioan.de Ana.cõſ.58.
dicens, ꝙ eſt cõis & approbata cõcluſio,quã te
net inſuper Angel.cõſ.243. in fi. Imol.cõſ. 55.
n.4.cõſ.99.in 5.dubio.Roman. cõſ.304.& cla-
rius cõſ.423.col.fi.quatenus dixit, ꝙ pactũ de
retrouẽdẽdo cũ iniuſtitia pretii,maximè à con
ſueto fœnerari,faciat præſumi contractum uſu
125 rariũ,† quã dictionẽ maximè põderat in addi
tionibus ad eum Mandoſ.fuiſſe poſitã , quia ſe
cũdũ nõnullos tria requirũtur, ut cõtractus p̃
ſumatur uſurarius,modicitas precii,pactũ re-
trouendẽdi, & ꝙ emptor cõſueuerit fœnerari
qđ quidẽ concedo fuiſſe dictũ à Romano,non
tamẽ vt eã ſentẽtiã tantùm firmaret,ſed ſecũdã
126 de duobus tm̃ neceſſariis.† quia dictio maxi
mè,ſui natura idẽ iuris eſſe denotat in caſu in
cluſo qđ in expreſſo,exẽplũ in l.qui ſe patris.
C.unde lib.ibi (maximè emãcipatus) ꝙ inclu
dit idẽ iuris eſſe,ſi nepos fuiſſet in poteſtate. li
cet in eo plus dubitationis eſſet, ꝙ excludi dẽ-
rẽt ab aui ſucceſsione de iure ciuili , q̃ in emã
cipato,cũ ille uelut incognitus eſſet de iure ci
ui.ſuus autẽ nequaquam,ſicq; notãt ex cõtex.
Bar.Petrus à Bellaperti. Sal. Fulg. Romanus,
Alex.Iaſ.Dec.& D.meus Rimi.ſicut & ego la-
tius n.121.ſic.n.quoq; Romanus dicere uoluit
in dicto cõſ.423. ꝙ pactũ de retrouendẽdo cũ
iniuſtitia p̃tii faciũt p̃ſumi cõtractũ uſurariũ,
celebratũ maximè à conſueto fœnerari: qa ſic
idẽ eſt eo non conſueto fœnerari,licet eo caſu
127 plus dubitationis videreẽ, † unde Romanus
ita cõſideratus tenet hãc partẽ, quã poſt eũ fir
mat ibidẽ Mãd.dicẽs ꝙ eſt uerior cõis & cõior
ut teſtaẽ Dec.cõſ.692.Grat.reſpon.11. nu. 14.

volum.2.& quę paſſim in Rota ſeruatur teſte
128 Caſſadoro dec. 1. de vſur. † & cum ſit animę
ſalubrior eſt eligenda, quã tenet etiam Corn.
conſilio 166.vol. 1.& conſil. 24.vol.4. Bartol.
de Capua ſuper cõſti.Regni Sicilię.tit.de vſu-
rariis.Tomas Ferratius caut.17. Afflict. in tit.
129 de feud. dat. in vic. legis commiſſo. † Guid.
Pap.quæſt.516.vbi concludit, quòd ita ſerua-
tur in iudicando, tam in curia parlamenti, quã
in cęteris Curiis Patrię Delphinalis, ꝓut ſem
per vidit ab annis 30. citra. Idemq́ue repetit
conſilio 180.colum.2.& latius in tract.de con-
trac. illicitis. Idemq́ue conſuluerunt Bald.No
uell. Iacobus Puteus & Lancellotus Decius,
quos refert Cagnol.in l.ſecunda, ſub numero
130 50.C. de pact.int.empt. † ſubdens quòd ipſe
Puteus refert ita fuiſſe iudicatum in inclita
noſtra Ciuitate Ferrariæ.& Decius in allegato
conſi.692.memorat Imolam & Butrium dicen
tes ſe legendo & conſulẽdo ſic ſemper tenuiſſe
ſicut & deciſio Neapo.65.& 339.referens An-
tonium de Alexandro & Andream Maricon-
dam teſtari, ſacrum Conſilium ſic aliàs iudicaſ
ſe, & cum prædictis etiam concordat Ferratius
131 caut 17. † vbi tenet, ꝙ eſt magis communis
opi.prout etiam teſtatur Ambroſ.Vignat.in re
pe.c.ſalubriter.nu. 111. de vſur. & latè Calca.
conſi.84.col.3.vbi præter alios citat Domini-
cum de ſancto Gemi. Caſtrenſem & Ioannem
de Aueraria doctorem Brixienſem idem tenen
tes in ſuis conſiliis. Idemq́ue ſequitur Bertrã.
conſ.88.col.1.conſ.184.vol.1.cõſ.32.in prin.
latiſsimè verò conſi.219.col.1.& 2.conſi.235.
132 & cõſ.287.col.2.conſi.111.vol.3. † quibus in
locis hanc magis communem appellat.& inſu-
per Cagnol.in d.l.2.nu.50.ad finem dicit, ꝙ li-
cet in editione prima illius legis dixerit opi-
nionem ſupra prius à me relatam magis eſſe
communem, nunc tamen maiori ſtudio cartis
reuolutis, enumeratiſq́ue, ponderatiſq́ue do-
ctoribus inuicem contrariantibus oppoſitum
ſibi videtur, & ſic hanc ſecundam partem ma-
gis eſſe communem, in qua pariter reſidet Cat
telian. Cotta. memorialium ſuorum libro, ver-
133 bo pactum de retrouendendo, ad fin. † vbi ci
tat pręter alios Iacobinum à ſanc. Georgio in
l.ſi quis nec cauſam.§.primo, ff. ſi cert.pet. di-
centem, quòd ſeruatur in practica, quam repe
rio quoque latè firmantem Grammaticum de
ciſ.76.nu. 30. per duas columnas, vbi præter
allegatos ſupra citat eundem Iacobinum in l.
134 rogaſti. §. ſi tibi. ff. ſi cert. petat. † dicentem
quòd ita ſępe conſuluit, & obtinuit, & quòd
hæc opinio multùm in practica ſeruatur. Idem
q́ue Craue.conſi.156.nu.8.& Caſſaneus in cõ-
135 ſuetu.Burg.rubr.5.§.1.ſub nu.22. † conclu-
dens quòd hęc eſt ſanior opinio pro conſcien-
tia, communiſq́ue, & quòd ita fuit iudicatum
in parlamento Pariſienſi, eamq́; pariter tenet
vti magis communem Pariſ.conſ.54.nu.62.&
conſi.55.n.30. vol.1.& Caſſadorus in allegata
deciſ. 1.de uſur. pariter inquit, quòd ſemper
fuit iudicatos in Palatio fœneraticios contra
ctus, ſi cum modicitate precii concurrat pa-
ctum de retrouendendo, quamuis emptor non
136 ſit vſurarius nec ſolitus fœnerari † demumq́;
concludit, ꝙ hæc pars eſt in iudiciis ſecurior,
& communior, vt per eum latius, quam tenet
etiam Soc.Iun.conſi.104.nu.13.vol.3.Bero.in
d.c.ad noſtram.ſub.nu.26.verſ.communis ta-
men, & Natta conſ.198.nu.8.D. meus Rimin.
conſi.318.col.fin.Michael Graſſ.communium
opi.lib.1.cap.13.q.8.Emanuel Soarez. cõmu.
opi.verbo venditionis.nu.20.Capra in ſuis re-
gulis regula 87.numero 165.& 173.& Cardi-
nal.Albanus in ſuis Lucubrationibus ad Barto
lum, in l.emptione.C.plus val.dicens quòd li-
cet ſecundùm aliquos oporteat etiam contra
hentem eſſe ſolitum fœnerari, tamen ſecundũ
magis communem ſententiam prima duo ſuf-
ficiunt, vt docuit Alex.cõſ.54.vol.6.demumq́;
Moderni Galli ĩ tract.ſuo de uſur.q.56.n.392.
quem poſtea cum cæteris ſuis commentariis
137 dedi Sacro Officio inquiſitionis † poſt rela-
tos & ſuperiorem partem tenentes concludũt,
hanc eſſe communem & æquiſsimã data enor
mi precii modicitate, & quòd neceſsitate rei
familiaris vel aliqua egeſtate preſſus quis ven-
diderit, quæ temperamenta regulariter con-
tingunt, cum fęneratores ſoleant parum pecu
niarum dare, vt fructus aut rẽ pro modico val-
de conſequantur, & vendentes & plurimùm
neceſsitate præſsi ad id inducantur, vt expe-
riẽtia docet rerum magiſtra.c.quàm ſit.de ele-
cti.c.ſtatutum.eod.tit.lib.6. Corn.conſi. 144.
138 n.4.& conſi.237.nu.17.vol.2. † Et ut cętero-
rum fundamenta conſultò prætercam, quę pro
hac opinione receptiſsima conferuntur in me
dium, his tantùm contentus ero, quæ Ferratius
ponit in dicta cautela ſua 17.quę tamẽ ex par
te Caſſadorus ponit & Bertrand.locis memora
tis. Primò namq́ue ſtat pro hac opi. Glo. in di
cto c.conqueſtus.quicquid ſuper ea dicat in-
fraſcans Veronenſ.in 6.caſu. de ſimula. cõtra.
139 nu. 106. † ius enim & auctoritas Gloſſarum
eſt maxima, vt pręter Aquenſem & alios in l.vt
vim.circa fin.quo loco pariter dixi nu.396.cu-
mulat Curt.conſi.42.num.16.potiſsimè quòd
in dubio ſtandum eſt eius opinioni, quòd ido-
lum aduocatorum appellatur, quòd doctores
ſomniant, volẽtes infringere opiniones Gloſ
ſarũ, prout euenit Bartolo, & qui neſcit iudica
re ſequi debet opinionẽ earum : quia ſunt Na
ues, per quas nauigamus per hoc uaſtum pella-
gus iuris ciuilis, & quæ nos dirrigunt in por-
tum claræ ueritatis, quibus per eum dictis li-
cet alia quàmplura poſſent annecti, hæc duo
140 tantùm ſufficient † primum, quòd agitur in
q.noſtra de Gloſſa iuris Canonici, quæ dicitur
eſſe maioris auctoritatis quàm Gloſſa iuris ci
uilis, vt per Imol.in l.1.§.& poſt operis. ff. de
oper.no.nunc.Rol.de Cur.conſ. 123.num.25.
primo

primo Tomo diuerſorum vltimarum volunta-
tum. Alterum, quòd adeo Gloſſatoris auctori-
tas eſt in iudiciis maxima, quòd oporteat ſe-
cundùm illum iudicari, præſertim ſi ſit aliqui-
bus doctoribus confirmata, niſi communis ob-
ſeruantia ſeruaret oppoſitum, vt dicit Ful.cõſ.
60.nu.11.eo.Tomo vltimarum voluntatũ poſt
Butrigarium in l.1.C.qui pro ſua iuriſdic. quæ
confirmatio non vnius tantùm ſed longè plu-
rium concurrit in caſu noſtro, de quibus ſupra
nec obſeruantia communis repugnat, ſed ve-
rius famulatur, vt ſupra deduxi.
141 † Secunda eſt ratio, qua nititur hęc conclu-
ſio : quia tutior eſt pro anima, vt Caſſaneus &
plures alii relati teſtantur, ergo tenenda c. iu-
uenis.de ſponſ.Tertia, quòd pro ea conſulue-
runt plura collegia, Mediolanenſe & Papien-
ſe, vt refert Veronẽſ.in allegato 6.caſu.meritò
magis eſt ſequenda quàm præcedens, pro qua
conſuluerunt doctores particulares, prout ſo-
lenniter inquit Abbas in c. prudentiam. in
prin.columna prima, de offi.deleg.quem ſequi
tur Curt.conſilio 56.columna tertia, Dec.con
ſilio 400.nu.primo, Lancellot.Gallia.in l.Cen
turio, num.459.& poſt eum Ferdin.Loaz.in ad
di.ff. de vulg. & pup. Antoni. Gabriel. in ſuis
cõm.opi.tit.de teſt.concl.4.nu.91.Ber.Alfa.in
collectanea iuris ad l.1.ff.de offic.quæſt.propè
finem, quos refert & ſequitur Ant. Maria. Cor
ratius in tract. communium opini. tit. 9. caſu.
142 9.n.50. † Nec me mouet illa ratio prioris opi
nionis, ad deſtructionem ſecundę facta, quòd
iure cautum non reperitur, illa duo ſuffice-
re, videlicet precii modicitatem, pactumq́; de
retrouendendo, niſi concurrat & tertium de
ſolito fœnerari, vel aliud, de quo in cap.ad no
ſtram, quòd res poſt annos ſeptem tantùm re
dimi poſſet & non ante. Quoniam textus ille
bene probat opinionem ſecundam, prout eum
citauit Gl.in d.c.conqueſtus.ſi rectè conſidere
tur, vt deducit Anton.Burgos ſuper eo.num.
47. nam licet R. allegauerit ab initio mu-
tuum petiiſſe, poſtea tamen quando dixit cõ
tractum fuiſſe fœneraticium, nixus eſt dunta-
xat in pacto de retrouendendo & modicitate
precii, ut ibi (quod patet ex eo, quod creditor
debitori promiſit, quòd quandocunque da-
ret 60.vnicas Tarenorum, quæ uix dimidiam
iuſti precii contingebant, domos eius reſtitue
ret & oliuas) Summuſq́ue Pontifex audito ca
ſu mandat (quatenus ſi res ita ſe habet do-
mos, & oliuas reſtitui, non obſtante inſtrumẽ
to venditionis in fraudem canonis aduerſus
vſurarios promulgati confecto.) & licet dicat
quòd à ſeptennio vſque ad nouennium liceret
R.reſtituere pecunias illas & res redimere, qua
ſi non ante, quod erat tertium concurrens,
vt dixerunt Veronenſ. & Didacus ſupra rela
143 ti . † Attamen reſpondet egregiè Burgos, ꝙ
cum vſurarium faciat non ſolùm pactum ſed
intentio ſola.c.conſuluit.de vſuris. ibi (nihil
inde ſperantes) ſequitur, vt ſi de ſeptennio cõ
uentum non eſſet, ſed de anno, menſe, vel
etiam ſimpliciter, dum tamen vtilitas aliqua
poſſet accedere creditori interim, quòd debi-
tor non redimeret, idem iuris eſſe, propterea
ſufficiunt illa duo, minoritas pretii, pactum-
q́ue redimendi : quia tertium, videlicet ſpes
lucri, ſubintelligitur, & ſub eis tacitè contine
tur. Hic eſt intellectus Antonii Burgos, ſecun-
dùm quem textus ille probat opinionem ſe-
cundam, nec amodo dici poteſt, quòd iure nõ
probatur, & ob id ceſſat ratio ſuperius in con
trarium deducta.
144 † Secundò præter eum poteſt & aliter ille
textus intelligi, quòd ibi deciditᷓ caſus patens
& clarus, vt probatur ibi. Quod patet ex eo: ha
buit enim Innocent. Doctor egregius, ut ex
eius commentariis conſtat, illum caſum pro
claro, & indubitabili, quòd ubi retrouendi-
tioni tempus eſt limitatum, poſt quod & non
ante, uſque ad aliud res redimi poteſt, & ultra
concurreret modicitas pretii, contractum uſu-
rarium patenter eſſe. Confirmatq́ue: quoniam
mandat domos illas, & oliuas reſtitui appel-
latione remota, quæ clauſula denotat rem cla
145 ram † quoniam in re dubia deferendum eſ-
ſet appellationi. Speculat.in tit. de appella. §.
nunc dicendum.uer.primo, Bal.in l.properan
dum.§.ſin autem reus.C.de iudic.ſequitur D.
meus Riminal.conſi.99.nu.75. concludentes,
quòd in dubio debet iudex appellationem ad
mittere. Meritò per illum caſum ſic apertè de
ciſum, non infertur, ſecus eſſe debere, quan-
do pactum de retrouendendo ſimplex eſſet ſi-
ne pręfititione temporis adiectum modicitati
prætii . Immo quod idem iuris eſſe deberet,
ſuadet ratio deciſionis quam ſubdit Innocẽt.
dicens. (Quia igitur fraus & dolus cuiquam
146 patrocinari non debent) nam † cum dolus in
ſe fallaciam, & machinationem contineat. l.
1.§.dolum.ff.de dolo. ſic ille fallit & machina
tur, qui rem modico pretio emit cum pacto
ſimplici retrouendendi, re uera gerẽs in ani-
mo contractum uſurarium, ſicut qui retrouen
ditioni tempus adiicit, intra quod redime-
re non liceat, tametſi patenter magis ſecundus
agat, magiſq́ue fraudem detegat quàm pri-
mus, iuxta illud. *Furari non eſt Aquilæ venatur aperte*, & ut noſtros auctores referam, negari
niſi malignè ac proteruè non poteſt, quin il-
lud pactum ſic appoſitum, quòd non liceat ni-
ſi poſt aliquod tempus redimere, facilius ci-
tiuſq́ue faciat præſumi contractum uſurarum,
quàm ſi ſimpliciter fuiſſet appoſitum ſine expe
ctatione alterius temporis, ut poſt per eum ſu
pra citatos refert Tiraquell. in §. 1. de retract.
conuenti.n.69.& præter eos Bal.in rubr. C.de
de fruct.& uſur.lega. ad fin.conſil.487.apparet
lib. 1.conſ.322.inſtrumento.col.2.uol.3.Alex.
conſi. 109.uiſo proceſſu, in fin. uol.4. Cor.cõſ.
366.uiſa copia.col.penul.uerſ.illa enim tem-
poris.

poris.vol 1.Ambroſ.à Vigna.in tract. vſurarũ,
147 in decimo indicio. † Igitur cum militet in
vtroq; caſu ratio ſummi Pontificis,deciſio ſua
debet habere locum,l.illud, ff.ad l.aquil. l.à Ti
tio,ff.de verbo.oblig.l.fina.C.ad leg. falc.cum
vulgaribus : & ita patet, ꝙ tex.in allegato c.ad
noſtram.temerè non fuit adductus ad hanc o-
pinionem: Sed quid opus eſt expiſcari tam ſub
tiliter medullam dicti capituli præter eius ca-
ſum apertũ cum in eo verſemur? Adſunt enim
duo venditionis inſtrumenta ſibi factæ cum pa
cto,ꝙ non liceat venditoribus retro emere niſi
ad finem termini præfixi non alia rõne, quàm
148 vt fructus interim Gallus lucraretur, † quos
contractus reprobat vt vſurarios Innoc. in d.c.
ad noſtram,tenentque pariter Hoſtien.Ioann.
Andr.cæteriq́ue tam ibi,quàm in cap. illo vos,
de pignor.Caſtren.conſi.109.colum.2.volum.
2.Guid.Pap.quæſtio.516.ſingu.477.&in trac.
de contra.illicitis.§ pone circa,col.7.cum ſimi
libus per Tiraquel.loco citato nume.66.Ruin.
conſi.16.colum.pen.volum.quarto. Veronen.
in tracta.de ſimul.contract. præſumptio. deci-
ma.Pariſ.conſ.55.col.5.Cagnol.in d.l.2.ñ.60.
verſ.& inter cęteras.C.de pact.inter emp. quin
etiam concurrit, quòd ipſe ſolitus eſt fęnerari,
contractus illicitos & in fraudem vſurarum ce-
lebrando , vt ſunt illi de frumento in depoſitũ
vocato,& alii de mutuo ſub vſuris in effectu,li-
cet ſub nomine affictus facti cum diuerſis ,
ita quòd etiam primæ Doctorum ſententiæ
ſatisfactum reperitur , quando verior eſſet
ſecunda.
149 Poſtremò nos uerſamur præter omnem dif-
ficultatẽ ſtante ſtatuto memorato col. 2. verſ.
ſuſpectum,vbi ſic ſcriptum, conſtitutumq́ue re
peritur, ſuſpectum & improbatum contractum
etiã per omnia intelligi declaramus,ſi aliquis
de ſuſpectis,de contractibus illicitis,aliquam
rem mobilem vel immobilem emerit cum con
ditione, vel pacto , ꝙ liceat venditori ſi uolue
rit vſque ad certum tempus rem quam vendi-
dit redimere pretio reſtituto emptori, ſi res ip
ſa tempore emptionis pluris valebat communi
ęſtimatione , quàm fuiſſet pretium conſtitu-
tum vſque ad quartam partem incluſiuè . hic
enim Gallus quando emit ſuſpectus erat de cõ
tractibus illicitis ſub nomine depoſiti & affi-
ctus celebratis . Item emit cum pacto redimẽ-
di à tali tempore vſque ad tale , puta à ſeptem
annis vſque ad nouem , quod pactum deterius
eſt poſito per ſtatũtum : non enim redimi po-
teſt infra 7. annos , poſt uerò ſic vſque ad no-
uem & non vltra,quod eſt breue tempus anno
rum duorum tantùm , in terminis verò ſtatuti
redimi poteſt vſque ad annos ſeptem , vel lon-
gius tempus plerunque conuentum . Et intra
illud quandocunque , ſicq́ue longioris tempo
ris ſpatio venditor vtitur , maiuſq́ue beneficiũ
conſequitur. rurſus emptionum tempore res
plus valebant communi æſtimatione nedum
vſque ad quartam partem , ſed tantũndem &
vltra quàm fuerint emptæ, cum centum vigin
ti libris q̃libet tornatura valeret,& empta fue-
rit 50.ſeu 55.tantùm,meritò cum ſimus in lon
gè fortiori caſu quàm ſtatutum loquatur, de-
150 bet habere locum ſtatutum † quo crimen
iſtud vſurarum tam deteſtabile,vt prẹfatus fui,
puniatur , iuxta not.per Bar.in d.l. 2.§. exerci-
tus, ff.de his qui not.infam.Iaſ.in d.l.cum qui
dam,ff.de libe.& poſthum.cum ſimilibus ſupra
citatis. Et ita contra Gallum concludo in ſin-
gulis capitibus inquiſitionis aduerſus eum for
matę per magnificum Cõmiſſariũ Fuſſignani.

Hippoly. Rimin. Ferra.

Pro Reuerendis Fratribus S. Pauli Ciuitatis Ferrariæ ordinis Carmelitarum.

ARGVMENTVM.

Diſputatur,an legatum annuum factum monaſterio Fratrum S.Pauli ſemper & in perpetuo pro anima teſtatoris, expiret poſt annos centũ, vel diutius duret in infinitum , quod ſecundum pulcherrimè tenetur & probatur.

SVMMARIVM.

1 *Legatum annuum, & vſufructus æquiparantur.*
Sed contra tenent Doctores.2.43.
Et ratio differentiæ ſubÿcitur.44.
3 *Ciuitas & eccleſia procedunt à pari.*
4 *Verbum perpetuò, intelligit Bartol. vſque ad annos centum.*
Sed contra per auctorem.31.
Et quando limitatur ad tempus.33.
5 *Legatum hoſpitali dicitur hoſpitalarÿs factum. nec vltra* 100.*annos durat.* 46.
Sed contra ratione,de qua per auctorem. 47
6 *Legatum Monaſterio factum ſingulis annis perpetuò finitur annis centum, quæ ſententia magis cõmunis eſt,vt inquit Alex.*
*Et verior ,vt Marcus Mantua.*7.
*Sed contra per auctorem poſt multos quòd immo duret in infinitum.*11.
*Sicq́, communiter in praxi ſeruari teſtatur Albericus.*12.
Et verior hæc opi.videtur Didaco 13.*maximè ſeruata cautela Durantis.*8.
7 *Infinitas eſt euitanda.*
Niſi verba teſtatoris tendant ad denotandam infinitatem . 49.
9 *Frater Ioan. Maria Verratus Ferrarienſis magni nominis prædicator.*
10 *Bernardus Bergoncius Parmenſis Conſiliarius Iuſtitiæ Ferrariæ meritiſſimus.*
13 *Paulus Banniatus Bergomenſis Iuriſconſul. auctoris amicus.*

Opinio

14 *Opinio communis dicitur quæ plurium numero confirmatur.*16.
*Maioremq́, partem ſufficere , nec omnium neceſſariam fore.*15.
17 *Opinio quandoque vno tempore communis eſt. alio verò contraria.*
18 *Practica communis attendi debet, nec ab ea recedi.*
19 *Opinio conſuetudine approbata ſeruari debet, dato quòd communis eſſet in contrarium.*
Et quando ſapit humanitatem rigorem verò communis. 20.
21 *Legatum per annos centum durare vel perpetuò differunt.*
22 *Intellectus legis annuam,ff.de ann.leg. per Põtanũ. & per Ripam.*23.
24 *Intellectus , l.ſi vſufructus municipibus, ff. de vſufruct.legat.*
25 *Intellectus legis in annalibus.C. de legat.*
26 *Dictio ſemper,denotat temporis infinitatem : quandoque contra.*29.
27 *Intellectus legis ſemper.ff.de iure imm.*
28 *Maiores dicuntur ſupra tritauum.*
30 *Dictio ſemper,generalis eſt reſpectu tẽporis & caſus.*
31 *Verba in perpetuum non reſpiciunt aliquam temporis determinationem.*
*Secundum ſuam genuinam naturam.*32.
*Licet ſecus vbi refertur ad hominem.*33.
34 *Legatum factum monaſterio dicitur ad pias cauſas.*
*Idem ſi pro anima ſit factum.*35.
36 *Legatum ad pias cauſas pinguius interpretandum.*
*Et multas habet prærogatiuas.*37.
38 *Animæ defunctorum quatuor modis ſoluuntur à pœnis.*
39 *Legatum ceſſat ceſſante illius cauſa. Et durat ea durante*
40 *Annuum legatum dicitur multiplex,vtilitasq́, proponitur,propter præſcriptionem.*41.
42 *Opinio debet in dubio capi,quæ fauet piæ cauſæ.*
45 *Intellectus legis in ſingulos.ff.de annu.leg.*
47 *Legatum factum ciuibus cenſetur factum ciuibus vt vniuerſis.*
48 *Populus idem eſt qui retro fuit per annos* 100.

CONSILIVM CCXIX.

Auxilium meum à Domino.

EXORTA fuit queſtio pulcherri
ma ſuper legato ſcutorum vigin
ti ſingulis annis præſtandorum
ſemper & in perpetuum monaſte
rio Fratrum ſancti Pauli Ciui-
tatis Ferrarię ordinis Carmelitarum, vt ꝑ eos
annuatim celebrari debeãt officia diuina pro
ſalute & ſuffragiis animæ ipſius teſtatoris.Nun
quid ex eo ꝙ à die relicti tranſacti fuerunt an-
ni centum, ſopitum dicatur , nec amplius de-
beatur. Vel potius in infinitum porrigatur,&
durare debeat quouſque dictum monaſterium
Fratrum durabit & aderit in hac ciuitate.
Et prima cõſideratione nõ defuerunt prio-
rem partem tenentes, ꝙ centum annis expiret
1 † vt in primis voluit Glo.notab.in l.ſi vſufru-
ctus municipibus.ff.de uſufr. leg. dicens quòd
ſi legetur Ciuitati quid ſingulis annis,non de-
betur ultra centum annos ; quia legatum an-
nuum & legatum uſufructus æquiparantur.l.in
2 ſingulos.ff.de annu.leg. † Sed ſic eſt,ꝙ legatũ
uſufructus Ciuitati relictum non durat ultra
centum annos d.l.ſi uſufructus.& l. an uſufru-
ctus,ff.de uſufr. igitur idem iuris eſſe debet in
legato annuo,demumq́ue ſubdit Glo.idem eſ
ſe,ſi tale legatũ annuũ fuerit eccleſiæ,uidelicet
relictũ ut annis centum finiatur † cum Ciui-
3 tas & Eccleſia procedant a pari l. fi. C.de ſacr.
eccle.& hoc argumentũ ſic plenè deducit Ale
xan.conſi.60.uolum.1.loquens in legato reli-
cto conuentui Fratrum de tertia parte uſufru-
ctus penſionum , & redituum perpetuò per-
cipiendi ex tali domo, quod annis centum fi-
niri concludit . & ad hanc opi. citat Alexan-
der Bartolum in d.l.ſi uſufructus. † qui ſubdit
4 non obſtare iura dicentia perpetuò deberi ta-
le relictum annuum l.annuam , ff.de annu.leg.
ubi dicitur annuam pecuniam ad ludos Ciui-
tatis relictam in perpetuum Reipublicæ debe-
ri,& magis in terminis Eccleſiæ tex.in l.annua
§.1.eod.titu.dicens quòd decem legata ex re-
ditu horrei Sacerdoti & Gerophillacio,hoc eſt
Capellæ eccleſiæ in perpetuum prẹſtanda ſunt.
Quia dicit Bar.ea iura debere intelligi perpe-
tuò deberi,ideſt vſque ad annos centum,quod
eſt longiſsimum uitæ tempus d.l.finali. eiuſdẽ
q́ue ſententiæ fuit Bar. in d.l.annua.§. 1. poſt
Iacobum de Raue. Andręam de Piſis & Nico-
la.de Neapo.Anch.in cap.fi.de teſta.Feder. de
Sen.conſi.12.Card conſ.66.Alex.in l.3.§.fina.
ff.ad l.falc.ſicut & in l.2.in prin.ff.ſol.mat.poſt
eumq́; Vincen.Hercu.col.2.Claud.Aquenſ.&
Lancello.Decius, Ioan.de Anna.conſil. 29.&
5 poſt eum Bologninus † occurrens obiecto ,
quòd in caſu ſuo legatum factum fuerat hoſpi
tali,quod durare poterat annis mille & ultra,ſi
cut & in caſu noſtro monaſterium Fratrũ San
cti Pauli , meritoq́ue non uidebatur coarctari
poſſe ad centum annos , Nam reſpondet Bolo-
gninus , quòd intelligitur relictum hoſpitala-
riis , in quibus militat eadẽ rõ,quæ in munici-
pibus , quibus annuum legatũ factũ ad annos
cẽtum limitatur d.l.an vſufructus, igitur idem
ius eſſe debet . Sic enim dicendum videt̃ in ca
ſu noſtro,quòd relictum monaſterio debeat in
telligi factum Fratribus dicti monaſterii,& ad
inſtar municipum legatum annuum illis factũ
limitari debeat ad annos centum. Et cum prę-
dictis concordat quoque Rui.conſi.143.num.
11.vol.4.Petruſq́ue de Peruſ.in tract. Cano.
Porti.relatus à Socino,in d.l. 3. §.1. ff.ad leg.
6 fal. † Alexanderq́ue conſ.60.præallegato di-
cit hanc opi.magis communem eſſe & ab ea iu
dicando,conſulendoq́ue recedẽdum non eſſe
ſicut & Catell.Cotta libro memorialium, ver-

bo

bo perpetuum. Quibus accedit Borgninus Ca
ualcaneus in tract.de vſufru.mul.relic.nu.228.
poſt Veronenſem in tracta.de ſeruitu. vrbano.
prędio.cap.4.colum.fina.Decius conſi.378.co
lum. fina. Cephal. conſil. 268. nume.25.& 26.
Demumque D.Marcus Mantua Iuriſconſultus
Patauinus ob ætatem in iure noſtro conſuma-
tiſſimus in ſuis apophteg. apophtegmate 52.
7 † veriorem hanc concluſionem reputans.
Secundò confirmat hanc opi. Alexander in
dicto conſi.60.ratione infinitatis euitandę,cui
locus eſſet, ſi tale legatum præter annos centū
dilataretur, quod minimè dici debet, cum in-
finitas ſit euitanda d.l.fi.C.de ſacr. ſan. eccl. Et
in alio caſu ſic arguit Cephal.conſi. 202. num.
14. & Grat.reſponſ. 105.nume. 9.volu.primo.
8 † Quòd ſi teſtator voluiſſet legatum prædictū
in infinitum porrigi,ſeruare debebat cautelam
quam proponit Io. Duran.ad effugiendas dif-
ficultates in tracta.ſuo de arte teſtan.titu. 6.de
legatis,caut.57 dicens velle tale legatum per-
petuò, & ſine vlla temporis præfinitione dura-
re.cum quilibet poſsit rei ſuæ legem impone-
re, l.ſi ita quis.§.ea lege.ff.de verbo. oblig. At
dicendo velle legatum eſſe perpetuum, non di
citur eſſe ſublata quæſtio voluntatis teſtatoris,
cum vox perpetuum,ſecundùm aliquos non ſi-
gnificet maius tempus annorum centum,vt cō
cludit Durantes ibi, & varios habeat ſignifica
tus,vt diſcurrit Andr.Sicul.in c.fi.de teſtam.&
conſi.20. colum. ſecunda, volum. quarto, vn-
de dubia videtur intentio dictorum fratrum
S. Pauli petentium legatum prædictum tranſa
ctis annis centum.
9 † Ego verò iam ſuperioribus annis decem
& octo pro eis reſpondi, tunc in humanis agen
te Reuerēdo fratre Ioanne Maria Verrato Fer
rarienſe magni nominis Prædicatore, qui in li
bello ſuo diſputationum contra Luteranos edi
10 to pluribus rationibus, & auctoritatibus hanc
partem tenens conſilium meum ſubiecit† cum
ſubſcriptione Clariſſimi Iuriſconſulti Domini
Bernardi Bergoncii Parmenſis, tunc Ferrariæ
moram trahentis,& honorificum magiſtratum
Conſilii Iuſtitiæ meritiſsimè gerentis. Nūc au
tem, quòd idem Conſilium meum inter hæc
ædere conſtitui, facile patebit, quàm luculen-
tius & illuſtrius in lucem prodierit.
Moueor in primis ex eorū ſententia,qui di-
xerunt, tale legatum durare præter annos cen-
tum in infinitum, &(vt inquiunt) per ſecula ſe
11 culorum: † hoc enim tenet in primis Roge-
rius ab Accurſio relatus in d. l. an vſufructus.
Abbas poſt Petr.& Guil.quos refert in d.c.fin.
de teſta.Andræ.Sicul.conſ.20. vol.4.ſicut & in
d c.fi.col.9.Ang. Cuma. & Soci.colum. 8. poſt
Dyn. & Rayner.de Forliu. quos citat in l.3.§.
fi.ff.ad leg fal.Corn.conſi.22.nu.19.vol.3.Iaſ.
in l.in annalibus.C.de legat. qui de ſententia
Bar.cōtraria plurimū dubitauit & aperto mar-
te ſecutos fuit hanc partem in l.videamus.§.de
ferre, colum.2.ff.de in lit.iur.ſicut & in l.2. in
princ.ff.ſolut.matr.vbi pariter Crot.Guil. Pon
tanus Peruſinus,Parpaleus & Ripa confirmant
12 † & prior eis Albericus in d.l.an uſufructus,
adfirmans ſe uidiſſe hanc opi. communiter in
praxi ſeruari, quibus tot celeberrimis viris ac
ceſsit Viuius in ſuis communibus opini.verbo
legatum de me, conſilioque meo iam per Re-
ueren. Verratum promulgato mentionem fa-
ciens.Et præter eum Didac.variarum reſolut.
13 lib.3.c.9.col.pen. † dicens, quòd ſibi verior
videtur, demumque Tiraquel.in tract.de pri-
uileg.piæ cauſę. priuilegio 90.Nec omittēdos
cenſeo Modernos Gallos in addit. Alexandri
conſi.60.vol.1.qui relata illius opi.ſubdit.Sed
contrarium tenet Panormit.in c.fin.de teſta.&
plures alii, quibus ex verbis apparet, eos Mo-
dernos in opinione ſecunda reſidere velut po
ſteriore loco relata. iux.not.in l. ſi idem cum
eodem. §.fina.ff.de iur.omn.iud. D.meus Zuc
card.in rubr.ff.ſi cer.pet.ad fi.cum vulgaribus.
Quinetiam plus addo, quòd literis ſuis iam ſe
ptem annis mihi ſignificauit eruditiſſimus Iu-
reconſul. Do. Paulus Banniatus Bergomenſis,
qui me nunquā viſum plurimum diligebat, eo
poſtulante ſic iudicatum fuit per ſententias cō
formes: Hactenus patet hanc opinionem Do-
ctorum numero priorem vincere, nam pro illa
ſunt 22. pro hac 23. ſi ſigillatim numerentur
14 præter conſilium nomenque meum. † Qua-
re conuincitur in primis Alexander in allega-
to conſi.60. dicens illam priorem ſententiam
magis eſſe communem, ſed potius hæc ſecun-
da talis dici debet; ſiquidem illa verè dicitur
opinio communis, quæ plurium numero atq;
auctoritate confirmatur, l.1.verſic. & ſanè cre-
brior.& ibi not.Bal.ff.de off.quæſt.Iaſ.in l.ſi qs
15 mihi bona.§.iuſſum.ff.de acqui.hære. † & in ſi
mili Tiraquel.de legib.connub.glo. 6. nu.158.
qui tractans materiam cōmunis opinionis ho-
minum dicit neceſſe non eſſe,quòd omnes con
ſentiant aut ſic opinentur,ſed eorum maiorem
partem ſufficere,l.3.iun.l.2.ff.& C.ad macedo.
Rain.Alber.Alex.Corn.& Iaſon in l.1.C.de te-
16 ſta.cum ſimilibus per eum. † & præter eos in
terminis noſtris id confirmant Ferrat. caut.31.
manifeſtum eſt.colum.2.& Ioan. Paul. Lancel
lot. in ſua diſputatione, an & quando commu-
nis opi.demumque Antoniusmaria Corratius
in tracta.de commu.opin.tit.2.cap.1.dicentes
opinionem communem conſtitui ex numero
& auctoritate doctorum, quod uis & ſignifica
tio verbi communis, indicat,quod uerificari
non poteſt in unius opinione ſed omnium uel
maioris partis. Aut ſi tempore Alexandri prior
illa ſnīa magis cōis erat, ut ille teſtatur,fieri po
tuit & tractu temporis euenire,ꝙ illa deſineret
17 eſſe communis uel magis cōis. Et id nomen
hæc ſecunda cōſequeretur: † Contingit enim
quandoque, quòd una opinio communis e-
rit vno tempore, & contraria alio tempore,ut
inquit

inquit Iaſ.in l.ſciendum, colum. 10. ff.de ver-
bo.oblig.Neuiz.in Silua nupti.lib.quinto, tit.
quomodo iudicandum, nume.4.& in præfatio
ne ſua tradit ille Corrati. nume.38.dicens ꝙ
ſæpius accidit, vt aliqua opi. tractu temporis
magis communis efficiatur per adhæſionem a-
liorum auctorum, quæ donec permanet magis
communis, attendi debet ac ſeruari. Vnde ſic
in caſu noſtro dicere debemus, vt huic opinio
ni ſecundæ tractu temporis effectę magis com
muni ſit adhærendum, cum potiſsime teſte-
tur Albericus ſupra relatus in practica illā ſer
uari Banniatusque meus ſingularis amicus
18 ita fuiſſe iudicatum: † nam à cōmuni practi
ca temerè nō eſt recedendum,vt per illum tex.
tradit Bal.in l.illud,ff.de excuſa.tut.Craue.con
ſi.91.nume.7.Dec.conſ.11.nu.9.& latius con-
ſilio 131.colum.fina.Hiero.Zancus conſ.169.
num.21.primo Tomo vltimarum voluntatum,
19 † adeo quòd opinio conſuetudine compro-
bata ſeruari debet, dato quòd communis eſ-
ſet in contrarium, vt ex multis docet Neuiza.
loco citato nume. tamen 64.Grat.reſpon.111.
nume.51.volu.2. Emanu.Suarez in theſau.re-
cept.ſenten.ver.opinio.cum multis aliis quos
cumulat ille Corratius in tracta. de commu.
20 opinio.tit.9. caſu 18. † Et cum prior opinio
rigorem ſapiat velut extingueus legatum pro
anima factum, quæ cæteris rebus eſt præferen
da.l.iubemus. C. de ſacroſanc.eccle.poſterior
verò ſapit æquitatem ac benignitatem, velut
animæ ſaluti conſulens. vnde debet attendi
non obſtante priore, dato quòd eſſet commu-
nis.ut concludit Aret.conſ.163.Dec.in c.1.le-
ctu.1.ad fi.de conſt.Purpu. in l.admonendi.col.
9.ff.de iureiur.ſub nu.55.& in l.cum quid, nu.
84.ff.ſi cer.pe. Vincent.Hercul.in l.cum prola-
tis.col.fi.limit.13.ff.de re iud.Neuiz. vbi ſupra
limit.4.nume.68.Grat.reſpon.2.nume. 68.vo-
lum.1.Lancello.Corrad.lib.de præto. offi.§.2.
titu.de ſenten.ſub nume.25.Quintil. Mandoſ.
in commentar.ad regulas cancel.regula 29.q.
10.in fi.cum ſimilib. congeſtis ab eodem Cor-
21 ratio tit.9. caſu 19. † Et hæc opinio, miſſis
auctoritatibus, fundatur in primis, vt aliàs di
cebam in meo conſilio, per duo iura ſimul iun
cta diligenter conſiderata per Soc.in l.3.§.fina.
ff.ad leg. Falc.col.8.quæ ſunt lex annuam. ff.de
annu.leg.& lex ſi vſufructus municipibus,ff.de
vſufru.leg.quibus probatur,aliud eſſe dicere,
legatum per annos centum durare, vel perpe-
tuò. Si quidem legato vſufructu municipibus,
quærit Gaius in d.l.ſi vſufructus. quouſque
tuēdi ſunt in eo ciues,nam ſubdit[ſi quis per-
petuò]eos tuetur, nulla vtilitas erit nudæ pro-
prietatis, ſemper abſcedente uſufructu. unde
centum annos obſeruandos eſſe placuit] hic
enim patet, quòd perpetuò tueri ciues deno-
tat, quòd in infinitum legato ſit locus, at eo lo
co reſtringitur ad annos centum; quia non fue
rat dictum quòd annuum, vel ſingulis annis
præſtaretur, vnde ſequitur quòd Modeſti-
nus in d.l.annuam, dicens annuam pecuniam
ad ludos ciuitatis relictam in perpetuum præ-
ſtandam eſſe, non autem ad tempus, vt dubi-
tauerat,intelligi debere in perpetuum, hoc eſt
ſine temporis præfinitione & pręter annos cen
tum, qualis eſt caſus noſter & efficacior, vt in-
fra dicetur.
22 Secundò corroboratur hæc concluſio in d.l.
annuam. ponderando illius rationem dubitan
di,prout egregiè perpendit Guil.Pontan.in d.
l.ſecunda,colum.3.cum enim teſtator reliquiſ
ſet annuam pecuniam ad ludos Ciuitatis, qui
bus hęredes pręſidere voluit,& illi defeciſſent,
videbatur eorū ſucceſſores nō teneri, & ita ne
gabant ſe debere,quaſi teſtator tandiu præſta-
ri voluiſſet, quandiu præſiderent hęredes,unde
iure meritò quærit Iuriſconſultus, an cum præ
ſidendi mentionem fecerit, ad tempus fidei-
commiſſum, an perpetuò præſtari uoluerit, &
tandem decidit aduerſus illos ſucceſſores hære
dum,quòd fideicommiſſum quot annis Reipu
blicæ in perpetuum ſit præſtandum,non alia ſa
nè ratione: niſi quia annuum fuerat relictum.
Si in perpetuum ergo non ad tempus annorum
100.vel aliud tempus, cū ſupra in quæſito ſuo
Iuriſconſultus fecerit apertam differentiam in
ter fideicommiſſum præſtādum ad tempus, vel
perpetuò.
23 † Tertiò ponderat adhuc illum tex. Ripa in
d.l.2.col. 1. à fortiori. Nam videmus ibi,ꝙ le
gatum pecuniæ annuæ relictum ciuitati pro lu
dis celebrandis ſimpliciter & ſine verbo perpe
tuò,intelligitur in perpetuum,ergo multo for-
tius idem iuris eſſe debet,ſi teſtator dixerit, ſe
perpetuò legare,prout in caſu noſtro.
24 † Quartò fortificatur ex dicta l.ſi vſufructus
quam ponderat Andræ. Sicul.in d. conſ.20.&
dicto cap.fi.Nam videmus, quòd vſufructus re
lictus ſimpliciter municipibus durat centum
annis tantùm,non autem perpetuò.ergo ſi per
petuò fuerit relictus, vltra progreditur, alio-
quin adiectio dictionis perpetuò, nihil opera-
retur,contra l.ſi quando ff.de leg. 1.& hoc fun-
damentum fuit etiam Cornei conſi. 22.nume.
19.volum.3.vnde Viuius hæc animaduertens
in d.verbo legatum,bene dixit eſſe caſum legis
expreſſum in d.l.annuam.& in l.annua.in fine.
ff. de annu. legat. qui non poteſt euitari, niſi
cum magna cauillatione, & falſa interpre-
tatione.
25 † Quintò comprobatur per l.in annalibus.
iuncta glo.C.de legat. quem textum ponderat
Guil.Ponta.in d.l.ſecunda, vult enim in anna
libus legatis pręſtandis certę perſonę & eius hę
redibus, eorum exactionem omnibus hęredi-
bus & eorum hęredibus conſeruari, etiam in
infinitum, ſecundùm glo. communiter appro-
batam. Sicut igitur ex parte hęredum legatarii
tale legatum annuum non eſt determinatum
tempore, pariter idem dici debet ex parte gra
uati,

uati,quòd nedum ipſe & hęredes ſui, ſed & hę
redes hæredum ſuorum teneantur, cum reci-
pientes ſemper prę ſupponant dantes,nec vnus
ſine altero velut correlatiui dari poſsint l.ſi.C.
de indic.vidui.tollen.
26 † Sextò conſideranda ſunt diligenter ver-
ba teſtatoris ĩ caſu noſtro,qui voluit p̄ſtari mo
naſterio Fratrum S.Pauli ſingulis annis 20.co-
ronatos ſemper, & in perpetuum. Nam dictio.
Semper,in primis ab eo prolata denotat tempo
ris perpetuitatem vel infinitatem, l.1.ff.ſoluto
matrimonio,vbi cum textus dicat. Dotis cauſa
ſemper & vbique præcipua eſt, Pontanus num.
17.prècæteris exponit ſemper,ideſt omni tem
pore & caſu. Idemq́; dicit Lexicon iuris in ver
bo ſemper, & in notab.caſu Bero.conſil.80.nu.
27 9.volum.2 de quo pondero † diligenter tex-
tum in l.ſemper,ff.de iure immu.vbi dicit Ca
liſtratus [ſemper in ciuitate noſtra ſenectus ue
nerabilis fuit] hactenus enim tempus non præ
figit à quo citra ſenectus fuerit veneranda,ſed
vt oſtendat tempus immemorabile,ſubdit[nan
que maiores noſtri penè eundem honorem ſe
28 nibus, quem magiſtratibus tribuebant] † pon
dero verbum maioribus, quod eſt ſupra trita-
uum. l.Iuriſconſultus. §.parentes, ff.de gradi.
tritauus verò dicitur eſſe ſupra nos in 6.gradu.
§.fina.inſtitu.de gradibus.quare ſi honor ſeni-
bus ſemper adhibitus obſeruabatur in præteri
tum tempore maiorum noſtrorum, dici debet
hoc fuiſſe longè ſuperius ab annis centum, &
à tanto tempore cuius initii memoria non exi
ſtat,igitur è cõtra quando dictio ſemper,reſpi
cit futurum, prout hoc legatum, dici debet ꝙ
in tempus indeterminatum, quod eſt infini-
tum, porrigatur, vt contrariorum ſit eadem di
ſciplina l.ſi.§.contra quoque, ff.de leg.tertiò,
cum vulgaribus.
29 † Et licet non ignorem, talem dictionẽ ſem
per ciuiliter intelligendam fore,ſecũdùm Bal.
in l aduerſus.C.de vſur.qui dicit illud verifica
ri in triennio,decennio vel vicennio.tamen in
caſu noſtro talis interpretatio tolerari non po
teſt,nec debet admitti; quia teſtator cautè ſub
iunxit. & in perpetuum.ad omnem dubitatio-
nem tollendam,vt ſenſus eſſet,ꝙ legabat 20.ſin
gulis annis ſemper & in perpetuum, ideſt ſine
temporis præfinitione & indeterminate.
30 † Probatur, nam dictio ſemper,generalis
eſt velut reſpiciens tempus & caſum,cum ſigni
ficet omne tempus & caſum, vt ſupra dixi, poſt
Pontanum, Lexicon iuris & Beroum. dictio
verò perpetuum, denotat tempus, & ſic eſt
ſpecies. ſed quando præcedit genus, & ſubii-
citur ſpecies reſpiciens actum legandi, ſpecies
adiecta dicitur cauſa dubitationis tollendæ, ſe
cundùm Barto.in l.quæſitum,§.ſi quis fundum.
ff.de fun.inſtr.& poſt eum Rui.conſi.56.nume
ro 8.uol.1.qualis eſt caſus noſter,ꝙ teſtator le
gauit ſemper & in perpetuum dictam ſummam
31 † Quòd autem verba illa,& in perpetuum
non reſpiciat aliquam determinationem tem-
poris,clarè probatur in l.purè.§.fina.ff.de exce
ptio.dol.vbi dicit̃, non ſicut actio de dolo cer-
to tempore finitur, ita etiam exceptio eodem
tempore danda eſt. Nam hæc perpetuò compe-
tit,ergo perpetuum tempore non limitatur, ad
idem textus egregius inſt.de perpet.& tempo.
act.vbi dicit̃. Admonendi ſumus eas actiones,
quæ ex lege, Senatuſve conſulto, ſiue ex ſacris
conſtitutionibus proficiſcuntur, perpetuò ſo-
lere antiquitus competere, donec ſacræ con-
ſtitutiones tam in rem quàm in perſonalibus
actionibus certos fines dederunt. Quod ergo
perpetuò competit finem non habet,& ſic du-
32 rat in infinitum, † & hæc eſt certè genuina na
tura verbi perpetuum,ſecundùm Albericum in
dictionario ſuo verbo perpetuò,Baldum conſi.
275.col.2.vol.1.Butrium conſ.48. vbi exponit
33 in perpetuum, ideſt ſine fine. † Quanquam
fateatur res reſtringi poſſe ſecundùm ſubiectã
materiam, ut eſt quando refertur ad actum re
ſpicientem vitam hominis: tunc enim limita-
tur & reſtringitur ad tempus uitæ illius, l.1.ff.
pro ſocio, quæ res caſui noſtro conuenire non
poteſt, nam certus homo moriturus eſt.l. 1.ff.
de conditio.& demonſtratio. at eccleſia nun-
quam,cap.libertas.10.q.2.c. ſi gratioſè. de re-
ſcr.in 6.Tiraquel.de priuile. piæ cauſæ. priuil.
105.colum.ſi.in prin.
34 † Septimò conſidero, quòd cum teſtator
fecerit legatum prædictum monaſterio fratrũ
S.Pauli.& ſic loco religioſo, dicitur indubitan
ter ad pias cauſas factum, ut voluit Specul. in
tit.de inſt.edi.§.nunc verò aliqua,verſ. & ſcias
ꝙ inter.Bal.in auct.ſimiliter,in prin. C.ad l.fal.
Roma.conſi.235.col.3.& poſt eum Mandoſ.ci
tans Tiraquellum in prę fati.tractatus de priui
leg.piæ cauſæ, col.1.Idemq́; ponit Burſatus cõ
ſi.47.nume.12.& Federi.Scotus reſpon. 3.lib.
primo Tomi primi. ſicut & Alexander de Ne-
uo conſi.14.num.4.vbi dicit, non eſſe dubium
quòd quæ relinquuntur eccleſiis vel hoſpitali-
35 bus,relicta dicantur in piam cauſam † ſicut &
quę pro anima relinquuntur,ſecundùm glo. &
Bart.in l.ſi quis Titio.ff.de leg.ſecundò, quod
in caſu noſtro dixit expreſſè teſtator,ſubiiciẽs,
ut dicti fratres ſingulis annis debeant celebra-
re unum anniuerſarium pro ſalute animę ſuæ.
36 † Hinc ergo ſequitur,tale legatum pinguius
interpretari debere, quàm aliud ad prę iudiciũ
hæredum, ut tradit Iaſ.in l.ſi domus. ff. de leg.
1.& eſt tex.ſingularis in l.Titia.§.fin. & ibi glo.
Bar.& alii. ff.de aur. & arg.leg.Soc.conſi.247.
col.6.Ferratius ſingul.515.& Hierony. Alban.
37 poſtea Cardinalis factus,conſi.ſi.nu.7. † cum
multas habeat prærogatiuas,de quibus per Do
ctores in l.1.C.de ſacroſanct. eccleſ. Romanum
in authen. ſimiliter.C.ad l.fal.Campeg.conſi.
156.n.22.primo tomo ultimarum uoluntatum.
Igitur cõcludi debet, ꝙ in infinitum debeatur.
Octauò ponderari debet diligenter huius
legati

legati cauſa,quod factum fuit, ut fratres illius
monaſterii deberent orare pro anima ipſius te
ſtatoris, & eam ſubleuare à pœnis purgatorii,
38 quibus ob peccata ſua detineretur † animæ
nanque defunctorum ſoluuntur à pœnis,obla-
tionibus ſacerdotum, ſicut precibus Sanctorũ
charorum,elę moſinis,aut cognatorum ieiunio.
c.animæ 13.q.2.& anima teſtatoris ſemper in
diguit,indiget & indigebit oblationibus & ſa-
crificiis illorum monachorum,donec in extre-
ma die iudicii ſententia ſalutaris vel horrenda
proferatur. ergo tandiu debet legatum durare
donec cauſa finalis & expreſſa, propter quam
39 factum fuit, durare poteſt † ſicut è contra vi
demus,quòd ceſſat legatum ceſſante cauſa pro
pter quam factum fuit,l.Seiæ, in prin.ff.de an-
nu.leg.l.Pamphilo.§.fina.ff.de leg.3.l.alteri.ff.
de adi.legat.Bar.in l.filio.§.matri, eodem titu.
Ruin.conſi.160.nume.17.uol.3. Berous conſi.
32.nu.3.vol.ſecundo.
40 Nonò † cõſidero,quòd opinio contraria ſta
re non poteſt, & miror quòd Doctores non ad
uerterint. Nam clarum eſt,quòd annuum lega
tum non vnum dicitur ſed multiplex,iura ſunt
aperta ſatis in l. ſi in ſingulos. ff.de annu.lega.
vbi dicit Paul. ſi in ſingulos annos alicui lega-
tum ſit,Sabinus,cuius ſententia vera eſt, plura
legata eſſe ait, primi anni purum, ſequentium
conditionale, ad idem tex.in l.cum in annos.
eo.tit.ubi repetens Paulus dicit, cum in annos
ſingulos legatur, plura legata eſſe placet,& per
ſingula legata ius capiendi inſpicitur, demum
confirmat Vlp. in l.cum in annos. ff.quan.dies
lega.ced. dicens. Cum in annos ſingulos lege-
tur, non unum legatum eſſe, ſed plura con-
ſtat, nec refert ſinguli aurei in annos ſingu-
los legentur. prout in caſu noſtro fuit ad vn-
guem,in quo viginti ſcuti ſingulis annis fuerũt
legati, id quod firmant omnes in l. ſi Stichum
§.ſtipulatio. ff. de verborum obligat.Soc.iun.
conſi.157.nu.16.vol.2.Natta conſi.548. nu. 5.
& ego dixi inſti.de donat.in princ.nume. 440.
41 † Huius autem rei ſuccedit vtilitas,quòd cũ
tot ſint legata,quot ſunt anni,tot ſunt neceſſa-
rię prę ſcriptiones,quot ſunt petitiones,quę cõ
petunt ad ipſa legata,vt eſt gl.not.& ibi Bar.&
omnes.C.de præſ.30.anno.Caſt.Alex. & Iaſ.in
d.§.ſtipulatio.& in l.de pupillo.§.ſi in pluribus
ff.de oper.no.nunc.Ruin.conſi.34.col.2.vol.2
& dixi loco memorato.n.461.vnde lapſis annis
30.dicitur eſſe prę ſcriptum dũtaxat legato pri
mi anni à quo triginta cucurrerunt. non au-
tem legatis annorum ſequentium, niſi poſt an
nos triginta ſigillatim decurſos. Quæ cum ita
ſint,neſcio uidere,quomodo legatum iſtud fa-
ctum monaſterio dictorum fratrum.20. ſcuto-
rum ſingulis annis,ſublatum ſiue præſcriptum
dici poſsit lapſu centum annorum, niſi reſpe-
ctu illarum ſolutionum,poſt quas anni centum
decurrerint,vnde ſi (exempli gratia) fratres S.
Pauli nunc inſtant ad ſoluendos ſibi ſcutos du-
centum pro 10.annis decurſis. vel ad 400. pro
annis 20.dici non poteſt extinctum fuiſſe lega
tum iam præter annos centum factum, cum li-
cet reſpectu temporis,à quo centum anni tran
ſacti ſunt, eatenus legatum præſcriptum dici
poſsit, à tempore tamen à quo nondum cen-
tum anni lapſi ſunt,ſecus dici debet, & ob id
peti poteſt, quare ſic conſiderando (meo iudi
cio) conuincitur opinio contraria Bartoli
& ſequacium,& hæc iuſtificatur.
42 † Quæ licet ex prædictis mihi ſatis clara vi-
deatur,concurrit etiam,quòd in dubio ſemper
eligi debet ea pars,quæ piæ cauſæ fauet,& reli
gioni.l.ſunt perſonæ.ff.de relig. & ſump. fun.
tradit Alex.conſil.190.& conſ.204.nu.17.uol.
6.Cur.Iun.conſ.35.col.3. Gozad.conſi.39.nu.
13.& Roman.in auct.ſimiliter.C.ad leg.fal.di-
cens ex pluribus probationibus, vel ſententiis
repugnantibus illam debere præualere,quæ fa
uet piæ cauſæ.
Sola ſupereſt difficultas in tollendis contra-
riis, & miſsis auctoritatibus illius opinionis,
quas æquant,ne dicam ſuperant, allegatæ pro
hac parte. venio ad rationes, & in primis non
obſtat æquiparatio legati annui, & uſufructus,
iũcto quòd legatum uſufructus ciuitati relictũ
non durat præter annos centum,ergo nec lega
tum annuum factũ eccleſiæ, cum ciuitas & ec
43 cleſia parificentur. † nam talem æquiparatio-
nem confutant omnes doctores hanc partem
tenentes, potiſsimè uerò Iaſ. in l.2. in prin.ff.
ſol.matri.per l.in annalibus.C.de legat.iuncta
l.antiquitas.C.de uſufr.primo namq́; loco di
citur. In annalibus legatis alicui & hæredibus
eius præſtandis,exactionẽ competere omnibus
hæredibus & eorum hæredibus, & ſic legatum
diutius durat. At ſecundo loco videmus, fundo
cuidam legato, remanente uſufructu penes hę
redem, primum duntaxat hæredem illum con
ſecuturum,ſicq́ue reſtringitur uſufructus apud
primum hæredem. Quare patet ex illis duabus
legibus annuum legatum, & uſufructus difer-
44 re. † Nec ſine ratione differentię res procedit
ut declarãt Bal.Salyc.Fulg.& Iaſ.in d.l.in anna
lib.quia ſi quãdo quis acquirit uſufructum pro
ſe & hæredibus,intelligeretur de hęredibus in
infinitum, proprietas eſſe penitus inutilis, ex
quo uſufructus non eſſet vnquam ad eam re-
uerſurus.l.4.§.ne tamen.ff.de uſufr. quæ ratio
ceſſat in annuo legato,puta ſcutorum 20.velut
in caſu noſtro, cum prę ter illam ſummam prę-
ſtandam non deſit utilitas reſidui penes hęre-
dem,quam conſequitur. Sed & aliter obiecto
reſpondet Ripa in d.l.ſecunda,quòd uſufructus
eſt ſeruitus perſonalis ſeu mixta, quę debetur
à re perſonę.l.1.ff. de ſerui.& ſic uſufructus reli
ctus ciuitati vel eccleſiæ cenſetur relictus per-
ſonis tunc incolis,qui incolę uiuere non poſ-
ſunt prę ter annos centum, meritò non ultra
porrigitur, quæ ratio ceſſat in legato annuo.
45 † & ad tex.in l.in ſingulos.ff.de annu.leg.illius
fructui.

ęquiparationis auctorem dum Gaius dicit (in
ſingulos annos relictum legatum ſimile eſt uſu
fructui.] dico,ꝙ procedit quando relictum fuit
certæ perſonæ,puta Titio vel Seio in ſingulos
annos,quod patet ex ratione,quam ſubdit Ga
ius[cum morte finiatur]quæ conuenit perſonis
certis morituris.Ideo tali caſu legatum annuū
& vſufructus habent ſimilitudinem,cum morte
legatarii finiatur vtrunque . At non idem iuris
eſt,quando monaſterio,vel eccleſiæ , quæ nun-
quā moritur fit legatum annuum,& potiſsimè
verbis illis adiectis . ſemper & in perpetuum.
prout in caſu noſtro contingit , nam deuiat ab
vſufructus legato , nec iſto caſu procedit dicta
lex in ſingulos . quod bene notandū eſt ad eius
intelligentiam
46 † Non obſtat inſuper expoſitio Bolognini
poſt Ananiam conſi. 39.de legato annuo reli-
cto hoſpitali,quod exponit,ideſt hoſpitalariis,
igitur ad annos centum reſtringi,ſicut munici-
pibus factum.l.an vſufructus.ff.de vſufr.l.ſi vſu
fructus municipibus ff.de vſufr. lega. Quare ſic
in caſu noſtro dicendum videtur , hoc legatum
annuum monaſterio fratrum,fratribus cenſeri
legatum ad annos centum reſtringi. Nam ſi di-
cendo hoſpitali pro hoſpitalariis,uel monaſte
rio fratrum pro fratribus ,reſultarent certæ per
ſonæ,quibus diceretur vt particularibus reli-
ctum,poſſet conſideratio Bolognini tolerari.
47 † Sed hoc eſt falſum : quia quando fit lega-
tum ciuibus,cenſetur factum ciuibus vt vniuer
ſis,in quibus dicitur ciuitas conſiſtere.l. ciuita
tibus.ff.de leg. 1 .l.ciuibus. cum notat . ibi per
Bar.& alios.& in l.cum ſenatus.ff.de reb. dub.
Berous conſi. 21 .nu. 33.vol. 2.quo caſu non re-
ſultant perſonæ particulares ſed in uniuerſo,&
quæ ſemper durant ,ſicut populus , qui ſemper
idem dicitur , & hoc tempore qui ab hinc cen-
tum annis fuiſſet,cum ex illis nemo nunc viue
48 ret l.proponebatur.ff.de iudic. † vt enim de-
clarat Alberic.ibi.idem eſt populus , & vniuer
ſitas ciuium cuiuſque ciuitatis & loci, qui fuit
retro mille annis : quia ſucceſſores repreſen-
tant eandem uniuerſitatem. Sic & eccleſia iu-
dicatur eadem,quæ fuit retro mille annis,& ſe
des Apoſtolica non moritur ſed ſemper durat
in perſona ſucceſſoris. Igitur etiam quòd fratri
bus S.Pauli diceretur annuum legatum relictū
non inde ſequeretur,ut ad annos centū reſtrin
geretur,cum ſemper iidem fratres cenſeantur
qui retro mille annis fuerunt,cum ſucceſſores
eandem congregationem repreſentent. tanto-
q́ue magis additis uerbis , ſemper & in perpe-
tuum.Et quod dicitur in l. ſi uſufructus muni-
cipibus.de quibus ſupra,procedit in legato uſu
fructus,inter quod & annuum diſcrimen datur
49 ut ſupra declaraui contra Bar. † Ad aliud ue
rò contrarium ſecundo loco propoſitum,quòd
legatum reſtringi debeat ad annos centū ratio
ne infinitatis euitandæ , reſpondent Doctores
id eſſe uerum in dubio , ſecus ubi de mente di
ſponentis fuiſſe dicitur,ut admittatur infinitas
tunc enim toleratur, ut declarat Imol.in l.ſi ita
ff.de fideiuſſ. Alex.conſi. 145.uolumine ſecun-
do.Bero. conſ. 155.in princip. uolumi. 1. quod
hic uerificatur,relinquendo monaſterio fratrū
ſemper durabili . Item relinquendo ſemper &
in perpetuum.Et inſuper ratione animæ ſuę,ut
à pœnis ſubleuetur purgatorii . quod quando
futurum ſit,dum uiuimus & ſucceſſores uiuēt,
incertum eſt , niſi per declarationem Eccleſiæ
Catholicæ.Et ita reſolutis contrariis nitida re
manet & inconcuſſa cōcluſio pro monaſterio,
fratribuſq́ue prædictis iamdiu per me firmata,
nunc verò non mediocriter locupletata.

Hippoly. Rimin. Ferra.

Pro Parrochianis dioceſis Regienſis.

ARGVMENTVM.

Tractatur.Parrochianos ad certas primitias Re-
ctoribus ſoluendas cogi non poſſe , ſed ab eis
recipiendum,quod ſibi uidetur.

SVMMARIVM.

1 *Parrochiani tenentur ad primitias quæ ſunt in præ*
cepto morali.3.
Ureq́; diuino debita.
2 *Exigere fit ab inuito.*
3 *Deum recognoſcimus & illi ſeruimus per primitias,*
decimas, & oblationes
3 *Primitias tenemur ſoluere iure naturæ, diuinæ ſcrip*
turæ, & legis euangelicæ.
Quod ſigillatim probatur.4.5.
5 *Maria virgo turturas obtulit in templo.*
6 *Primitiæ ſunt de præcepto prohibitorio.*
Quod obligat ſemper & adſemper.7.
8 *Primitiæ fuerunt tempore Athenienſium & quales*
eſſent tunc.9.
Deinde tempore Romanorum.10.
11 *Conſuetudo licet diuturna non poteſt excuſare à non*
ſolutione primitiarum.
12 *Primitiæ ſpectant ad Rectorem parrochialis eccleſiæ*
de iure communi.
Et ex diutina conſuetudine.13.
14 *Primitiarum quid & quantum ſit eccleſiæ ſoluendū*
variæ ſunt opiniones & conſuetudo eccleſiæ ſeruan
da eſt & ſecundùm eam Parrochiani tenentur.15.
16 *Oblationum quaſi poſſeſsio ſeruanda.*
17 *Primitiæ non debentur Rectoribus qui ſe de redditi*
bus beneficÿ alere poſſunt.22.
18 *Primitiarum quid & quantum ſit ſoluendum eſt in*
arbitrio parrochianorum, dummodo quid minimū
non ſoluant.
19 *Aut ſumma præfinita dicitur intra quadrageſimam*
& ſexageſimam
20 *Qui modus quare ſic taxatus fuerit rō ſubÿcitur*
21 *Res de facili reddit ad naturam ſuam.*
23 *Parentes liberis ſuis tenentur alimenta præſtare niſi*
filÿ

filÿ habeant vnde ſe alant.
24 *Parrochiani ſunt veluti filÿ ſpirituales Rectorum*
ſuorum.
25 *Conſuetudo non poteſt allegari , quando actus ſunt*
difformes
Sed ius commune ſeruatur.
Cuius exemplum datur.26.
27 *Senatus Pedemontanus deciſione 99. declara-*
tur.
28 *Sententia qualis proferri debeat inter parrochianos*
& Rectorem ſuper primitÿs.

CONSILIVM CCXX.

Auxilium meum à Domino.

DVBIA mihi viſa fuit intentio
hominum Villarum Ciuitalis ,
Quarantulæ & Mortizolli, quæ
ſunt in territorio Mirandulæ dio
ceſis Regienſis , quatenus in-
ſteterunt coram Reuerendo Vicario Reue-
rendiſsimi Epiſcopi Regii aduerſus Reueren-
dos Rectores eorum Parrocos , eos compel-
li ad deſiſtendum à moleſtiis & grauamini-
bus ipſorum hominum ratione primitię,quam
dicti Rectores captis pignoribus conati ſunt
à dictis hominibus exigere ſingulis annis in
rationem unius minæ frumenti à quolibet
bubulco & unius quartarii à quolibet Bra-
cento , ad quam primitiam dicti homines ſe
non teneri , nec obligatos eſſe contendunt.
1 † Nam totum contrarium de iure uerius eſ-
ſe uidetur , ut eſt gloſſa notabiliter,quam ſe-
quuntur Innocentius,Butrius , Abbas, Ancha
ranus & omnes , in capitulo primo , de deci-
mis , ubi dicunt , quòd primitiæ ſunt in præ-
cepto ſicut decimæ, & id probat Abbas pon-
derando textum in uerbo exigere , quod eſt
2 neceſsitatis: † nam exigere eſt ab inuito ex-
torquere,argumento l.fideicommiſſa §. ſi rem,
ff.de legatis tertiò. Idq́ue plenius confirmat
Andræas Hiſpanus in tractatu de decimis .
quæſtione quarta , ubi dicit, ſolutionem pri-
mitiarum eſſe de præcepto morali : inclu-
duntur enim ſub præcepto . Dominum tuum
3 adorabis & illi ſoli ſeruies: † quia per de-
cimas , primitias & oblationes Deum reco-
gnoſcimus & illi ſoli ſeruimus . Et ad pri-
mitias iure naturæ , iure diuinæ ſcripturæ ,
& iure legis euangelicæ tenemur , iure natu-
ræ : quia conſonum eſt rationi naturali ,
quòd mercenarius mercede ſua ſit dignus ,
quodque ſeminantes ſpiritualia , carnalia me-
tiantur , ſecundùm Apoſtolum . vt ſit ratio
4 dati & accepti, ſecundùm Philoſophum † iu-
re uerò diuino , cum ſit ſcriptum Exodi vi-
geſimoſecundo . Non apparebis in conſpectu
meo vacuus & Exodi decimo . Loquere filiis
Iſrael , ut tollant mihi primitias ab om-
ni homine . Et primo loco dicitur . Decimas
tuas ac primitias non tardabis offerre , pri-
mogenitum filiorum tuorum dabis mihi , &
de bobus & ouibus ſimiliter facietis . Sed in
Leuitico quoque ſcribitur . Cum meſſueri-
tis ſegetem , offeretis manipulos ſpicarum
primitiarum ueſtræ meſsis ad Sacerdotem ,
qui leuabit faſsiculum coram domino , ut ac-
5 ceptabilis ſit pro uobis . † Iure demum le-
gis euangelicæ ſuadetur in oblationibus e-
xemplo Chriſti , pro quo uirgo Maria obtulit
in templo turturas aut duos pullos colum-
barum , quod idem de decimis & primitiis
Chriſtus intellexit dicens . Reddite quæ ſunt
Cæſaris Cæſari , & quæ ſunt Dei Deo. Con-
cludit igitur ex prædictis Andræas Hiſpanus,
ſolutionem primitiarum eſſe de præcepto mo
rali quod ſi non fiat, obligat ad peccatum
mortale.
Et præter eum tenet hoc idem Berous
conſilio decimonono , columna prima , uolu-
mine primo , & Boerius latè deciſione du-
centeſimatrigeſimoſexta , columna prima ,
6 † dicens quòd primitiæ ſunt de pręcepto
prohibitorio,quatenus Exodi uigeſimoſecun-
do dicitur. Decimas & primitias non tarda-
7 bis offerre † quod præceptum obligat ſem-
per & ad ſemper , ideſt omni tempore, idem
q́ue tenet Petrus Rebuffi in tractatu de deci-
mis , quęſtione prima , numero decimoſex-
8 to , cum ſequentibus . ubi refert , quòd † A-
thenienſes cum ex ephebis deceſsiſſent , pri-
mitias crinium Delpho deferebant , & cum
antiquiores comam circa tempora , aut po-
ſteriorem crimen Apollini & Flaminibus ton
derent , æuo ſuccedente Theſeus anteriorem
capillum Delphis dedicauit,vnde Theſei ton-
9 ſura prodita eſt , † cuius exemplo iuuenes ,
cum ex ephebis exceſsiſſent anteriorem co-
mam Phæbo & Eſculapio , aut Libero primi-
10 tias obtulere † poſtea Romani adoleſcentes
magnæ indolis primam lanuginis barbam
Diis conſecrare uſurparunt , teſte Alexan-
dro libro Genial. quinto , capitulo decimo-
octauo , unde dubium non eſt , primitias
deberi , ſicut etiam firmat Bertrandus conſi-
lio ſexageſimoquarto , uolumine primo , po-
ſteriorum.
11 † Quinimmo plus addit Andræas Hi-
ſpanus loco memorato , quòd aliqua con-
ſuetudo quantumcunque diuturna non po-
teſt aliquos excuſare ab earum non ſolutio-
ne , cum ſint de iure diuino , contra quod
nec aliqua conſuetudo , nec ipſe Papa po-
teſt diſpenſare ſimpliciter , & perpetuò ,

ſecundum Innocen.in capitulo uenerabilis,de
confirmatio.vtil. Quod vltimum videtur ad-
uerſari nominatis hominibus in poſitionibus,
qui per teſtes probant, ſe nunquam ſoluiſſe
dictam primitiam, nec ab eis eam fuiſſe pe-
titam. Nam per hoc non intelliguntur libera-
ti, quominus teneantur ad eam ſtante deciſio-
ne prædicti Hiſpani loco memorato, quod e-
tiam firmat Berous in dicto conſilio decimo-
nono, poſt Abbas & Hoſtienſ. in capitulo in
aliquibus.de deci.cum aliis de quibus per eum
12 † Qui dicit etiam, quòd ius exigendi pri-
mitias ſpectare dicitur ad Rectorem parochia
lis eccleſiæ, tam de iure communi, ut in ca-
pitulo finali,de parochi.& ibi ſcribentes. Ho-
ſtien.in ſumma de decim.§.finali, circa finem.
capitulo cum contingat. & ibi glo.17.quæſtio
ne c.apoſtolicæ.de decimis. capitulo ex tranſ-
miſſa. & ibi Doctores de præſcriptio.capitulo
ſecundo, de reſtitutione ſpoliatorum in ſexto,
capitulo primo, de præſcript.eodem libro. c.
de decimis, & capitulo ſtatuimus, 16.quæſtio-
ne prima, gl.notab.in ſumma 13.quæſtione 1.
13 † quam etiam ex diutina conſuetudine,quæ
in ſolutione decimarum multùm operatur &
pollet dicto capitulo finali, de paroch.& ibi Ab
bas glo.in capitulo primo, de præſcrip. cum ſi-
milibus per Beroum, vnde parochiales eccle-
ſiæ, de quibus agitur, & eorum Curati Recto-
res dicuntur habere fundatam intentionem
contra omnes ſuos parochianos agentes ſuper
ſolutione primitiarum, prout ibi concludit
Berous, dicens eccleſiam parochialẽ poſſe con
uenire & cogere ad ſoluendum primitias poſ-
ſeſſores prædiorum & rerum, ſiue ſuo nomine
poſsideant, ſiue alieno colant. capitulo ſi quis
laicus 16.quæſtio.1.
14 † Et licet quid & quantum pro primitiis ec
cleſiæ ſoluendum ſit variæ ſint opiniones do-
ctorum, quas ſeriatim refert Berous in dicto
conſilio 19.columna ſecunda, tamen conclu-
dit ſeruandam eſſe conſuetudinem eccleſiæ,cũ
in decimis & primitiis conſuetudo multùm o-
peretur, quæ fuit ſententia Innocentii & Ab-
batis in dicto capitu.primo, de decimis, quia
(ut ille ſubdit) conſuetudo eſt optima legum
interpres l.ſi de interpretatione,ff.de legibus.
& capitulo cum dilectus.de conſuetudin. me-
ritò cum teſtes omnes Rectorum deponant,u-
nam minam frumenti fuiſſe ſolutam per bubul
cos, vnum verò quartarium per Bracentos,qui
teſtes fuerunt præſentes exactionibus, vel eas
fecerunt nomine dictorum Rectorum per quã
15 plurimos annos, de quibus loquuntur, † ſe-
quitur, ut idem debeant iſti homines & paro-
chiani ſui ſoluere & obſeruare, ut pulcrè con-
cludit Bertrand.in allegato conſilio 64. quòd
ſi rector Modernus & ſui præceſſores fuerunt
in pacifica & quieta poſſeſsione recipiẽdi quo
libet anno à ſingulis parochianis caput domus
facientibus id de quo in caſu, & ita conſueue-
rint dare & ſoluerẽ, talis conſuetudo ueluti ra
tionabilis ſit per eos ſeruanda, & quò ad illius
obſeruationem iudicis officio, hoc eſt Reue-
rendiſſimi Domini Epiſcopi Dioceſani cogi
poſsint, per id quod habetur in capitulo ad
apoſtolicam. & ibi Hoſtienſis, Ioannes An-
dræas, Cardinalis Florentinus, Butrius & Ab-
bas de ſimo. cum ſimilibus per eum, quæ be-
ne conferunt ad caſum noſtrum, & illum de-
16 terminant. † Et præter eum addo deciſio-
nem Senatus Pedemontani nonageſimonono.
numero vigeſimotertio, vbi loquens in mate-
ria oblationum uult eas deberi & ad eas pa-
rochianos cogi poſſe, ſi probata fuerit qua-
ſi poſſeſsio eas exigendi, quæ probata uide-
tur, cum plures teſtes deponunt, Rectorem
fuiſſe & eſſe iam longo tempore præterito,
excepta præſenti moleſtia, in pacifica poſſeſ-
ſione ſeu quaſi exigendi à quolibet parochia-
no habitante in montibus unam minam gra-
ni, & ab incolentibus planitiem unam mi-
nam uini occaſione parochionagii, de quo
loquitur, quod ſoluitur propter labores Re-
ctoris ſiue curati eccleſiæ in deferendis & mi-
niſtrandis ſacramentis in domibus parochia-
norum ægrotantium, & interrogati teſtes de
cauſis ſcientiæ, quidam reſpondent, quòd
uiderunt aliquos, quos nominant ſoluentes
plures uerò de ſolutionibus propriis loquun-
tur & ſuorum anteceſſorum, & dici audiuiſſe
quòd alii parochiani pariter ſoluerunt, non-
nulli uerò quòd nomine rectorum exegerunt.
Ex quibus concludit Senatus Pedemontanus
probatam dici conſuetudinem diutinam of-
ferendi & exigendi dictum parochionagium
ex doctrina Bartoli in l. de quibus, numero
vigeſimoquarto, ff.de legibus. Et ut ibi ple-
nius per eum, quæ pariter caſui noſtro fa-
mulantur, in quo de primitiis ſolutis & exa-
ctis pariter his modis teſtes Rectorum depo-
nunt. Et hæc ſunt, quæ pro Rectoribus con-
uentis in præſenti cauſa breuiter dici poſ-
ſunt.
17 † In oppoſitum uerò pro parrochianis
ſuis actoribus in primis adduci poteſt, quòd
per eorum teſtes aliquot conſtat, quòd Re-
ctores, de quibus agitur, habent & poſsi-
dent in eorum parochiis tot terras illis ſub-
iectas, ex quibus uiuere poſſunt, ſeq́ue cle-
ricum & ancillam alimentare, quo ſtante
uidetur dici poſſe, primitias eis non debe-
ri; tunc enim demum debentur, quando
Rectores indigent & ipſas petunt, uel extat
conſuetudo, ut tenet Alexander de Ales in
tertia parte ſummæ, incipiente prima pars fru
gum. Angel.de Claua.in ſua ſumma uerbo pri-
mitia, quos refert & ſequitur Boer.deciſ.236.
col.2.ſub nu.2.
18 † Secundò poſito, quòd dicti homines te-
nerentur de iure ad ſolutionem primitiæ,pro-
ut in contrariũ ſupra ſatis firmatũ fuit, Attamẽ

aduerti debet, quòd quid & quantum pro pri
mitiis eccleſiæ ſoluendum ſit,eſt in arbitrio ſol
uere debentium conſtitutum,dummodo mini
mum non ſoluatur. ita poſt Innoc. concludit
Abb.ĩ c.1.de decimis.idq́; tex. ille planè deter
minat,dicens[at verò primitiæ quas de frugi-
bus offerebant, non erant ſpeciali nomine diſ
finitæ] in qua quantitate dari deberent,vt in-
quit Glo.[ſed offerentium arbitrio derelictæ]
per quæ poſteriora verba notat expreſſè Card.
Zabarella, quòd primitiæ quò ad quotitatem
non fuerunt in præcepto, & idem tenet Petrus
Rebuf.in tract.de decim.quæſtio. 1. nume. 17.
19 † aut ſi quæ ſumma ſolutioni præfinita fuit,
dicitur eſſe inter quadrageſimam & ſexageſi-
mam partem frugum, iuxta Diui Hieronymi
ſententiam, relatam in d.cap.primo, vbi Ho-
ſtien.Abb.Henric.Boic.& alii paſſim,prout te-
ſtatur & probat Bero.conſi.19.nume.10 uol 1.
20 † & ille ſoluendi modus fuit ob auaritiam
ſacerdotũ ſic diffinitus, qui nimis à populo in
primitiis offerendis exigebant,vt inquit Boe-
ri.deciſ.236.nu.1.& certè ſi Rectores, de qui-
bus agitur,non ita rigidi fuiſſent à quatuor an
nis citra,prout ante,ſuiq́ue præceſſores nõ fue
rant, ſed recipiendo quod eis dabatur,plus vel
minus frumẽtum vel fabam, pullos aut, operas
ſecundùm commoditatem ſoluentium, & de
his contenti remanentes, & taciti ſtantes, vti-
que ad hanc litem non deueniſſent homines
prædicti,ſed cum Biruarii fuerunt ad eos miſſi
per Rectores, qui voluerant ab eis minam fru
menti ſiue quartarium extorquere, prout erãt
bubulci vel Bracenti,coacti fuerunt hanc litem
inſtituere, ut ad priſtinum ſuum ſoluendi ar-
bitrium tam circa quid, quàm quantum iure
medio redigerentur. idq́ue plures eorum te-
ſtes deponunt, vt videri poteſt ex eorum lectu
21 ra. † quod de facili ſperant obtinere, cum
res de facili redeat ad ſuam priſtinã naturam.
l.ſi unus. §. pactus ne peteret ff. de pact. & ibi
dixi nume. 41. poſt Alexand. Iaſ.& Ripam in
l.ſi conſtante, ff. ſoluto matrimonio. Cozadi-
num conſi.101.numero 24. Grammatic. deci-
ſio.92.numero 15. & alios, de quibus per me
loco prædicto.
22 † Nec obſtant in contrarium deducta, nã
quod attinet ad primum latius deductum,
quòd primitiæ ſint de præcepto & iure obli-
gationis debitæ, reſpondetur, quòd illud
procederet, ſi Rectores iſti pauperes adeo fo-
rent, quòd non haberent vnde ſe alerent, at ſe
cus cum reditus terrarum ſuarum Parrochia-
rum ſufficiant ad eorum alimoniam modera-
tam & condecentem non autem ſuperfluam
&(da ſignore)ut dicunt aliqui teſtes, nam tali
caſu primitiæ non debentur,ut dixerunt Alex.
de Ales, Angelus de Claua. Boeriuſq́; ſupra ci-
23 tati. † Hæc planè Doctorum diſtinctio ſatis
probabilis & æqua redditur ex eo, quòd uide-
mus, parentes liberis ſuis teneri præſtare ali-
menta l.ſi quis à liberis, in principio, ff. de a-
gnoſcen.lib. ibi[alere parentes debere] & ta-
men ſi filius ſe exhibere poſsit, hoc eſt habeat
unde ſe alat, iudex æſtimare debet, ne non
debeat ei alimenta decernere, ut ibi dicitur
in §.ſed ſi filius. & ibi notat Bartol.citans a-
lia iura, de quibus per eum, quibus addo De
cium & dominum meum Riminaldum in l.de
alimentis.C.de tranſac.& deciſ.Neapo. deci-
24 ma columna ſecunda. † ergo uerſà uice pari
ter dicamus, hos homines ueluti filios ſpiri-
tuales Rectorum ſuorum, aliàs obligatos ad
dandas primitias, quando rectores non habẽt
tantum unde ſe alant. ad eas non teneri,quan
do redditus eccleſiarum ſuarum ſunt idonei
ut in caſu noſtro.
Circa uerò ſecundum de conſuetudine ſeruã
da certum quid dandi pro primitiis, ut in ca-
ſu noſtro ſupponitur probatum pro parte Re-
ctorum, dico contrarium uerius eſſe. Nam
tam per teſtes eorum, quàm dictorum homi-
num probatur, plures fuiſſe, maximè nomi-
natos in poſitionibus, qui eas non ſoluerunt,
nec ab eis petitæ fuerunt primitiæ, quoſdam
verò minus ſoluiſſe,alios aliud & aliud pro cõ-
moditate ſua, ut pullos, operas & id genus. a-
liis uerò pauperibus remiſſas fuiſſe dictas pri-
mitias,& eas in ſumma non habuiſſe certam ac
determinatã ſolutionẽ ſiue præſtationẽ. Et qđ
oblatum fuit ab hominibus à Rectoribus rece-
ptũ fuiſſe,eoq́; contentos fuiſſe,& acquieuiſſe.
25 † Quibus probationibus ita ſtantibus, non
poteſt allegari conſuetudo aliqua ſoluendi mi
nam & quartarium frumenti: quia ex diffor-
mi uſu populi non intelligitur intentio intro-
ducendi conſuetudinem probata, taliq́ue caſu
ius commune ſeruari debet,ut not. Bar.in l.2.
in princ.circa fi.ff.ſolut.mat.not.Alex.conſi.5.
26 col.2.& conſi.27.circa fi.uolu.quinto. † Et in
pulcro caſu conſuetudinis circa quid præſtan-
dum pro funeralibus, tradit Corn.conſil.196.
columna ſecunda, & poſt eum Decius conſi-
lio 215.columna ſecunda, præter quos addo
Beroum ſignanter in terminis noſtris in alle-
gato conſilio 19. columna tertia, uolumine
primo, qui dicit, quòd ex quo teſtes homi-
num & Rectoris difformiter & diuerſimodè
probabant ſolutiones primitiarum; quia ali-
qui dicebant conſuetum fuiſſe primitias ſol-
ui ad rationem duorum ſtariorum pro quo-
libet pari bouum, quidam uerò, quòd paupe-
ribus remiti ſolebant primitiæ, & quòd ali-
quæ erant poſſeſsiones pro quibus nihil ſol-
uebatur, & quidam minus ſoluebant, meri-
tò non dicebatur probata conſuetudo ſoluen
di primitias, & ideo non debebat attendi.
Quare ſic & in caſu noſtro concluditur ad
unguem, ubi teſtes, ut ſupra retuli, clarè
deponunt.
27 † Nec obſtat Senatus Pede. deci.99. quia
loquitur in caſu, in quo certa quaſi poſſeſsio

pro parte Rectoris erat probata, velút exigen-
di nimiam grani à montanis, & nimiam vini
à planiciem colentibus, & ſic quando certa
præſtatio & vniformis erat probata. At hic
nequaquam. vnde de diuerſis ad diuerſa non
fit illatio l. Papi. exuli. ff. de minor.
28 † Et ita remotis contrariis concludi poteſt,
partes Reuerendi Do. Vicarii Reuerendiſsimi
Domini Epiſcopi Regienſis eſſe debere, paro-
chianos, de quibus agitur, grauandos non eſſe
per ſuos Rectores ad certum quid pro primi-
tiis eis ſoluendum, & à dictis grauaminibus &
moleſtationibus dictos Rectores decætero ab
ſtinere ſub illis cēſuris ſeu pęnis, quæ domina
tioni ſuæ videbuntur. Parochianos verò tene
ri ad primitias eorum arbitrio ſoluendas, vt an
tea faciebant, caſu quo Rectores tantum non
habeant, quòd ali poſsint, alioquin ſecus, iuxta
ſuperius allegata.

Hippoly. Rimin. Ferra.

Pro Illuſtre Comite Ioanne Antonio Montecuculo.

ARGVMENTVM.

Quòd Comites infeudati cum mero & mixto imperio ac gladii poteſtate & omnimoda iuriſdictione proclamare & alia facere poſsint, pulcrè ponitur.

SVMMARIVM.

1 *Comites conceſſo ſibi feudo cum mero & mixto imperio ac gladij poteſtate & omnimoda iuriſdictione proclamare poſſunt.*
Sicut & ſtatuere contra ius. 2.
Et habentur loco Principis in eorũ territorio. 2. magis quàm præſidis. 5.
Et in eo poſſunt omnia facere, quæ poteſt Imperator per vniuerſum orbem.
Et eſt communis opinio. 3. 8.
Habentq́; omnia iura imperialia. 6.
Nihilq́; differunt ab Imperatore niſi ambitu minoris circuli. 7.
9 *Statutum prohibens alienationem bonorum immob. in forenſes eſt fauorabile.*
Eiuſq́; ratio ſubiicitur. 2.
10 *Diſpoſitio dicitur fauorabilis, quando principaliter ob fauorem mouetur.*
12 *Comites proclamare poſſunt data ſibi auctoritate per ſententiam.*
13 *Rei iudicatæ auctoritas quanta.*
14 *Statuta recuſari non poſſunt ſæpius ſeruari petita.*
15 *Statutum vſu non receptum non debet attendi.*
16 *Relatio incerta non releuat.*
17 *Pluraritas præſumitur in actibus qui ſolẽt reiterari*
18 *Iudex ſucceſſor non poteſt declarare ſententiam dubiam præceſſoris.*
Niſi ex veriſimilibus coniecturis. 20.
19 *Dictio niſi ponit, & affirmat, quãdo p̃cedit negatiua*
21 *Statutum quando diſponit, quod erat conſuetum, addendo vel minuendo non dicitur diſpoſitum de conſuetudine ſed lege ſcripta.*
22 *Contrarius ſibi quis eſſe non præſumitur.*
23 *Qualitates ſtatuti probari debẽt qui eis innititur.*
24 *Statuto poſteriori vetus tollitur.*
25 *Qualitates vbi principaliter copulantur quælibet effectum per ſe producit.*
26 *Forenſes pro terris collectãtur, quæ in loco poßident*
27 *Statutum vetus non habens clauſulam derogatoriã per ſequens tollitur cum clauſula generali cõditum*
28 *Vltima derogant prioribus.*
29 *Probatio debet eſſe concludens.*
30 *Rei iudicatæ renuntiari poteſt nedum expreſſè ſed etiam tacitè.*

CONSILIVM CCXXI.

Auxilium meum à Domino.

FVNDATA reperitur intentio
Illuſt. & magnifici Comitis Ioan.
Antonii Mõtecuculi contra ſuos
homines, quòd eis prohibere po
tuerit, proclamando, per eos alie
nationes fieri bonorum immobilium in foren-
ſes, & ad hoc pluribus rationibus impellor.
1 † Prima: quoniam cum ſibi, cæteriſque No-
bilibus Comitibus de Montecuculo fuerit feu
dum perpetuum conceſſum cum mero & mix-
to Imperio, ac gladii poteſtate, & omnimoda
iuriſdictione, ſine dubio poteſt proclamare, ſi-
cut & ſtatuere etiam contra ius, ut clarè deci-
dit Caſtren. conſ. 34. ſuper primo dubio, colum
2 na ſecunda uolumine 2. † ubi dicit, quòd Du
ces, Comites & Barones, & ſimiles habẽtes Do
minium temporale perpetuum habentur loco
Principis in eorum territorio, & in eo poſſunt
facere, quæ poteſt Imperator per vniuerſum
orbem, vnde poſſunt facere ſtatuta generalia
derogatoria iuris communis. ſicut & concede
re reſcripta contra ius cum clauſula non obſtã-
tibus, & illud conſilium Caſtrenſis ſequitur A-
lexan. conſi. 1. colum. octaua, volum. quinto. So
cin. conſi. 3. columna quinta, & latius conſi. 66.
columna 6. uolum. tertio, Dec. in cap. paſtora-
lis, colum. 2. verſ. immo quod plus eſt. de app.
& conſi. 191. colum. 2. Cur. iun. conſi. 1. colum.
10. verſ. Duces enim & Comites. Calca. conſil.
2. colum. 8. conſi. 7. col. 26. & conſil. 67. colum.
ſecunda, quos omnes refert & ſequitur Craue.
conſil. 135. col. 2. quibus addi poſſunt Decius
conſi. 403. col. 2. Andr. Sicul. conſi. 34. col. pen.
uol. 2. Cur. Sen. conſi. 48. col. 10. Iaſ. conſi. 101.
nu. 2. uol. 4. Cur. Iun. conſi. 61. nu. 9. conſi. 100.
nume. 3. Bertrand. conſil. 156. numero quarto,
uolumine tertio, Rip. lib. ſecundo reſpon. capi
tulo 3. in fine. Pariſ. conſilio primo, numero
25. uolum. primo. Brun. conſil. 3. col. ſecunda,
3 † quorum plerique aſſerunt, hãc eſſe commu.

ſicut

ſicut & Soci. iun. eos cumulans cõſi. 76. colum.
1. vol. 3. loquens de Domino Saxolli, idemq́; te
net Alex. conſi. 2. nu. 25. & 26. vol. 1. Rui. conſi.
200. nu. 2. & 3. vol. 2. & conſi. 130. nu. 20. vol. 5.
Afflict. in c. 1. ver. & bona comitentium. nu. 21
Quæ ſint Rega. quos addit Soc. iun. conſi. 126.
4 col. 2. vol. 3. † loquens de Dominis de Boiar
dis in Caſtris eis cõceſsis in feudum. & de Co
mite S. Vitalis, in territorio Parmę tradit idem
Soc. iun. conſi. 75. col. 2. vol. 4. & cum prædictis
quoque latè concordat Rol. à Val. conſi. 86. nu.
13. cum ſeq. vol. 1. citans inter alios Bal. in l. re
5 ceptitia, col. 1. C. de conſti. pec. † vbi dicit, ꝙ
Comes in Comitatu ſuo magis aſsimilatᷣ Prin
cipi quàm præſidi, & ideo quòd eius ſtatutum
dicitur ius ciuile & non prætorium. Hinc etiã
6 Natta conſi. 661. nu. 18. † dicit, quòd Duces,
Marchiones, & Comites à ſummis Pontificib.
creati Vicarii perpetui habent omnia iura im-
perialia & idem poſſunt in ſuo territorio, quod
7 Imperator in vniuerſo orbe, † & (vt inquit
Bald. in rub. Quæ ſint Rega.) nihil differunt ab
Imperatore, niſi ambitu minoris circuli, ſicut
Scapha differt à Naui. l. fi. ff. de fund. inſt. & dat
exemplum de Comite virtutum, de quo per
Ang. conſi. 217. & de Pandulpho Domino Fani
quem Sum. Pontifex conſtituerat Vicarium, vt
8 per Roman. conſil. 59. † concluditq́ue quòd
hæc eſt communis ſententia, quam confirmat
aliis quotis Senat. Pedem. deciſ. 155. loquens
de Duce Sabaudiæ & Comitatu Aſtenſi, Hier.
Gabriel. conſil. 163. nu. 18. & de Duce Vrbini,
Ferrariæ & Mantuæ, recognoſcentibus ſummũ
Pontificem vel Imperatorem tradit Menoch.
conſi. 92. nu. 32. ſicut & Cur. iun. conſi. 188. nu.
22. & conſi. 219. nu. 70. Quare ſecundùm hanc
receptiſsimam Doctorum ſententiam potuit
hic Comes Io. Antonius proclamare, quòd ſub
diti ſui non poſsint bona ſtabilia forenſibus a-
9 lienare. † tantoq́ue magis: quoniam tale pro
clama dicitur eſſe fauorabile, ſicut de ſtatuto
ſimilis tenoris ſcribit Alex. conſi. 116. nu. 8. vo-
lum. 6. Barb. conſi. 43. colum. 9. uol. 1. Rip. in l. fi
liusfamil. §. diui. nu. 80. ff. de lega. 1. & Soc. iun.
10 conſi. 25. nume. 10. vol. 3. † Idq́ue iure meri-
tò dici debet: quoniam diſpoſitio quælibet
cenſetur fauorabilis, quando principaliter mo
uetur ob fauorem alicuius, vt docent Bar. & alii
per illum tex. in l. qui exceptionem. ff. de cond.
inde. Alex. cõſi. 197. col. 1. vol. 7. latè Dec. Cur.
Iun. & D. meus Rimi. in l. 2. C. de in ius vocan.
& latius Tiraq. de utro. retra. §. 30. gl. 1. num. 5.
11 † ſed dictum proclama ſicut & ſtatutum mo-
uetur principaliter ob fauorem publicum, ui-
delicet vt bona conſeruentur inter ciues, nec
ipſi malè vtantur ſubſtantia ſua, transferendo
eam inter forenſes & non ſubditos, & vt onera
per habitatores melius ſuſtineantur, meliuſ-
q́ue prouidere poſsint eorum liberis & fami-
liæ, quo ditiores erunt, vt conſiderat Corn. con
ſi. 78. colum. 2. volum. 1. Alberic. in 2. par. ſtatu.
q. 2. col. 5. & Barba. in d. conſi. 43. meritò cenſe
ri debet tale proclama fauorabile, ſicq́ue per-
miſſum fieri per dictum Comitem.
12 † Secunda ratio dictæ poteſtatis Comitis
in proclamando fuit & eſt: quia ſibi conceſſa
fuit in 20. capitulo ſententiæ magnifici Conſi-
lii iuſtitiæ, vbi dicitur, eum poſſe facere pro-
clamata & cridas iuxta ſolitum & conſuetum
aliorum Comitum. At videmus (vt probauit)
Illuſt. Comitem Federicum Montecuculum, &
poſt eum filios ſuos Comites Montis Cineris
& aliorum Caſtrorum ſic proclamaſſe, ſicut &
Illuſt. Comitem Herculem Trottum in Caſtro
Pigneti & Prignani, & ego aliàs vidi procla-
mata ſimilia Illuſt. Comitum de Contrariis in
terra Vignolæ, Sauignani, & aliorum Caſtro-
rum ſuorum. & Illuſtriſsimi D. Alfonſi Eſtenſis
13 Marchionis Monticuli in eo loco: † Obſtat
igitur hominibus iſtis exceptio rei iudicatæ vi
gore dictæ ſententiæ inappellabilis, & quæ am
plius reuideri non poteſt, ut per Abbatem & a-
lios in rub. de re iud. & cuius auctoritas eſt tan
ta, ꝙ facit de non ente ens, & de falſo uerum
& de albo nigrum, vt tradit Iaſ. in l. Iulianus.
ſecunda. ff. de condictio. indebi. Speculum au-
reum in tertia & vltima parte, ſextæ partis,
numero 129.
Tertia ratio eſt, qua confirmatur poteſtas
dicti Comitis ex ſtatuto quod uiget in Comi-
tatu ſuo, de bonis immobilibus non alienan-
dis inter forenſes per ſubditos ſuos. iuncta
ſententia magnifici Conſilii, in qua condemna
ti fuerunt dicti homines ad recipienda & ob-
14 ſeruanda dicta ſtatuta, † Quinetiam concur-
rit, quòd bis & pluries homines prædicti fece-
runt inſtantiam, dicta ſtatuta ſeruari per officia
les deputatos à præfato Comite, unde nunc
non poſſunt ea recuſare. c. quod ſemel placuit.
de regu. iur. in 6. igitur pro d. Comite iudicari
debet: Sola uis (ut audio) fit ſuper quadam mo
nitione ſibi facta de anno 1535. de non grauan
dis dictis hominibus præter ſtatuta dictorum
Comitum & antiquam conſuetudinem dicto-
rum locorum, quæ fuit vendendi bona ſua im-
mobilia uolentibus emere licet forenſibus, ſic-
q́ue inuiolabiliter ſeruatum fuiſſe, vt per teſtes
probare conati ſunt, & cũ ferè ſint omnes pau-
peres, ſi forenſibus vendere non poſſent, priua
rentur facultate diſponendi de ſuis bonis, ut ii
15 dem teſtes deponunt. † Quibus ſic ſtantibus
duo ſequi uidentur. Primum, quòd ſtatutum
prædictum uelut in uſu non receptum non dẽt
attendi, iux. gl. & ſcribentes ubi Fely. in c. 1. de
treu. & pace. not. Bar. in l. fi. §. ſed cum antiqui-
tas. in fi. C. de cur. fur. & conſi. 144. iudex com-
munis Aſsiſii. Anch. conſi. 183. Alex. conſ. 132.
col. 1. uol. 1. Dec. conſ. 649. n. 8. Alterũ eſt, ꝙ po
teſtas ꝓclamãdi ĩ p̃ſenti caſu ſibi ſublata fuit ꝑ
dictam monitionem velut aduerſus antiquam
conſuetudinem ſuorum locorum, & per conſe
quens dictum proclama ſibi ſuffragari non dẽt

 vllo

16 vlo modo: † Hæc difficultas (meo iudicio)
ſubtiliter & pulcrè duobus modis ſedari poteſt.
Primò, quòd relatio magnifici Conſilii, vnde
colligitur dicta monitio de non grauandis di-
ctis hominibus pręter antiquam conſuetudinē
dictorum locorum, ambigua ſatis eſt, & in in-
certo vagatur, cum non aperiat de qua antiqua
conſuetudine loquatur, puta prohibendo di-
ctos homines alienare bona ſtabilia forenſib.
vel alia. & tamen potuerunt eſſe plures conſue-
tudines in dictis locis præter hanc, quæ nunc
17 allegatur: † quoties.n.tractatur de rebus vel
actibus, quæ, ſeu qui multiplicari ſolent, plurali
tas præſumitur, ut notat Dec.in c.in præſentia.
nu.13.de proba.quod etiam ſenſiſſe vr̄ Bald.in
repe.Paduana legis edita.col.pen.C.de eden.
18 & Rui.conſi.12.nu.5.vol.5. † Nec dictam re-
lationem incertam & dubiam in ea parte factā
per magnificos Cōſiliarios illius temporis poſ
ſunt præſentes eorum ſucceſſores declarare, vt
determinat Bal.in l.hac lege.col.pen.C. de ſen
ten.ex bre.recitan.ea ratione motus non ibi
ſed in d.l.edita.in 10.oppo.quia quæ ſunt ani
mi non tranſeunt ad ſucceſſorem, dicens hoc
eſſe nota.dignum. Idemque tenent Bal.Ange.
& Imol. in l.ex facto, in prin.ff.de vul. & pupil.
Bar.in l.inter ſtipulantem, §.1.ff.de uerbo.obl.
cum ſimilibus per Feli.in c.qualiter & quando
primo, nu.26.limit.3.de accuſ. Quòd ſi dicant
homines iſti, dictam relationem incertam de-
clarari ex ſtatuto antiquo per eos producto in
ſerto cum aliis cōmunium Farneti & Guſſoli.
vbi dicitur, quòd non poſſint uendere alicui ꝑ
ſonæ non ſubiectæ, niſi ſoluat collectas & ſuſti-
19 neat onera pro terris &c. † igitur ſoluenti col
lectas & onera ſuſtinenti poſſunt vendere: quia
dictio niſi, ſequens orationem negatiuā ponit
& affirmat, ut per Barto. & cæteros in l.actione
C.de tranſact. & ad hoc voluerunt tendere ſui
teſtes, dicentes conſuetum fuiſſe, quòd homi-
nes Farneti & Guſſoli potuerint vendere eo-
rum bona quibus uoluerunt etiam forenſi, con
ſuetum namque fuit vigore dicti ſtatuti, quo
ſtante videtur adhuc quòd magnifici D. Conſi
liarii præſentis temporis poſſint interpretari
dictam relationem loquentem de antiqua con
ſuetudine, videlicet alienādi bona in forenſes
20 uigore dicti ſtatuti: † quoties enim tractatur
de declaratione vel interpretatione, quæ faciē
da ſit ex ueriſimilibus coniecturis & actis. tunc
talis interpretatio cuique iudici committitur.
l.voluntatis. & ibi not.C.de fideicom. ideoque
talis interpretatio tranſit in ſucceſſorem obſcu
rè iudicantis, vt ſingulariter uoluit Imo.in l.ab
executore, in prin.ff.de app. & plenius ſequitur
Fel.in d.c.qualiter, loco citato.

Ego pariter huic motiuo reſpondeo, quòd
dici non poteſt Conſiliarios relatores intelle-
xiſſe de antiqua conſuetudine uigore d.ſtatuti
21 † quoties.n.lex aut ſtatutū diſponit id quod
erat conſuetum addendo uel minuendo, tunc
illud non dicitur de conſuetudine diſpoſitum,
ſed potius lege ſcripta, vt concludit Soci. in l.
l.2.notab.primo.ff.de uul. & pup. at illud ſtatu-
tum non ſimpliciter permittebat uendi foren-
ſibus, ſed ita demum ſi ſoluerent collectas & o-
nera ſuſtinerent pro terris & poſſeſsionibus, &
ꝙ illæ ſemper manerent obligatæ cum dictis cō
munitatibus pro dictis collectis & oneribus ſu
ſtinendis, igitur de tali ſtatuto nec Conſiliarii
relatores, nec teſtes hominum intellexerunt,
tantoque magis quòd de aliquo ſtatuto ꝓmiſ
ſiuo non fuerunt locuti.

Secundò confirmatur: quoniam iidem Con
ſiliarii in ſua ſententia de anno 1542. condem
narunt d.Comitem ad ſeruandum d.hominib.
ſtatuta iuxta relationem ſuam cum modifica-
tionibus tamen infraſcriptis, inter quas non
reperitur, quòd non poſſit prohibere uendi bo
na forenſib. nec ꝙ hoīes ſui vēdere poſsint bo
na ſua forenſibus. ergo d.Comes id prohibere
22 re poteſt. † Tertiò dico, quòd in d. relatione
noluerunt Conſiliarii intelligere de facultate
alienandi bona in forenſes, cum in vigeſimo
capitulo d.ſententiæ conceſſerint d. Comiti
poſſe facere proclamata iux. ſolitum & conſue-
tum aliorum Comitum, qui poſſunt prohibere
d.alienationes, aliàs dicti Conſiliarii ſibi fuiſ-
ſent contrarii, quod non eſt dicendum. argum.
l.1.C.de inoff. dot. nam facile fuiſſet eis dice-
re, ꝙ poſsit proclamare iuxta ſolitum aliorum
Comitum, præterquam in prohibendis aliena
tionibus bonorum in forenſes. Igitur cum hoc
non dixerint Conſiliarii nec nos dicere debe
mus, l.ſi uerò.§.de uiro, ff.ſolut.mat. & remanet
d.Comiti ꝑmiſſum facere. Quartò dico, cū di
ctū ſtatutū uetus nō loquatur ſimpliciter de a-
lienatione permiſſa in forenſes, ſed cum d.qua
litatibus, quòd ſoluant collectas, & ſuſtineant
onera pro terris, & ꝙ illæ ſint pro eis obligatæ,
23 † debuerunt homines prædicti dictas quali-
tates probare in ſtatuto poſitas, ſi eo nitunt, ut
eſt doctrina Bartoli in l.1.§.1.ff.ne quid in flu.
pub.Ioan.And.in c.1.de homic.lib.6. Alexan.
conſi.161.in prin.uol.5.Dec.conſil.18.conſil.
356. & conſi.550.nu 4.Marſ.ſing.187.Rub.con
ſi.16.nu.14. & D.meus Rimi.conſil.114.nu.8.
quod cum non fecerint, ſuccumbere debent.l.
qui accuſare.C.de eden.

Quintò quoque fortius ego reſpondeo, ꝙ
cum poſt relationem prædictam de anno 1535
& monitionem principis ſecutam uenerint ad
litem dicti homines de anno 1542.cum dicto
Comite Ioan. Antonio, & in ea fuerit con-
demnatus ad obſeruandum dictis hominibus
ſtatuta edita tempore Ducatus Ducis Borſii, in
ter quæ aderat ſtatutum plenius prohibitiuū
dictis hominibus alienationis bonorum ſuo-
rum in forenſes, ut mox dicam. Et ſubinde gra
tia ſeruandi æqualitatem inter dictum Comi-
tem & ſuos ſubditos fuerint illi condemnati
ad recipienda & obſeruanda eadem ſtatuta
ſequi-

24 † ſequitur per dictum ſtatutum ſublatum
fuiſſe uetus illud, quo nituntur homines
prædicti, quatenus hoc illi repugnat, aut
ſecus loquitur, §. ſed naturalia, in fine, in-
ſtitutione de iure natura. at hoc ſtatutum,
quod pro ſe Comes adducit, diſponit, quòd
nulla perſona dicti Comitatus poſſit ven-
dere terras alicui perſonæ non ſubiectæ, &
non exiſtenti & habitanti in dicto Comita-
tu, vel non ſoluenti collectas cum dicto Co-
25 mitatu. † quæ qualitates cum per ſe prin-
cipaliter copulentur, quælibet ex eis pro-
ducit effectum incapacitatis, & ſufficit eam
verificari ad excluſionem acquirentis, iux-
ta doctrinam Bartoli in l. 1. ff. de his, qui
notantur infam. ſicque declarat in termi-
nis ſtatuti Regii Decius conſil. 661. colum-
na prima. & in noſtro Ferrariæ Ruinus con
ſilio ducenteſimo, numero decimotertio
26 & decimoquarto, volum. ſecundo. † Po-
ſito igitur, quòd emptores pro terris colle-
ctarentur in dicto Comitatu, prout inua-
luit in Italia conſuetudo, ſecundùm quòd
teſtatur Bartolus in l. prima, columna quin-
ta, numero decimonono, C. de muli. & in
quo loco, libro decimo. Alexander conſilio
ſexageſimoſeptimo, viſo. columna quarta,
volumine ſecundo. Baldus in l. etiam. co-
lumna penultima, C. de executo. rei iudi-
ca. Curtius iunior conſilio ſexageſimopri-
mo, numero ſeptimo. & Crauetta conſilio
ducenteſimoprimo, numero decimoquar-
to, tamen ſatis eſt ad eorum incapacitatem
& ſuam excluſionem, quòd non ſint ſub-
diti, vel quòd non exiſtant nec habitent in
dicto Comitatu. Deinde progreditur ſta-
tutum annullando venditionem, & aliena-
tionem, poſtea ſubdit, non obſtantibus
aliquibus in contrarium facientibus, qui-
bus derogatum eſſe intelligatur per præſens
27 ſtatutum. † Nam cum dictum ſtatutum
vetus non habeat clauſulam derogatoriam,
per dictum ſecundum ſiue poſterius cum di-
cta clauſula generali dicitur ſublatum: quo-
niam etiam ſine ea, nullaque mentione fa-
cta diceretur ſublatum, vt tradit Caſtren-
ſis in l. humanum. C. de legibus, poſt prin-
cipium. nam quæ ponit ibi Baldus, & latè
Felynus in c. nonnulli, ſub numero quin-
to, de reſcriptis, procedunt in lege vel ſtatu-
to, priori habente clauſulam derogatoriam,
non autem ſimplici, qualis eſt caſus no-
28 ſter: † vnde ſine dubio per hoc ſtatutum
poſterius dicitur illud primum ſimplex ſu-
blatum, per regulam legis pacta nouiſſima,
C. de pactis, cum vulgaribus, quòd vlti-
ma derogant prioribus.

Remanet igitur ex prædictis iuſtificatus
primus modus, quo remanet ſublata dif-
ficultas excitata de monitione ſeruandæ
conſuetudinis antiquæ dictis hominibus,
quòd velut incerta dicta monitio non con-
cludat in hac de alienatione in forenſes per-
miſſa, cum de alia potuerint relatores, &
29 Princeps ſentire, † & probatio quælibet
debet eſſe concludens, l. neque natales, C.
de probationibus, aliàs contra facientem
eam fit interpretatio, c. in præſentia. cum
vulgaribus, de probationib.

Nec per Dominos Conſiliarios ſucceſſo-
res illorum poteſt declarari, aut ſi poteſt,
vigore dicti ſtatuti veteris non poteſt, non
probatis eius qualitatibus, eoque per alium
poſterius ſublato, prout ſigillatim ſuperius
deduxi.

Secundus modus quoque, quo difficul-
tas prædicta penitus euacuatur, eſt, quòd
cùm poſt monitionem prædictam deuene-
rint partes ad litem coràm Magnifico Con-
ſilio de Anno MDXLII. quod in vi-
geſimo Capitulo ſuæ ſententiæ determina-
uit, dictum Comitem poſſe facere proclama
ta & cridas iuxta ſolitum & conſuetum alio-
rum Comitum. Rurſusque idem Conſi-
lium de Anno MDXLIII. condemnaue-
rit dictos homines ad recipienda & conſer-
uanda ſtatuta locorum dicti Comitis, inter
quæ adeſt hoc ſupradictum, De non alienan
dis bonis immobilibus in forenſes. Quin
(& fortius) homines prædicti de Anno
MDLXII. & MDLXVII. inſteterunt ſer-
uari ſtatuta per eos exhibita ab Officialibus
dicti Comitis. demumque Comes proba-
uerit alios Comites ſic proclamari ſolitos.
Sequitur, quòd homines prædicti dicuntur
renuntiaſſe dictæ monitioni, patiendo, ꝙ
iterum cognoſceretur ſuper dicta facultate
30 proclamandi. † Clarum enim eſt, quòd
rei iudicatæ renuntiari poteſt, nedum ex-
preſsè, ſed etiam tacitè: quia ſi fuerint ad-
miſſæ probationes in contrarium, parte non
opponente, Iudex debet primam ſententiam
quæ tranſiuerat in rem iudicatam, reuoca-
re & retractare: videtur enim tunc pars, quę
ſententiam obtinuerat, tacitè renuntiare di-
ctæ ſententiæ, quod facere poteſt. l. iuriſg.
§. ſi paciſcar. ff. de pact. Ita notabiliter vo-
luit Innocen. in c. cum dilecta. de reſcript.
& in c. cum Bertoldus, de re iudica. ſequi-
tur Alexander in l. Iudex poſtquam. fallent.
6. ff. de re iudica. numero 8. Butrius conſi-
lio 27. columna tertia. Abbas conſilio 89.
columna tertia, lib. primo. Romanus con-
ſilio 174. columna finali, & ibi Mandoſius
in apoſtillis, Decius in l. res iudicata, ff. de
regulis iuris. quare ſuper dicta monitione
nullum fundamentum facere poſſunt homi-
nes iſti. Et ita ſublatis omnibus, rema-

net vt iudicandum ſit ad fauorem dicti Comitis, vt etiam Magnifici Domini Conſiliarii conſiderabant.

Hippoly. Rimin. Ferrar.

Pro magnifico Domino Iacobo Trotto nobili Ferrariæ.

ARGVMENTVM.

Diffuſè ponitur, an matrimonium per nobilem cum muliere uili contractum ualeat & proſit filiis antea natis ad excluſionem ſubſtituti. Item nunquid filii legitimati per ſequens matrimonium ſubſtitutum excludant, quando teſtator dixit, ſi quis deceſſerit ſine filiis legitimis & naturalibus ex legitimo matrimonio, quæ luculenter & doctè tractantur, ut nihil melius.

SVMMARIVM.

1 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium excludit ſubſtitutum alicui, ſi deceſſerit ſine filijs de legitimo matrimonio natis.* 23.
Sed auctor contra. 25.
Et longè plures. 94.
Qui communem teſtantur.
In Senatu Mediolani bis terq́ iudicatum. 95.
2 *Capitulum innotuit. & cum in cunctis, de delectione, procedunt in diſpoſitione legis, non autem hominis.*
Sed Alciat. contra. 3.
Cui replicat auctor. 96.
2 *Lex facilius moderatur ſuam diſpoſitionem quàm hominis.*
Quod auctor confirmat. 100.
3 *Verba teſtatorum referuntur ad ius.*
Et ad intellectum iuris.
Quod quando procedat declaratur. 103.
4 *Teſtator præſumitur ſe voluiſſe conformare cum diſpoſitione iuris communis.*
Quod procedit in dubio, ſecus in caſu claro. 107.
Et facilè recedi ſolet ab ea præſumptione. 114.
Debilisq́ reputatur, nec ſola ſufficit. 115.
4 *Filij nati in figura matrimonij ſubſtitutum excludunt vocatum, ſi quis deceſſerit ſine filijs natis ex legitimo matrimonio.*
Licet ex adulterio ſint nati. 5.
Et cur id procedat declaratur. 116.
6 *Verba ſi deceſſerit ſine filijs, trahuntur ad nepotes. Et quare.* 119.
Etiam ſi dictum fuerit ſine filijs ex ſuo corpore natis. 7. *& quare.* 121.
Si verò de proximioribus dictum ſit, veniunt etiam fratris filij. 8.
Et quare procedat. 126.
9 *Legitimatus per ſequens matrimonium admittitur in materia loquente de filijs ex legitimo matrimonio natis tertio non præiudiciali.*
10 *Fideicommiſſarius dicitur habere ius in ſpe probabili conſiſtens, antequam veniat conditio fideicommiſſi.*
Vnde poteſt petere cautionem de reſtituendo ſibi purificata conditione.
11 *Legitimatio non trahitur retro in præiudicium tertij.*
12 *Matrimonium intermedium mulieris poſtea mortuæ non impedit legitimationem filij ante illud nati, ſi concubina ducatur vxor.*
13 *Legitimatus per ſequens matrimonium contractum cum concubina non præfertur alteri filio nato prius ex legitimo matrimonio, poſt illum tamen ex concubina.*
14 *Legitimatio filij naturalis per ſequens matrimonium non præiudicat fratri, cui feudum fuerat renunciatum.*
15 *Subſtituto dicitur ius probabile quæſitum mortuo teſtatore.*
26 *Legitimatio per ſequens matrimonium operatur in præiudicium tertij.*
Vt in caſu legis ſi vnquam. C. de reuocan. dona.
Cur autem id procedat declaratur. 131. 133.
17 *Verba ſi deceſſerit ſine filijs legitimis & naturalibus ex legitimo matrimonio, poſita videntur ad excluſionem legitimatorum per reſcriptum.*
Sed contra, quòd etiam ad excluſionem legitimatorum per ſequens matrimonium. 134
18 *Verba de filijs legitimis & naturalibus ex legitimo matrimonio, nō reſpiciūt natiuitatem, nec ad eam videntur referri, & ob id legitimatis ſequenti matrimonio conuenire videntur.*
Sed auctor contra, cum verbum natis ſuppleatur & tacitè ſubintelligatur. 144.
Et exempla doctorum de filijs ex legitimo matrimonio natis ſunt expreſſio eius quod tacitè ineſt, quæ nihil operatur. 145
19 *Matrimonij ſubſequentia tollit omnia vitia præcedentia.*
Quod procedit quò ad officia, dignitates, vel honores, non autem quò ad ſucceſſiones, in quibus alteri ius ſit quæſitum. 151.
20 *Legitimatio per ſequens matrimonium dicitur fieri per fictionem translatiuam, nam matrimonium retro trahitur & contractum fingitur ante natiuitatem filiorum.*
Quæ fictio quando cenſeatur excluſa per teſtatorem declaratur. 152.
21 *Legitimati per ſequens matrimonium verè & naturaliter dicuntur filij legitimi ſecundùm legem naturæ.*

Quod

Quod vbi non procedat declaratur. 153.
22 *Legitimati per ſequens matrimonium nati dicuntur ex ijſdem matrimonijs cum poſtea natis. in l. cum quis. C. de nat. lib.*
Sed contra per auctorem declarando illum textum. 255.
24 *Pater in minoribus conſtitutus legitimare poteſt filios per ſequens matrimonium.*
Licet eſſet beneficiatus.
25 *Teſtes de auditu contracti matrimonij non probāt.*
Et nominare debent ſaltem duos à quibus dici quid audiuerint, vt probent. 26.
Nec vnum ſufficit nominare. 27.
Etiam ſi dicatur & a pluribus alijs audiuiſſe, non nominando à quibus. 28.
Et eoſdem non diuerſos debent nominare. 29.
Et tales teſtes debent eſſe graues, & bonæ famæ. 30.
Et omni exceptione maiores. 31.
32 *Teſtes interrogati de cauſa ſcientiæ eam non reddentes non probant.*
Et tanquam pecora dicuntur deponere, non vt homines. 33.
34 *Matrimonium ſequens inter virum nobilem & mulierem vilem non legitimat filios quò ad ſucceſſionis effectum.*
Quæ ſententia ſingularis eſt & magna. 36.
Et à nemine improbatur ſecundùm Rui. 37.
Immo verò communis eſt.
Cui tamen contradicit Nicolaus de Vbaldis 40. 41. 42.
Quem refellit auctor. 49.
Item Bal. & Iaſon. 44.
Et Siluanus. 46.
Quibus auctor reſpondet. 49. 54. *cum ſequentibus.*
35 *Aduocatus contra dicentes ſe legitimatos ſequenti matrimonio qualiter debet eſſe cautus.*
38 *Pater habens filium naturalem ſimpliciter eum filium nominans in teſtamento, dicitur eum legitimare.*
Quod procedit, ſi concubina talis erat, cum qua ſecundùm bonos mores ciuitatis honeſtè contrahi potuiſſet matrimonium. 39.
Quod de iure ciuili procedit ſecus de iure canonico 45.
Quò tamen ad ſuccedendum in bonis proprijs patris, ſecus in alienis, quibus quis eſt grauatus onere fideicommiſſi. 55.
41 *Matrimonium cum ſerua contractum valet de iure canonico.*
Item cum meretrice.
Immo verò etiam de iure ciuili per illud cum ſerua vel meretrice contractum filij legitimantur. ſecundùm. Iaſ. 44.
Nec propter imparitatem perſonarum reprobatur aut ignominiam. 46.
Sicq́ conſuetudine receptum videtur. 48.
Quæ non procedunt in bonis fideicōmiſſi diſpoſiti per alium quàm per patrem. 49.
Sed tantum quò ad ſuccedendum in bonis proprijs.
42 *Legitimantur filij per matrimonium ſequens cum vili muliere, dotalium inſtrumentorum interuentu.*
43 *Legitimari poſſunt omnes per ſequens matrimonium, præter vulgò conceptos.*
46 *Perſonarum ratio nulla habetur penes Deum, quod declaratur.* 57.
Mulier dicitur ſatis nobilis honeſtate morum prædita. 48.
Intellectus §. ſed & aliud, in auct. quib. modis nat. eſſi. legi.
Et per auctorem pulcrè. 50.
Legitimatio per reſcriptum fieri poteſt uiuente patre non citatis agnatis quò ad bona patris, ſecus quò ad ſubiecta fideicommiſſo, quibus grauatus ſit.
50 *Fideicommiſſo grauatus non poteſt per legitimationem ſubuertere ius fideicommiſſi.*
51 *Legitimatus excludit ſubſtitutum, ſi citatus fuit ſubſtitutus.*
52 *Primogenitus naturalis legitimari non poteſt ad excluſionem ſecundogeniti legitimi non requiſiti.*
53 *Intellectus c. tanta, qui fil. ſint legi.*
54 *Canones non dedignantur leges imitari.*
55 *Senatus Pedemon. deciſ.* 154. *in fine pulcrè declaratur.*
54 *Capitulo recurrat.* 32 *quæſtione* 3. *declaratur aduerſus Iaſonem.*
58 *Conſuetudo non elicitur ex ſeruatis diuerſo modo, ſed iuri ſcripto ſtatur.*
58 *Mulieris vilitas qualiter ſit conſideranda declaratur.*
58 *Matrimonium inter impares contractū de iure canonico non operatur in materia ſucceſſionis, in qua ius ciuile attenditur.*
60 *Teſtatoris mens totum facit.*
60 *Verba ex legitimo matrimonio, in conditione ſubſtitutionis poſita videntur, ne ſubſtitutus natus ex legitimo matrimonio excludatur per legitimatos.*
Quod qua ratione dici debeat pulcrè ſubijcitur.
61 *Verba ſi deceſſerit ſine filiis legitimis & naturalibus ex legitimo matrimonio, ſic repetita & geminata, cēſentur appoſita ad excludendos legitimatos per ſequens matrimonium.*
Idq́ maximè procedit, ſi fuerit in alijs partibus teſtamenti replicatum. 62.
63 *Verba legitimè natus, vel ex legitimo matrimonio natus, procedunt à pari.*
64 *Legitimatus non excludit ſubſtitutum ſi deceſſerit ſine filiis legitimè natis.*
Quæ ſententia communis eſt, nec ab ea in iudicando recedendum.
Proceditque eſſe in legitimato per ſequens matrimonium per rationes doctorum, quæ in eo militant. 66.
67 *Qualitas adiecta verba intelligitur ſecundùm tempus*

pus verbi.69.
Circa quam regulam Sfortia Oddo deceptus . 84.
Vt oſtendit auctor.87.
68 Legitimatio dicitur Alchimiæ ſimilis . Et eſt quid arduum & monſtruoſum.
70 Conditio tacita videtur ineſſe natiuitati filiorum ex concubina,ſi deſponſetur.
Quæ ſecuta retrotrahitur, & facit vt dicantur legitimè nati tunc.
Sed contra per auctorem.71.
71 Conditio caſualis vel mixta non dependens à mera voluntate debitoris in contractibus retrotrahitur.
At in vltimis voluntatibus ſecus.
72 Feudum conceſſum Titio & hæredibus eius ex ſuo corpore legitimè deſcendentibus,comprehendit legitimatum per ſequens matrimonium, & qua ratione procedat, ſupra colligitur.
73 Intellectus , l.qui balneum.§.ſed ſi hæres,ff.qui pot. in pignor.habe.
74 Intellectus l.Neratius, ff.mand.
75 Legitimatio per ſubſequens matrimonium non retrotrahitur quantum ad interpretandam voluntatem teſtatoris.
76 Legitimati per ſequens matrimonium dicuntur legitimè nati,quia lex præſumit vſque ab initio fuiſſe matrimonium.
Super quo diligentius auctor procedit.77.
77 Præſumptio cadit ſuper dubio , fictio verò ſuper certo.
78 Præſumptio ceſſat, vbi conſtat de veritate.
79 Matrimonium retrotrahi non eſt per viam præſumptionis ſed fictionis.
80 Legitimatio reſtituit in integrum ſicut ius poſtliminij.
81 Retrotractio de tempore ad tempus non fit niſi ſecundùm fictionem.
82 Legitimatio non tantùm poteſt nec tam late porrigitur,vt legitimatus dicatur verè legitimus originaria legitimitate in ſpecie, quæ ex matrimonio procedit.
83 Potentia nulla eſt ad præteritum ſtatum mutandum.
84 Conditio cuiuſq; non quæritur priuſquam hæreditas ad eum perueniat.
Sed contra tenet auctor.85.
85 Capacitas hæredis requiritur etiàm tempore teſtamenti , nedum mortis & hæreditatis adeundæ.
86 Intellectus , l.non oportet , ff. de legatis ſecundò , & l.interuenit , ff. de lega. præſtan.
87 Conditio debet impleri in forma ſpecifica.
88 Legitimati per ſequens matrimonium non veniunt in feudo conceſſo pro filijs legitimè deſcendentibus.
Saltem ſi concepti & nati fuerint ante matrimonium.89.
Secus in conceptis ante.& natis poſt.
90 Opinio reducens alias ad concordiam tenenda eſt.
Et in iudicando ſequenda.91.
92 Legitimatio non retrotrahitur in præiudicium tertij.
93 Conceptio facit cenſeri natum ad commodum ſuum non ad incommodum.
96 Legitimatus per ſequens matrimonium venit in diſpoſitione legis loquẽtis de natis ex legitimo matrimonio.106
Secus in diſpoſitione hominis vt teſtatoris , licet Decius contra.98.
Quem refellit auctor. 99.
97 Verba teſtatoris debent intelligi verè , naturaliter non ciuiliter nec per fictionem.
98 Caſtrenſis in l.finali.C.de his qui ven. ætat. declaratur.99.
100 Verba legis quandoque recipiunt interpretationem iuris,ne reſultet aliarum legum correctio.Secus in verbis hominis.
101 Diſpoſitio hominis ſtrictius interpretatur,quàm diſpoſitio legis.
102 Lex facilius trahitur ad caſum fictum quàm diſpoſitio hominis.
103 Baldus in l.Gallus.§.quidam rectè.ff.de libe. & poſthumis declaratur
103 Inſtitutio nepotis nulla mentione filij facta cenſetur eo caſu quo fieri poterat & debebat præmortuo patre.
104 Voluntas teſtatoris debet attendi .
105 Lex perſequitur voluntatem teſtatoris, vt venator leporem.
105 In ore & mente præſumitur eſſe vnum & idem.
105 Voluntas hominis conſiſtit in verbis , ſicut facies in ſpeculo.
108 Dictio ex,denotat principium temporis & cauſam proximam.
109 Legitimatus per matrimonium conſequitur legitimitatem poſt illud.
Quod comprobat auctor.
110 Incluſio vnius temporis eſt alterius excluſio
111 Legitimatio omnis eſt præpoſtera,& macula eſt impreſſa origini.
112 Verba ex legitimo matrimonio,reducta ad vulgare ſunt hæc,de legitimo matrimonio.
Ergo non poſſunt verificari in filijs legitimatis per ſequens matrimonium.
112 Dictio de,denotat cauſam materialem.
112 Hæres grauatus reſtituere hæreditatem ſi deceſſerit ſine filijs de legitimo matrimonio natis, nõ tenetur legitimato per ſequens matrimonium.
113 Verba ſine filijs legitimis & naturalibus ex legitimo matrimonio,denotant ad excluſionem ſubſtituti filios eſſe debere ſecundùm leges & naturam ex legitimo matrimonio.
Quales non ſunt legitimati per ſequens matrimonium.
116 Matrimonij quaſi poſſeſſio & opinio colorata tantùm operatur,quantùm veritas matrimonij.
Nec attenditur adulterium,velut non ex animo cõmiſſum propter bonam fidem.117.

Volun-

118 Voluntas & propoſitum deſtingunt maleficia.
110 Nepos ſuccedens in locum patris ſui intelligitur ſuccedere in gradu proprio ſuorum parentum.
122 legitimatus cum hoc,quòd vt agnatus efficiatur,intelligitur non extantibus alijs agnatis.
123 Monaſterium excludit ſubſtitutum,ſi grauatus deceſſerit ſine filijs ex ſuo corpore natis,& qua ratione.124.125.
127 Proximus dicitur,quem nemo præcedit.
128 Illatio non fit de diuerſis ad diuerſa.
128 Vulgaris ſubſtitutio ſi hæres non erit quomodo verificetur.
129 Legitimatus per ſequens matrimonium admittitur in caſu.c.innotuit, de elect. quia non agitur de præiudicio tertij.
Quod auctor tuetur aduerſus Alciatum.
130 Scrutinio publicato variare nequeunt electores.
130 Electio tres habet partes, electionem,confirmationem,& conſecrationem,item continet ſcrutinium & publicationem.
131 Lex vna per aliam deſtinguitur.
132 Donatio facta à carente liberis intelligitur habere tacitam conditionem,ſi non ſuſceperit liberos.
133 Donatum ſub vna conditione videtur ademptum ſub contraria conditione.
135 Verba de filijs legitimis & naturalibus comprehẽdunt legitimatum per ſequens matrimonium & ſubſtitutum excludunt.
136 Teſtatoris non intereſt, an admittantur nati ex legitimo matrimonio vel per illud ſubſequens legitimati,ſed contrarium probat auctor.137.rationem adducens vt per eum.
138 Legitimati quicunque debent reuerentiam legitimè natis.
Nec debent ad vnam menſam ſedere.
Faciliusq; datur vxor natis ex iuſtis nuptijs quàm legitimatis.
139 Venetorum Reſpublica nouior Roma nuncupatur.
139 Legitimati non admittũtur in Conſiliũ venetorũ.
140 Honoris intereſſe maximum eſt.& de iure multum conſiderabile.
140 Iniuriam verbulem licet verbis reppellere.
Immo etiam factis.
140 Nobilis inſultatus à ruſtico poteſt eum percutere.
Cum fugere non poſsit ſine detrimento famæ.
141 Maritus cũ fratribus vxoris licitè poteſt eius amaſium percutere.
142 Virginius honorem filiæ eius vitæ præponendum putauit.
142 Honorem non minus quàm uitã æſtimare dẽmus.
142 Vaſallus priuatur feudo, uitam uel famam domini non defendens.
143 Honorem defendere honeſtum eſt ſicut vitam.
144 Verbum natis,ſubintelligitur in illis ex legitimo matrimonio.
145 Expreſsio eius quod tacite ineſt nihil operatur.
145 Verba ſine filijs legitimis & naturalibus,non requirunt natiuitatem ad inducendam legitimitatem.
Secus adiectis ex legitimo matrimonio.146.
147 Præpoſitio de,denotat cauſam materialem, item proximam & immediatam.148.
149 Dictio ex,denotat cauſam proximã & immediatã
150 Decius conſi.155.in fi.declaratur.
151 Matrimonium ſequens non operatur quin macula fuerit in generatione.
152 Legitimatio per reſcriptum abſtergit maculam præcedentem.
152 Teſtator requirens filium legitimè natum excludere voluit omnem fictionem.
154 Tempus vnũ non recipit alterius determinationẽ.
155 Intellectus.l.cum quis.C.de nat.liber.
Qui confirmatur alibi per auctorem.156.
Et de quibus filijs loquatur.158.
Item legitur in pandectis, ſed qui ex eiſdem maioribus procreati ſunt.165.
157 Lex cum quis.C.de naturlib.ad fauorem legitimati per ſequens matrimonium contra ſubſtitutum per neminem citatur præter Anguſſolium,frigidè tamen & inſipidè.
159 Aequiperatio procedit in caſu æquiparato & non aliter.
160 Aliud eſt eſſe talem & haberi pro tali.
161 Succeſsionem decor conſeruatur per legitimè natos, ſecus per legitimatos ſequenti matrimonio.
162 Verba in dubio ſunt intelligenda naturaliter & non accidentaliter.
163 Veritas cæteris reiectis eſt ſequenda & ei locus eſſe debet.
Omnium namque fortiſsima eſt, 164.
Et mater iuſticiæ.
166 Cyn.in l.nuper.C.de nat.lib.declaratur.
167 Decius parum ſibi conſtans fuit,an legitimatus per ſequens matrimonium ſubſtitutum excludat, vel potius excludatur à ſubſtituto.
168 Pariſius conſ.13.& 15.vol.2.declaratur.
169 Alciat.de uerb.ſig.lib.3.& alibi uarius fuit , quandoque pro legitimato, quandoque contra eum.
170 Crotus in §.& quid ſi tantùm.loquitur in diſpoſitione ſtatuti & ſic legis,non autem hominis.
171 Doctorum numerus nõ augetur ex illis qui in fonte uideri non poſſunt.
172 Decius conſi.284.nu.9.declaratur.
172 Legitimatus per reſcriptum excludit ſubſtitutum alicui.ſi deceſſerit ſine filijs legitimis.
Secus dicto ſi deceſſerit ſine filijs legitimè natis.vel ex legitimo matrimonio.
173 Boerius deciſ.159.nu.20.declaratur.
173 Dictum doctoris intelligi debet ſecundùm allegata per eum.
174 Matrimonium cõtractũ in articulo mortis valet.
Et per illud filij legitimantur.
Niſi contractum fuerit in fraudem ſubſtituti.
Quod in dubio præſumitur.
175 Caſtrenſis in l.fi.C.de his qui uen.& declaratur
176 Imola in c. innotuit, de electi.declaratur.
177 Legitimatus per ſubſequens matrimonium ſuccedit in feudo conceſſo pro filijs ex legitimo matrimonio natis,ſecus in fideicomiſſo.
Quod qua ratione procedat declaratur.178.
177 Verba inueſtituræ interpretantur in fauorem vaſali contra dominum concedentem.
178 Feudum non prætextu pecuniæ ſed amore & honore

nore Domini præſtatur.
Et dicitur beneficium quod ex beneuolentia proce-
dit & datur.
179 *Donatio procedit affectionis gratia.*
180 *Merita præceſſorum tranſeunt ad poſteriores.*
Etiam ſi deſcendentes eſſent rei criminis. 181.
182 *Appius cum in vincula duceretur ſuorum maio-*
rum merita memorabat, vt pœnam deprecaretur.
183 *Pherenice meritis ſuorum maiorum fuit abſoluta.*
184 *M. Poſthumius* 10. *mill. condemnatus ob memoriã*
Connati patris fuit abſolutus.
185 *Plautio Laterano pœna mortis remiſſa fuit ob pa-*
trui meritum egregium.
186 *Hæreditates deferuntur iure legitimæ ſucceſſionis*
quæ cauſatur ex legitimo matrimonio.
187 *Teſtator dicens ſi filij deceſſerint ſine filijs legi-*
ti. & natur. & ex legiti. matrimonio natis, de qui
bus intellexerit.
188 *Verba ſic intelligi debent, vt aliquid operentur.*
Aliàs ludibrio cenſerentur appoſita. 189.
Quod dici non debet.
Immo debet intelligi impropriè & contra eorum na
turam potius, quàm quòd nihil operentur. 190.
Etiam ad correctionem iuris communis. 191.
192 *Caſtrenſis conſi.* 180. *n.* 15. *vol.* 1. *declaratur.*
193 *Ripa in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad Treb. nu.*
47 *pro ſubſtituto facit non confectis inſtrumen-*
tis dotalibus.
194 *Doctores in quæſtione de legitimato per ſequens*
matrimonium, nunquid excludat ſubſtitutum ſi
deceſſerit quis ſine filijs ex legi. matrimo. natis, non
omnes in terminis eius loquuntur.
195 *Conſilium collegij Patauini pro legitimato contra*
ſubſtitutum declaratur quomodo procedat. 196.
Immo periculoſum reputat illud auctor 200.
197 *Legitimatio per ſequens matrimonium cæteris ple*
nior & efficacior reputatur.
198 *Argumentum à minori ad maius non procedit,*
quando quod minus uidetur, eſt in veritate maius
aliquo reſpectu
199 *Equum magni valoris quandoque quis dare poteſt*
non autem Capram.
201 *Legitimatus per reſcriptum non excludit ſubſtitu-*
tum alicui, ſi deceſſerit ſine filijs legitimè natis vel
ex legi. matrimonio.
Quæ deciſio ueriſſima eſt & communis.
202 *Clauſula motus proprij non operatur in præiudi-*
cium tertij.
Nec clauſula ex certa ſcientia. 203.
Nec alia de plenitudine poteſtatis.
204 *Legitimantis voluntas non debet valere in præiu-*
dicium ſubſtituti.
205 *Socinus Iun. unus ex quatuor relatoribus noluit*
ſubſcribere conſilio collegij Patauini.
206 *Sfortia Oddo dixit auctoritates eſſe pares pro legi*
timato & pro ſubſtituto.
Et ideo tenendam opinionem in fauorem filiorum
& matrimonij Sed auctor contra. 207.
208 *Voluntas teſtatoris eſt lex. Seruariq́; debet in om-*
nibus.

CONSILIVM CCXXII.

Auxilium meum à Domino.

MAGNIFICI DD. Bartholomeus
& Iacobus Philippus fratres de
Barbalungis ſe inuicem inſtitu-
tis in teſtamentis concorditer fa
ctis, ſubſtituerunt morienti D. Ia
cobum & Paulum fratres de Trottis, & ſi alter
eorum quandocunque deceſſerit ſine filiis ma
ſculis legitimis & naturalibus ex legitimo ma-
trimonio, ſubſtituit eidem per fideicommiſ-
ſum alterum, vel alterius premortui filios ma-
ſculos, legitimos & naturales ex legitimo ma-
trimonio, & ſi ambo deceſſerint quandocun-
que ſine filiis maſculis legitimis & naturalibus
ex legitimo matrimonio, ſubſtituit ei quoſdam
de Vincentiis & præmortui, vel præmortuorũ
filios maſculos, legitimos & naturales ex legiti
mo matrimonio. Poſtea deceſsit Do. Paulus
Trottus relictis duobus filiis ab eo beneficiato
licet in minoribus conſtituto conceptis & na-
tis, demumq́ue per ſubſequens matrimonium
legitimatis, vnde ſuborta fuit inter eos contro
uerſia & D. Iacobum Trottum eorum patruum
quis eorum præferatur in bonis dictorum teſta
torum, & ſic an illi ſubſtitutum excludant. Vel
1 illi potius excludantur ab eo. † Et in primis di-
cendum uidetur D. Iacobum debere excludi
per doctrinam Imolæ in c. innotuit. de electi.
Decii in c. cum in cũctis, eo. tit. & in conſ. 155.
Ripę in l. ſi unquam. q. 32. C. de reuo. dona. &
in rub. ff ſi cer. pet. qui tenent, ſubſtitutionem
factam alicui, ſi deceſſerit ſine filiis de legiti-
mo matrimonio natis, deficere relictis filiis le-
timatis per ſubſequens matrimonium, prout
etiam tenet D. meus Riminal. conſi. 78. nu. 12.
& in ſimili diſpoſitione conſ. 226. mouẽtur per
dictum c. cum in cunctis. vbi non poteſt in Epi
ſcopum promoueri, niſi natus de legitimo ma
trimonio, & tamen legitimatus per ſequens ma
trimonium reputatur habilis, vt per Gloſ. Abb.
Butri. & alios in d. c. innotuit. quare ſic & in ca-
2 ſu noſtro dicendum uidetur. † Et licet Alex.
conſi. 5. uol. 7. poſt Butrium in c. per uenerabi-
lem. qui fil. ſint. leg. quos ſequitur D. meus Zuc
car. in pręludiis l. poſthumo C. de bon. poſſ. cõ-
tra tab. nu. 20. dixerint, illud procedere in di-
ſpoſitione legis, at ſecus dici debet in diſpoſi-
tione teſtatoris: quia lex facilius moderatur
ſuam diſpoſitionem quàm hominis, vt per Gl.
3 in l. aſſiduis. C. qui pot. in pigno. † Attamen Al
ciatus aduerſus Alexãdrum & ſequaces inſur-
git reſpon. 501. dicens quòd Alexandri reſpon
ſio fragilis eſt: quia regula eſt in contrarium,
quòd uerba teſtatorum referuntur ad ius, Bal.
in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. & poſt. vbi
notat poſtremo loco, quòd uerba referuntur
4 ad intellectum iuris, † & præter eum confirma
tur,

tur, nam verba teſtatoris à iure communi reci-
pere debẽt interpretationem, & cum eo cenſe-
tur ſe uoluiſſe cõformare. Bar. in l. hęredes mei
§. cum ita. ff. ad Treb. exemplumq́; præcæteris
adferri poteſt in materia legitimationis, vbi
nati in figura matrimonii ſubſtitutum exclu-
dunt non alia de cauſa, quam ꝙ lex ipſa eos ha
bet pro natis ex matrimonio, à qua lege ver-
ba teſtatoris ſumunt interpretationem, vt per
Dec. conſ. 153. Soc. Iun. conſi. 39. & conſi. 63.
vol. 3. Rip. reſpon. 217. idem ergo in legitima-
5 tis par ſequens matrimoniũ dicamus, † tanto
q́ue magis, quòd ibi verba repugnant: quoniã
non ſunt nati ex legitimo matrimonio ſed ex-
adulterio, Capra conſi. 116. nec vmquam qua-
litatem legitimitatis aſſumpſerunt, at hic ſe-
cus, ubi ſi non verè nati ſunt ex legitimo matri
monio, ſaltem ea legitimitate donati ſunt, quę
6 par eſt legitimis natalibus. † Quinimò tanta re
putatur illa doctrina Bartoli & inconcuſſa, ꝙ
procedit licet aliquo modo verba repugnent,
vt ſi dicatur, ſi deceſſerit ſine filiis, diſpoſitio
trahitur ad nepotes. Aret conſil. 145. Cephal.
7 conſ. 16. † aut ſi dictum fuerit, ſine filiis ex ſuo
corpore natis ueniunt nepotes. Bald. conſ. 13.
vol. 3. in l. 1. nu. 3. C. de cond. inſer. Item uenit
monaſterium. Doct. in c. in pręſentia. de prob.
8 † Si uerò proximiores vocentur, venit etiam
fratris filius. Bald. in d. conſil. 13. Alex. conſilio
88. vol. 1. conſi. 124. vol. 7. Iaſ. conſi. 159. vol.
4. Alci. Reſpon. 670. Soc. conſi. 151. col. 2. vol.
4. & uerba ſi noluerit, non poterit, hęres non
erit, paria iudicamus. l. 1. cum ibi not. ff. de
vulg. licet diſsimilia ſint. Vnde periculoſa uide
tur omnino reſponſio Alexandri in allegato
9 conſ. 5. vol. 7. ſupra relata. † Nec etiam tuta vi
detur alia, quam ſecundo loco proponit ibi-
dem, dicens quòd in caſu notato per Gl. & Do
ctores in d. c. innotuit. non afferebatur præiu-
dicium tertio, licet legitimatus per ſubſequẽs
matrimonium poſſet admitti ad illam dignita
tem, ad quam vocabantur legitimè nati, ſe-
cus autem in caſu noſtro: quia fieret præiudi-
cium ſubſtituto per fideicommiſſum D. Paulo
ſi diceremus per talem legitimationem D. Ia-
10 cobum ſubſtitutum excludi † cui etiam ante
mortem Do. Pauli dicebatur competere ius ſal
tem conſiſtens in ſpe probabili: quia etiam an
tequam veniat conditio fideicommiſsi, dici-
tur fideicommiſſarius habere ius in fideicom-
miſſo conſiſtens in ſpe probabili, vnde poteſt
petere ſibi caueri de reſtituendo fideicommiſ
ſum eueniente conditione, quod petere non
poſſet, ſi ſpes eſſet improbabilis. l. cum Archi-
11 medoram. C. ut in poſſ. leg. † & ubi agitur de pꝛ
iudicio tertii legitimatio non trahitur retro. §.
liceat aliàs ſi quis ergo. in authen. quib. mod.
nat. effi. legi. ibi (& hoc facto exinde filios) &
ibi not. Ang. & patet ex not. per Ioan. And. in
reg. ſine culpa. de reg. iur. in 6. vbi concludit, ꝙ
legitimatio per ſubſequens matrimonium nõ
trahitur retro in præiudiciũ alterius; cui erat
quæſitum ius primogenituræ, exempli gratia.
Titius ex concubina filium ſuſcepit, deinde
cum alia matrimonium contraxit, ex qua pa-
riter alium filium procreauit, ea deinde mor-
12 tua in uxorem duxit eam concubinam † pro-
pter quòd filius inde ſuſceptus ſit legitimus,
cum medium illud matrimonium alterius mu
lieris legitimationem illius filii non impediat
ut tradunt Ioan. Andr. Petr. Anch. Butri. Abb.
Card. Floren. & Alexandrinus in c. tanta. qui
fil. ſint leg. cum pluribus cumulatis per Tira-
raquell. in tract. primigeni. quæſt. 34. col. 1. &
per Didacum in 4. Decretal. par. 2. cap. 8. §. 2.
13 num. 15. † talis enim legitimatus poſt legitimè
natum, licet primò natus, non pręfertur illi
uelut primogenitus, immo uerò ille huic præ-
fertur, quia talis legitimatio non trahitur re-
tro in pręiudicium ſuum, ſecundùm Ioann.
Andr. in d. reg. ſine culpa. quem plures ſequun
tur cumulati per Ruin. conſi. 92. num. 16. uol.
3. & infiniti propemodum per Tiraquell. in d.
q. 34. col. 2. demum nu. 43. vbi dicit, hanc par-
tem tenendam eſſe, quæ numero, & auctorita-
te, & ratione uincit, quam & communem fa-
tetur Didac. loco citato nu. 28. licet contrariũ
teneat, eamq́; ſequitur Garzias Hiſpa. in l. Gal
lus. §. & quid ſi tantùm, num. 167. ff. de lib. &
14 poſ. † ſicut & in ſimili quæſtione confirmat
Afflict. in c. 1. §. naturales. ſi de feu. fuer. cõtro.
not. 4. colum. penul. de quodam habente feu-
dum & filium naturalem, poſtea facto clerico,
qui feudum fratri refutauit, demum uerò filii
naturalis matrem in vxorem duxit, & ſic eum
legitimauit per ſequens matrimonium, con-
cludit enim Afflict. dictam refutationem per
talem legitimationem ſuperuenientem dicti fi
lii non reuocari: quia dicta legitimatio non
operatur in præiudicium tertii, ſicq́; dicti fra-
tris, cui ius erat quęſitum, citat Io. Andream
in d. reg. ſine culpa. & plures alios de quibus
15 per eum † ſic igitur in caſu noſtro dicamus, in
quo ius fuerat quæſitum D. Iacobo Trotto in
ſpe probabili tempore dictæ legitimationis
per ſequens matrimouium factæ per Do. Pau-
lum, veluti iam mortuis teſtatoribus, qui fidei
commiſſum fecerant, iuxta doctri. Bar. in l. is
poteſt. col. 3. verſ. ſed ſi eſſet. ff. de acqui. hære.
quem ſequitur Alex. ibi. & conſ. 94. col. pen. vo
lum. 1. conſilio 218. viſis uerbis. col. 2. uol. 2.
Dec. in conſ. 425. colum. 2. & Ruin. conſ. 60.
num. 16. uol. 3. quòd dicta legitimatio filiorum
D. Pauli retro trahi non debeat in præiudiciũ
D. Iacobi & per conſequens eum non excludi.
16 † Quoniam etiam prędictam reſponſionem di
uellit Alciat. in d. reſpon. 501. cum nimis re-
ſtringat textum in d. c. innotuit. ut non proce-
dat ſi de præiudicio tertii ageretur, tantoq́ue
magis quòd iſta legitimatio per ſubſequens
matrimonium operatur etiam in præiudicium
tertii, ſecundùm Bal. in l. 1. C. de inoff. don: vbi
vult